şehir

kültür sanat

ISSN 2548-0081

Sivasi Hatun Camii

Emir Sultan

Kuruçay Vadisi

Ravzatu'l Küttab'da Kayseri İzleri ve Şifahiye Medresesi

29

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
www.kayseri.bel.tr

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT
2019 SAYI: 29
Ücretsizdir
Yerel Süreli Yayın
ISSN: 2548-0081
E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ
Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN DANIŞMANI
Yusuf YERLİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Dursun ÇİÇEK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU
Ahmet Selman AKYURT
Prof. Dr. Celalettin ÇELİK
Dursun ÇİÇEK
Fehmi GÜNDÜZ
Dr. Faruk KARAARSLAN
Ayşe ÖNDER
Salih ÖZGÖNCÜ
Gürcan SENEM
Yusuf YERLİ
İlyas YILDIRIM

FOTOĞRAF KURULU
Dursun ÇİÇEK
Ali SARAÇOĞLU
Abdullah KOÇ
Faik ÇİFTÇİ
Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN
Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON
Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAK FOTOĞRAFI
Develi Sivasi Hatun Camii

KAPAK TASARIMI
Ali SARAÇOĞLU

İLETİŞİM
Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
t: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr
www.kayseribusam.com

şehir
kültür sanat

YAPIM
bilge tasarım atölyesi

Barbaros Mahallesi Oymak Caddesi
Sümer Hukuk Plaza A-Blok No: 8 Kat: 10/55
Kocasinan - Kayseri
t: +90 352 221 16 16
bilgi@bilgegrafik.com

TASARIM
Ahmet Deniz DOĞAN
Şerife BOZDAĞ

BASKI
HAMDİOĞULLARI A.Ş.
Büyük Sanayi 1. Cadde
Elif Sokak 7/244-246-247
İskitler - ANKARA
t: +90 312 342 08 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dergimiz TÜRDEB -Türkiye Dergiler Birliği üyesidir.

▲ **Kurşunlu Camii** / Mustafa Gezer

başkandan..

Şehir'imizden Selamlar

Kitap ve dergi eksenli kültürel ve sanatsal faaliyetler bir iletişim biçimidir. Kimi insanlara kitapla ulaşırız, kimi insanların dergilerle masalarında oluruz, bir düşünce ile zihin dünyalarında ağırlanırız. Herhangi bir kütüphaneye gittiğinizde hiç tanımadığınız insanlarla konuşup tek bir kelam etmeden bir bağ kurarsınız farkında olmadan. Çünkü oradaki insanlarla kitapla, dergiyle, kütüphaneyle, aynı yolda yürür, aynı yöne bakar aynı kaygıları taşırsınız. Dolayısıyla okumak aynı zamanda insanları bütünleştirir, yekpare yapar. Bunun yanı sıra bir konsere giden insanlar, bir tiyatro salonunda bakışları sahnede birleşenler, bir filmi izlerken suretten sirete yol alanlar da sözünü ettiğimiz yekpareliğin unsurudurlar.

Bahar, Ramazan, Bayram derken zaman hızla akıyor. Bu süreçte, insanlarla dolu kütüphaneler, tiyatro festivali, Ramazan etkinlikleri şehrimize kültürel anlamda can verdi. BÜSAM Film Akademi'nin "Yuva" filmiyle aldığı ödül, Kültür Daire Başkanlığımızın yeni yayımladığı kitaplar, yaptığı yarışmalar dolayısıyla şehrimize gelen yazarlar, akademisyenler, söz konusu yarışmalarda yazı hayatına kazanılan insanlar, Kayseri'de açmayı düşündüğümüz müzelerle ilgili protokoller ve toplantılar Kayseri adına bizi daha da umutlandırdı ve yüreklendirdi. Biz biliyoruz ki bir şehir kültürel ve sanatsal boyutu olmadan eksik kalır.

Bu süreçte Kayserimiz için bir hafıza değeri taşıyan, kültürel dünyamızı yansıtan, düşünce insanlarımızı bir araya getiren dergilerimizin yeni sayılarının hazırlıkları da tamamlandı. Şehir dergimiz 29. sayısına ulaştı.

Bu sayıda yine dolu bir içerikle masalarınızdayız. Mustafa Işık ve Remzi Aydın'ın kaleme aldığı şehrimizin en önemli sembol şahsiyetlerinden biri olan Emir Sultan ile başladık bu sayıya da. Şehir şahsiyetleri ile anlamlıdır bilinciyle her sayıda şehrimizin anlam ve ruh dünyalarını tanımaya devam ediyoruz.

Doğa bölümümüzde editörümüz Dursun Çiçek bu kez "Kızılırmak Üzerinde Bir Derya: Yamula Gölü" yazısı ile adeta Kızılırmak'ın ağıdını, türküsünü, hikâyesini Yamula üzerinden anlatıyor. Mekân bölümümüzde Develimizin şaheseri diyebileceğimiz bir eserimiz var. Develi'nin sembolü de diyeceğimiz Sivasi Hatun (Siva Sitti) Camii'ni Şehir Akademi öğrencimiz Tuğçe Merve Elmacı'nın o içli kaleminden okuyacaksınız.

Araştırma-İnceleme bölümümüzde Fehmi Gündüz "Ebu Bekr İbn El-Zeki'nin Ravzatu'l Küttab'ında Kayseri İzleri ve Şifahiye Medresesi" başlıklı yazısı ile Anadolu Selçukluları döneminde Kayseri'de tıp alanında yazılmış mektupların izlerini takip etti. İlgiyle okuyacağınızı umuyorum. Kültür bölümümüzde Namık Kemal Bilgin Kara Zala'nın Sarıkamış'a uzanan acı feryadını Sarıkamış Ağıdı çerçevesinde ele alıyor.

Gezi bölümümüzde Ali Türkarslan bizleri Kuruçay Vadisi üzerinden Toroslar'a götürüyor. Dağların türküsünü ve konusunu birbirinden güzel fotoğraflar eşliğinde dinleyeceksiniz. Şehir ve Hafıza bölümümüzde ise Ali Aslım Üstad Necip Fazıl ve Kayseri'de çıkan Gönüldaş gazetesi ile ilgili Kayseri hatıralarını anlatıyor.

Hatıra/Anı bölümünde kıymetli tarihçimiz Halit Erkiletlioğlu var. Kayseri'de bayramlar ekseninde geçmişe doğru bir yolculuk yapmış. Yazıyı okurken kültür tarihimiz bakımından neleri kaybetmememiz gerektiğini bir kez daha anlıyorsunuz. Söyleşi bölümünde Mustafa İbakorkmaz şehrimizin önemli isimlerinden Celaleddin Karakılıç ile konuştu. Şehrimizin tarihî ve kültürel hafızası olan hocamızın sohbetini ilgiyle okuyacağınızı tahmin ediyorum.

Şehrin Yüzleri bölümümüzde Kayseri ve Türkiye folklor tarihi açısından çok önemli bir şahsiyetimiz olan Ali Rıza Önder var. Değerli ağabeyimiz Abdullah Satoğlu'nun yorumu ile okuyacaksınız. Edebiyat bölümümüzde bu sene Hasan Nail Canat adına düzenlediğimiz hikâye yarışmamızın birincilik ödülünü alan Tayfun Çelik'in Ya Memat! isimli hikâyesini okuyacaksınız. Hikâye aynı zamanda Kayseri tarihi ve hafızası için önemli anekdotlar içeriyor.

Kitabiyat, Akademi Günlüğü, Kayseri Sofrası ve Kültür Sanat haberleri 29. sayımızın diğer bölümleri...

30. sayımızda buluşmak dileğiyle Şehir'imizle kalın...

Dr. Memduh Büyükkılıç
Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı

içindekiler...

PORTRE
Emir Sultan
Mustafa Işık – Remzi Aydın
6

DOĞA
Yamula Gölü
Dursun Çiçek
10

MEKÂN-MİMARİ
Sivasi Hatun Camii
Tuğçe Merve Elmacı
18

ARAŞTIRMA
Ebu Bekr İbn El-Zeki'nin Ravzatu'l Küttab'ında Kayseri İzleri ve Şifahiye Medresesi
Fehmi Gündüz
24

KÜLTÜR
Kara Zala'nın Sarıkamış'a Uzanan Acı Feryadı
Namık Kemal Bilgin
30

GEZİ
Çileli Hayatların Aktığı Kuruçay
Ali Türkarslan
36

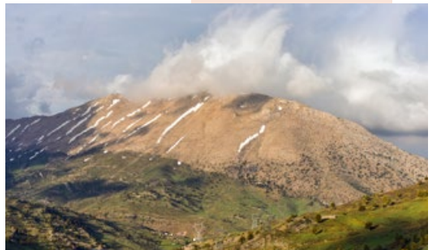

ŞEHİR VE HAFIZA
Üstad Necip Fazıl ve Kayseri Hatıraları
Ali Aslım
44

HATIRA
Kayseri'de Bayramlar
Halit Erkiletlioğlu
50

SÖYLEŞİ
Celaleddin Karakılıç ile Söyleşi
Mustafa İbakorkmaz
58

ŞEHRİN YÜZLERİ
Kayseri Basın Tarihi Müellifi Ali Rıza Önder
Abdullah Satoğlu
66

EDEBİYAT
Ya Memat!
Tayfun Çelik
72

KİTABİYAT
Söğütlü Kahvenin Müdavimleri
Recep Kanalga
78

AKADEMİ GÜNLÜĞÜ
Şehir Kültür Sanat
82

SOFRA
Bayram Yahnisi
Şehir Kültür Sanat
86

KÜLTÜRDEN
Şehirden Kısa Kısa Haberler
Şehir Kültür Sanat
88

EMİR SULTAN

Mustafa Işık – Remzi Aydın

Emîr Sultan adıyla anılan mahallede ve aynı adlı türbede yatmaktadır. Hayatı hakkında bilgiler yetersizdir. Ahmed Nazîf Efendi*, eski kayıtlarda "Es-Seyyid Ubeydullah bin Abdullah Emîr Sultan" adıyla kayıtlı ve 1509 tarihli vakfiyeye bağlı olduğunu bildirmektedir. Yani Emîr Sultan'ın adı Ubeydullah, babasının adı Abdullah'tır. Adının İzzeddin olduğu da söylenmektedir. Eski Kayseri yerleşiminde Kiçikapı içerisinde, Dülger/Marangozlar Çarşısı'nda olduğu; alemdarları Aziz'in dahi orada yattığı belirtilmektedir. 1649 yılında Kayseri'ye gelen Evliya Çelebi*, "Şeyh Emîr Sultan Camii mabed-i kadîmdir, Büyük Ermeni kilisesinin yakınındadır." derken eski camilerden biri olduğunu anlatmaktadır. 1872 tarihli salnameye göre "Emîr Sultan Mahallesi'nde*, aynı isimle mescit ve türbe kayıtları olup türbedarı Osman Efendi'dir. Türbe vakfına ait mamur ve harap evler vardır." Aynı tarihli salnamede ziyaret makamları arasında ve "Danişmendli emîrlerden biri" olarak gösterilmektedir. Durum tespiti dışında tarihî bir değeri olmayan yıllıkta geçen bu bilgi, 1900'ün başlarında yazılan Mir'at-ı Kayseriyye'de adı geçen meşhur kişilerle örtüşmektedir; ancak Meşahir'de biyografisi yazılı değildir. Şeyh Camii'ne çok yakın olmasına rağmen mescit olarak yaşayan türbesinin kitabesi anlam ifade edebilirdi. Ancak eyvanındaki giriş kapısı üzerinde bulunan kitabe bilinmeyen bir zamanda murçla özellikle kırılarak okunamaz hale getirilmiştir. Bina kotunun düşüklüğü, verilen tarihe -devir olarak- uygun düşmektedir. 1397'de öldüğü söylenen "Emîr Sultan"ın lakabı, "madde ve manada yöneticilerden biri" olduğu fikrini uyandırmaktadır. Alemdar yani bayraktarının oluşu ise emîr/bey oluşunu desteklemektedir. Emîr Sultan, bu coğrafyayı bize vatan yapanlardan biridir.

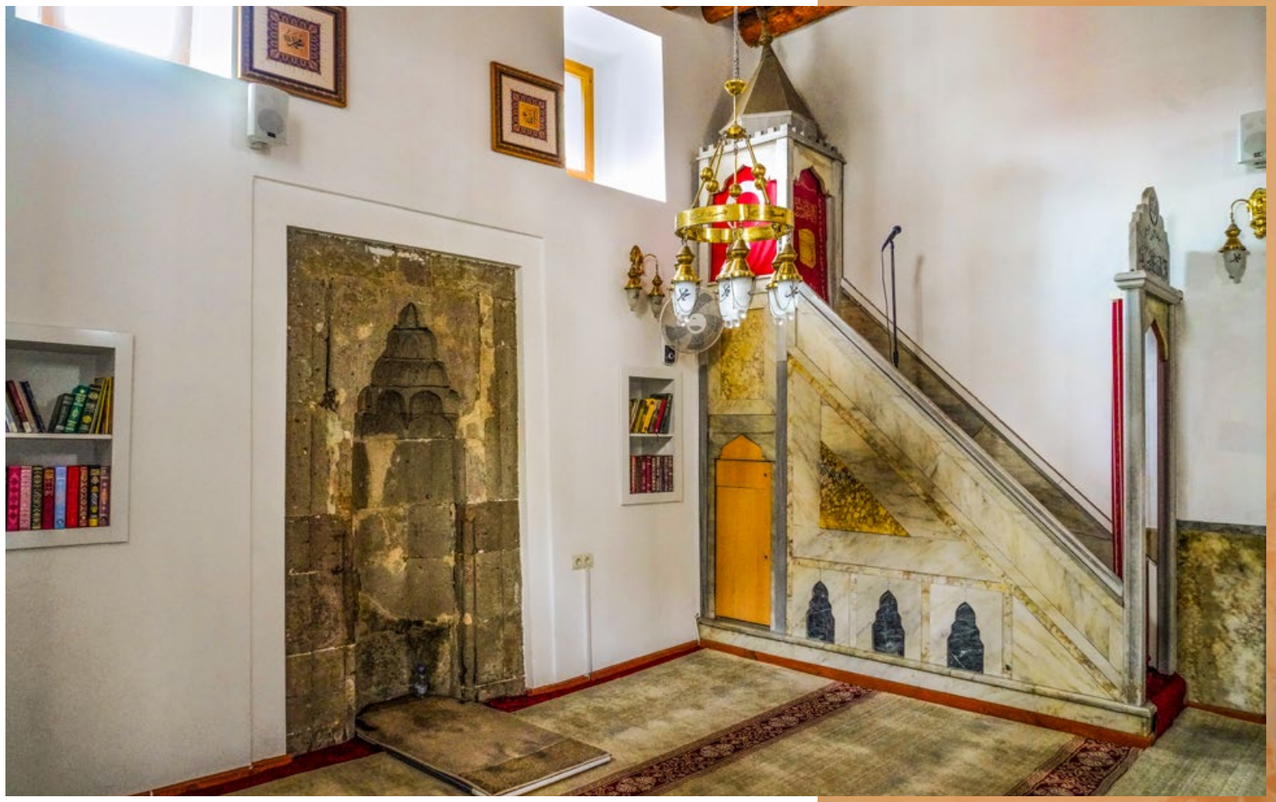

Kayseri merkezde, Cumhuriyet Mahallesi, Tennûrî Sokağı üzerinde bulunmaktadır. Üzerinde kitabe bulunmayan türbe, plan itibariyle Kayseri'deki Ali Cafer ve Ulu Hatun türbelerine benzerliğinden hareketle XIV. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmektedir.

EMİR SULTAN MESCİDİ

Mescit, Kayseri merkezde, Cumhuriyet Mahallesi, Tennûrî Sokağı üzerinde bulunmaktadır. Mescit yanında bulunan ve aynı adla anılan türbenin doğu duvarına bitişik olarak yapılmıştır. Yapının inşa tarihi ve banisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakla birlikte yanı başında yer alan ve XIV. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen türbe ile aynı dönemlerde inşa edilmiş olmalıdır. İnşa tarihi bilinmeyen yapının onarımına dair, 1645 tarihli Kayseri Şer'iyye Sicil Defteri'ndeki 230 numaralı belgede bilgiler bulunmaktadır. Yapıda inşa malzemesi olarak kesme ve moloz taş kullanılmıştır. Harime giriş, kuzey cephenin ortasında bulunan basık yuvarlak kemerli bir kapı ile sağlanmaktadır. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plan arz eden yapının üst örtüsü düz damdır. Üst örtü, daha önceleri mihraba paralel olarak konumlandırılmış, ortada bulunan iki adet bağımsız ahşap sütun tarafından desteklenen ve kuzey-güney doğrultuda atılmış ahşap kirişlerle kapatılmıştır. Mihraba paralel iki sahından oluşan mescit güneyde ve doğuda ikişer, kuzeyde ise bir adet olmak üzere toplam beş pencere ile aydınlatılmaktadır. Harimin batı duvarının ortasında yer alan kapı, türbeye geçit vermektedir. Harimin güney duvarı ortasında yer alan kesme taştan yapılmış beş köşeli plana sahip mihrap, beş sıra mukarnas dolgulu kavsarası ve gömme sütunceleri ile oldukça sade olarak yapılmıştır. Mihrabın batısında yer alan, mermer malzemeden yapılmış olan minber orijinal değildir. Yapı, süsleme açısından oldukça sade tutulmuştur.

EMİR SULTAN TÜRBESİ

Kayseri merkezde, Cumhuriyet Mahallesi, Tennûrî Sokağı üzerinde bulunmaktadır. Üzerinde kitabe bulunmayan türbe, plan itibariyle Kayseri'deki Ali Cafer ve Ulu Hatun türbelerine benzerliğinden hareketle XIV. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmektedir. Türbe, giriş eyvanı ve onun gerisinde bulunan kare bir mekândan oluşmaktadır. Cenazelik kısmı bulunmayan yapının üst örtüsü; içten yelpaze dilimli tromplarla geçilen kubbe, dıştan ise sekizgen bir kasnak üzerine oturan piramidal külahla kapatılmıştır. Türbe, batı ve güney beden duvarlarında bulunan iki adet mazgal pencere ve kasnak üzerinde güney, doğu ve batı yönünde yer alan üç adet dikdörtgen pencereyle aydınlatılmaktadır. Ayrıca güney beden duvarı üzerinde bulunan bir pencere de sonradan kapatılmış ve bugün bir niş şekline dönüştürülmüştür. Türbe'nin doğu duvarı üzerinde yer alan kapı, mescit kısmına geçit vermektedir. Türbe içerisinde bulunan sandukanın kime ait olduğu bilinmemekle birlikte Emîr Sultan'a atfedilmektedir. Türbede inşa malzemesi olarak kuzey cephe ve külahta kesme taş, geri kalan kısımlarda ise moloz ve kesme taş birlikte kullanılmıştır. Kuzey cepheyi oluşturan giriş eyvanı sivri kemerli bir tonozdan ibarettir. Beden duvarları üzerinden taşırılan cephenin etrafı profilli silmelerle bezenmiş ve cepheye hareketlilik kazandırılmıştır. Giriş eyvanının üzerinde bir köşk-minare bulunmaktadır. Dört sütun üzerinde yükselen köşk minare, kaş kemerlerle birbirine bağlanmış ve üzeri piramidal külahla örtülmüştür. Minarenin sütun başlıkları baklava dilimi şeklindeki süslemelerle bezenmiştir. Kuzey cephede giriş eyvanının içerisinde türbeye girişi sağlayan basık yuvarlak kemerli kapı yer almaktadır. Giriş kapısının etrafı oluklu ve kaval profilli silmelerle çevrelenerek süslenmiştir. Kapının doğusunda sivri bir kemerle kuşatılmış kavsarası beş sıra mukarnasla doldurulmuş, beş köşe planlı bir mihrabiye bulunmaktadır. Giriş eyvanı ve kapı etrafındaki silmeler, köşk-minare sütunları üzerindeki baklava dilimleri dışında yapıda süsleme ögeleri bulunmamaktadır. ▪

Kızılırmak Üstünde Bir Derya Yamula Gölü

Dursun Çiçek

Eskiden Yamula ismini duyduğumuzda aklımıza Kayseri'mize ve Yamula'ya has meşhur patlıcan gelirdi. Özellikle Yamula patlıcanı çıktıktan sonra Kayseri'de başka patlıcan alınmaz ve tercih edilmezdi. Ancak şimdi Yamula dendiğinde akla patlıcan değil başka bir şey geliyor. Kimisinin aklına deniz, kimisinin aklına göl, kimisinin aklına marina, kimisinin aklına balık... Artık Kayseri'de bir deniz var...

Kayseri'de hep anlatılır: Yıllar önce, muhtemelen milletvekilliği döneminde Osman Kavuncu Kayseri'ye liman istemiş. Olayın doğruluğu ve yanlışlığından çok Osman Kavuncu'nun şehre düşkünlüğü ve Kayseri'ye

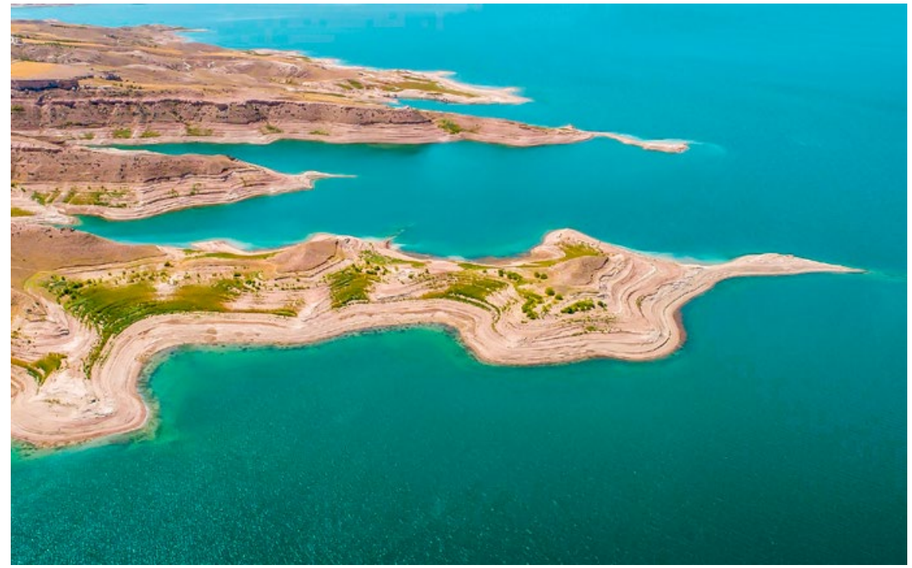

olan bağlılığı ve sevgisi vurgulanır bu anlatı ile. Rahmetli bugün hayatta olsaydı muhtemelen Yamula Baraj Göleti'ne deniz derdi. Nitekim bölgede oturan köylüler nerede oturduklarını tarif ederlerken genellikle göl yerine deniz kelimesini kullanarak denizin yanında, kenarında, yakınında oturduklarını söylüyorlar.

Kızılırmak tüm Orta Anadolu'yu beslediği gibi Kayseri'yi de besleyen en önemli su kaynağı. Önemli bir bölümü Kayseri topraklarından akar. Sivas ile Nevşehir arasındaki mesafeyi Kayseri üzerinden tamamlar. Yöredeki ırmak, sel, boğulma türkü ve ağıtlarının önemli bir kısmı Kızılırmak ile ilgilidir. Bunlardan tarihî Şahruh köprüsünün üstünde 300 kişilik bir gelin alayının geçmesi esnasında köprünün çökmesi ile suya kapılanlar içinden ölenlerle ilgili ağıt hala yöre köylerinde dilden dile dolaşır.

Altı kardeş idik bindirdik ata
Hürü'yü yolladık üç köyden öte
Kızılırmak'a varınca oldu bir hata
Nettin Kızılırmak allı gelini
Nasıl aldın allı pullu gelini

Evde kaynanası evi bezedir
Yolda kaynatası yolu gözedir
Gelinsiz haneyi kime bezedir
Nettin Kızılırmak allı gelini
Gelini gelini benim yârimi

Atlılar da Kapaltı'nı dolaşır
Yengeler de kuzu gibi meleşir
Kara haber güveyiye ulaşır
Nettin Kızılırmak allı gelini
Nasıl aldın allı pullu gelini

Köprüye varınca köprü yıkıldı
Üç yüz atlı birden suya döküldü
Nice yiğitlerin beli büküldü
Nettin Kızılırmak allı gelini
Gelini gelini benim yârimi

Tüfek getirin de şu kartalı vuralım
Dalgıç getirin de allı gelini bulalım
Biz gelinsiz köye nasıl varalım
Nettin Kızılırmak allı gelini
Nasıl aldın allı pullu gelini

Elinin kınası soldu mu ola
Gözünün sürmesi soldu mu ola
Evde kaynatası duydu mu ola
Nettin Kızılırmak allı gelini
Gelini gelini benim yârimi

Kızılırmak parça parça olaydın
Her parçanı bir diyara salaydın
Sen de benim gibi öksüz kalaydın
Kızılırmak nettin allı gelini
Nasıl aldın allı pullu gelini

Kızılırmak boyu Kayseri'nin tarihi açısından da çok önemli bir mekân. Özellikle bu bölgede ırmak boyunca uzanan köyler Anadolu'nun fethi ve Anadolu'da bu bölgeye yerleşen ilk Müslüman Türk boy ve kabileleri ile yakından alakalı. Amarat, Hırka, Hasancı kendilerini bölgeye gelen ilk sufilerle ilişkilendirirler.

Son dönemlerde Kayseri'de Kızılırmak üzerine iki tane baraj yapıldı: Yamula ve Bayramhacı. Birbirine çok da uzak olmayan bu iki baraj gölü Kayseri'nin etrafını çevreleyen deniz gibiler. Gerçi güzel güzeli gizler/örter denir. Bayramhacı Barajı Kadı Bağlarını, Yamula Barajı da pek çok köy, bağ ve bahçeyi gizledi örttü; ama yeni zeminine yerleşmesiyle birlikte başka güzellikleri de ortaya çıkardı.

Erkilet'in arkasında Yamula'dan Amarat'a kadar olan alan, adeta küçük bir deniz/göl görünümüne sahip oldu. Bir yanda marina, öbür yanda kamelyalarda ailesiyle oturan insanlar, diğer tarafta oltaları ile veya küçük tekneleri ile balık tutanlar veya gölet sefası yapanlar mekâna ayrı bir anlam katıyor. Baraj gölü Kızılırmak Nehri üzerinde, Kayseri'nin 25 km kuzeybatısında, Yemliha köyü yakınlarındadır. 27 Aralık 2003 tarihinde su tutmaya başlanmıştır. Yamula Barajı 65 km x 10 km boyutlarında büyük bir göl görünümündedir.

Kızılırmak boyu Kayseri'nin tarihi açısından da çok önemli bir mekân. Özellikle bu bölgede ırmak boyunca uzanan köyler Anadolu'nun fethi ve Anadolu'da bu bölgeye yerleşen ilk Müslüman Türk boy ve kabileleri ile yakından alakalı. Amarat, Hırka, Hasancı kendilerini bölgeye gelen ilk sufilerle ilişkilendirirler. Bu konu elbette tarihçilerin işi lakin yakın dönemde baraj gölü kenarında antropologların belirttiğine göre 7 milyon yıla uzanan birtakım hayvanların fosilleri bulundu ve bölgede hala araştırmalar devam ediyor.

Yamula Gölü, etrafına ekonomik anlamda bolluk ve bereket vermeye devam ediyor. Ama bu tür mekânlar sadece ekonomik bağlamıyla değil, suyun getirdiği kültürle de anılmaya başlandı. Gün geçtikçe gölde yelken yarışmaları, su oyunları ve gösterileri ile ilgili etkinlikler başta olmak üzere pek çok etkinlik yapılmaya başlandı. Baraj gölünde, her yıl yelkenli, kürek, yüzme, off-shore ve kano yarışları düzenlenmektedir. Yaz mevsiminde gölün belli kesimlerinde kamplarını kurarak burada sabah ve akşam yürüyüşleri yapan insanlara da sıkça rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra eski köylülerden balıkçılığa başlayanlar bile var. Amatör balıkçılığın yanı sıra gölet, balık üretim merkezi olarak da kullanılmakta. Hafta sonu temiz hava almak isteyenler, bir tepeden gölü seyretmek isteyenler veya Kayserili fotoğrafçılar için de tercih edilen mekânlardan biri haline geldi Yamula Gölü. ■

Miraçtaki Gül Kokusu Misali

Sivasi Hatun* Camii

*Develi

Tuğçe Merve Elmacı

Bazı mekânlar kendini anlatır. Bazı mekânları da insanlar anlatır. Ancak bazı mekânlarla bazı insanlar bir araya geldiğinde anlatılan ve anlatan yekpareleşir. Mekân insanlaşır, insan mekânlaşır. İşte tam orada ortaya çıkar mekânın insani/ruhi boyutu ve yine tam orada ortaya çıkar insanın mekânda, dünyada, âlemde, yeryüzünde anlamlı bir varlık olduğu... Kimi mekânlar anlamlarını isimlerden alırken, kimi insanlar da mekânlarla yaşarlar yüzyıllardır. Hâsılı mekân ile insan arasında birbirini tamamlama anlamında bir bağ olduğu muhakkak. Eski Develi'nin bir köşesinde sırtını

bir dağa yaslayarak biraz da gizlenmiş diyebileceğimiz Sivasi Hatun Camii'ni gördüğümde insan/mekân-tarih ilişkisinin ne kadar önemli olduğu bir kez daha derinleşti zihnimde. Ben mekânda akarken, mekân da tarihte akmaya başladı. Zaman durdu veya zaman an'da sonsuzlaştı.

Yıl 1280. Bir güzel hatun ki dillere destan, bir yiğit genç ki cesur yürekli, bir düğün ki 22 beylik komutanının teşrif ettiği kırk gün kırk gece kutlanan, her beylikten gelen takıların, develerin, sığırların haddi hesabı olmayan...

Yaşanan yer Kayseri ili Develi ilçesi, yaşanan yer sonsuz evren içinde sadece bir nokta, gelip geçici bir dünya...

Dönem III. Gıyaseddin Keyhüsrev dönemi. Nasrullah ile Sivasi Hatun'un (Siva Sitti) düğünleri üzerinden sadece 6 ay geçmişti. Develi Karahisar (Yeşilhisar) kalesi Ermenilerin elindeydi. Cihat uğruna çıkılan bu yolda çocuk, eş, ana, baba demeden sevdikleri, Allah'a emanet edilip gidilirdi. Uğurlar olsun dediler, gittiler. Dönmediler.

Geriye şehit eşinden kalan sadece takılar, hediyeler ve eşyalardı. Hepsini hiç düşünmeden sattı Sivasi Hatun. Çünkü çok iyi biliyordu ki, ölümlü dünyadan göçüp giderken, bu dünyada yapılan hayırda; taşlar zikirlere, namazlara, ayet-i kerimelere tanıklık etsin diye, O'nun müjdesine nail olmak kadar, fani hiçbir şeyin ehemmiyeti yoktu. Tanıklık etsin, giren çıkan, gelip geçen tüm insanoğlu görsün, bir nebze ders alsınlar diye zayıf, çaresiz ve muhtaç olduğumuzu hatırlatan kitabenin hemen altındayım.

"Yüce Allah'ın rahmetine muhtaç bu zayıf kul
Nasrullah ve bu zayıf cariye ki
Allah'ın rahmeti ve rızasına muhtaç Said kızı Sivasi Hatun.
Bu hayırda bağışlayıcı Allah yardımcıları olsun"

700'ü aşkın yıldır idrak edilmeyi bekleyen 4 satırlık yazı, hayatın bizatihi kendisi...

Taç kapının hemen üstündeki nişte bulunan sekiz cennet kapısının temsili madalyonun altından girerken camiye, bir güzel gül kokan Sivasi Hatun Camii'nin zikir çekilen tesbih seslerinin yankılarını duyuyorum taş duvarlarında. Daha iki adım atmışken içeriye doğru, hemen sağ tarafta yere yakınca bulunan çeşmeden senelerce akan gül şerbetini içmeyi büyük bir özlemle istedim.

Çeşmeyi çepeçevre saran Selçuklu sülüslü kitabeyi iç çekerek okurken düşünmeden duramadım. Çoğu zaman, koca koca yapılan kervansaraylar, külliyeler, camiler, medreselerden tek bir iz dahi kalmazken, küçücük bir çeşmenin hem de kitabesiyle beraber ayakta kalması ve hala Ramazan ayında buradan gül şerbeti dağıtılıp bu hayırdan nasiplenenlerin bir Fatiha okuması da çok ayrıydı. İşte, dedim;

"Hayrın kısmeti de ayrı!"

"Sahibü'l Hayrat Osman"

Başımı kaldırdım, baktım kıbleye doğru, karşımda bir mihrap uzanıyordu ki gözlerimi alamadım güzelliğinden. Bir gelin misali; ince, zarif, güzel ve bir o kadar özel. Geçtim karşısına. O konuştu ben dinledim:

"Beni çepeçevre sardı Ali İmran suresi. En yukarıya, tam ortaya gözüm gibi bakayım diye koydu "bil gıst" (adaletli) kelimesini. Sonra kalbime koydular Hac suresini. Sağ kolumun üstüne yazıldı Enbiya suresi (Ey Peygamber! Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik). Sol kolumun üstüne yazıldı Kalem suresi (Ve sen, büyük bir ahlak üzeresin). Sağ omzuma işlediler gece avlanan üç kartal başını, bana unutturmadı hadis-i şerifi (Geceyi üçe bölünüz. Bir bölümünü namaz, bir bölümünü zikir ve bir bölümünü uykuyla geçiriniz). Sol omzuma işlediler sabrı temsil eden kaplumbağa başını, bana hatırlattı başka bir hadis-i şerifi (Men sabera zafera / Sabreden zafere ulaşır). Mevlana Celaleddin Rumi'nin teşrif ettiği bu cami, onun ilmiyle de taçlansın diye göğsüme işlediler sarık ve kaftanını. Peygamber ahlakıyla ahlaklanalım diye, 700 yılı aşkın zikir çektim âlemlerin rahmeti Muhammed (sav) dostlarıyla.

Sabah namazından kuşluk vaktine kadar eşlik etti bana dervişler, andız ağacından yapılan tesbih şakırtılarıyla beraber okunan salat-ı tefriciyelerle. Ayet-i kerimeler, hadis-i şerifler unutulmasın, unutturulmasın diye gül ağacından yapılan minberin kokusu yüzyıllarca taşlara sindi.

Tek bir taş dışında. O'nun yokluğunda hiçbir şeyin tamamlanmayacağını gösteren bir tuğla boşluğu hep eksikti karşımızdaki duvarda. "... O tuğla boşluğunun tamamlayıcısı benim. Ben Peygamberlerin sonuncusuyum." derken hadis-i şerifte; O'nun şefaatine ermek ve ümmetine layık olmak için salat-u selamlar getirdik, zikirler çektik. Şahit oldu hepsi, şahit oldu...

İnsanoğlu çok kıymetlendirdi bu dünyayı; önce göğsümde duran taşları söküp götürdüler, sonra gül kokulu minberi onlarca parçaya böldüler. Yılda 40 hafız verilen bu camiye gelmez oldu öğrenciler, sabaha kadar çekilen tesbih şakırtıları sustu. Kuş evlerine bile kuşlar konmaz oldu.

Sustu bir daha konuşmamak üzere. Tekrar seslendim mihraba doğru. Duyan olmadı. Gözüm tekrar takıldı en üst ortadaki "bil gıst" (adaletli) kelimesine. Sonra arkadan biri seslendi bana:

"Burası Dünya! Ne çok kıymetlendirdik. Oysa bir tarla idi, ekip biçip gidecektik." ▪

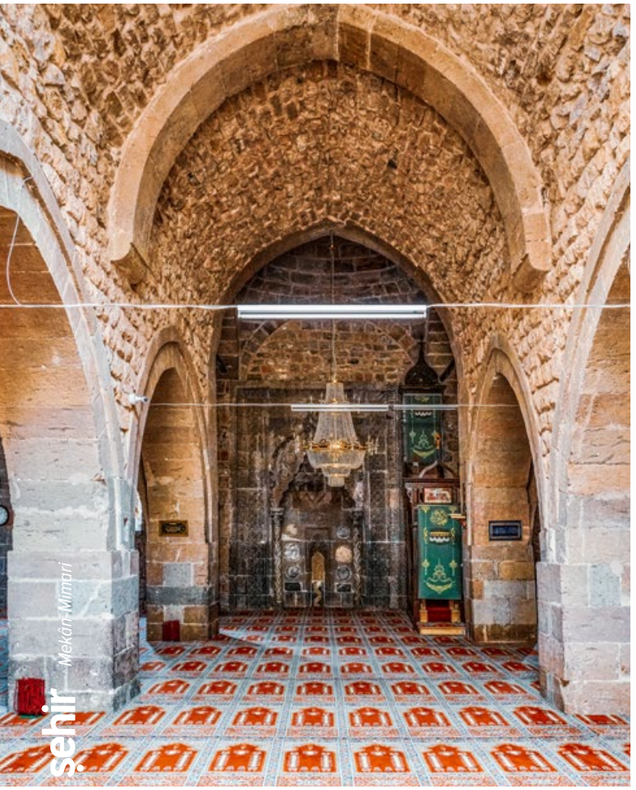

SİVA SİTTİ HATUN CAMİİ

Göçeroğlu Nasrullah ve eşi Siva Sitti Hatun tarafından H. 680/M. 1282 tarihinde inşa ettirilmiştir. Camii sade kesme taştan, IV. Kılıçarslan'ın oğlu III. Keykavus zamanında yaptırılmıştır.

Kitabenin mealen anlamı şöyledir: Bu mübarek caminin yapılması -Allah mülkünü daim kılsın- iki kıblenin özlemi ile tutuşan ümmetlerin dizginlerini elinde bulunduran din ve dünyanın bereketi yüce sultan Kılıçarslan oğlu Keyhusrev zamanında emredilmiştir.

Bu kitabenin altındaki dört satırdan oluşan, Selçuklu nesihi ile yazılmış bir kitabe daha bulunmaktadır. Bu kitabe de mealen şöyledir: Allah'ın rahmetine muhtaç zaif kulu Göçer Aslan oğlu Nasrullah ve Allah'ın rahmeti ve rızasına muhtaç onun zaif cariyesi Sa'd kızı Siva Sitti tarafından (bina edilmiştir), Allah başarılarını ihsan ve hayırlarını onlara yâd eylesin. H. 680 (...) yazılıdır.

Giriş kapısı iç içe geçmiş iki sivri kemerle sınırlandırılmış olup üzerinde mukarnaslı kavsarası bulunmaktadır. Ancak içerideki kemerin üzeri kabartma motiflerle bezenmiştir. Mihrap dört sıra halinde dörder ayakla beş sahna bölünmüştür.

Mihrabın üzeri yedi sıra halinde mukarnaslarla bezenmiş ve sivri bir kemerle de çerçevelenmiştir. Mihrap nişinin çevresinde geniş bir bordür içerisinde Ali İmran suresinin 18. ayeti (Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtını veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler inşa eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır.) ile 19. ayetin bir bölümü (Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahipleri ondan başka ilah olmadığına şahitlik etmişlerdir. Mutlak güç ve hikmet sahibi Allah'tan başka ilah yok, Allah katında hak dini İslam'dır.) yer almaktadır

Ayrıca mihrap içi nişinde de Hac suresinin. 7. ayeti (Ey inananlar rükû edin, secdeye varın, rabbinize kulluk edin, iyilik yapın ki saadete erişesiniz.) yer almaktadır. Mihrap nişinin sağ tarafındaki sütun kaidesinde Enbiya Suresinin 107. ayeti (Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.) yazılmıştır.

Caminin kuzey cephesinde taç kapının tam üzerinde yapının köşk minaresi yer almaktadır. Minareye taç kapının doğusunda yer alan 32 basamaklı bir merdiven ile çıkılmaktadır. Köşk minare yuvarlak kemerlerle birbirine bağlanan 4 yekpare ayağın üzerine atılan bir külah kısmından oluşmaktadır. Ayakların köşeleri pahlanarak sekizgene dönüştürülmüştür. Ayakların başlık kısımları minarenin içine doğru çıkıntı yapmaktadır.

Külah kısmı piramidal şekilde tasarlanmış ve tepe noktasında yükselen beyaz mermer alemle sonlandırılmıştır. Köşk minare yapıya muhtemelen sonraki dönemlerde eklenmiştir. Mihrap nişinin doğu tarafında yer alan sütünce üzerindeki kitabede Kalem suresinin 4. ayeti (Şüphesiz sen büyük bir ahlaka sahipsin.) yer almaktadır.

Mihrap duvarının ortasında yer alan küçük mihrap nişi 3 köşeli olup kavsara kısmı 4 sıra mukarnasla doldurulmuştur. Nişin içerisi kıvrımdal, palmet ve çiçeklerin oluşturduğu bir kompozisyonla bezenmiştir. Nişin yan taraflarına en alttaki dikdörtgen, üstekiler birbirinden farklı boyutlarda olan daire şeklindeki renkli mermer parçaları kakılmıştır. Nişte görülen bu renkli taş kakmalar Zengi ve Memlük süslemelerini çok sadeleşmiş şekilde devam ettiren Selçuklu taş işleri, Beylikler ve Osmanlı mimarisinde kendini belli etmektedir.▪

Ebu Bekr İbn El-Zeki'nin Ravzatu'l Küttab'ında Kayseri İzleri ve Şifahiye Medresesi

Fehmi Gündüz

Anadolu'nun kapılarını 1071'de sonuna kadar açan Alpaslan, bu yeni vatanın Türklerin hâkimiyetinde ebediyete kadar gideceğini belki de bilmiyordu. Selçuklular Anadolu'nun dört bir yanını fethederken yaptıkları camiler, medreseler, şifahaneler, kervansaraylar, köprüler ve saraylar ile yurdu ne denli benimsediklerini açıkça gözler önüne sermişlerdi.

Anadolu'da ilimden sanata, kültürden şehirleşmeye ve ticarete birçok alanda müreffeh bir yaşam söz konusuydu. Özellikle 11. yüzyılın dördüncü çeyreğinden 13. yüzyıl ortalarına (1243 Kösedağ Savaşı) kadar birçok konuda Anadolu, toplumların yaşamak isteyeceği bir toprak parçasıydı. Dönem itibari ile neredeyse her şehre ibadethaneler, medreseler, şifahaneler, köprüler ve kervansaraylar inşa edilmişti.

Bu kurumlardan şüphesiz ki en önemlisi Kayseri'de açılan Şifahiye Medresesi'dir. Şifahiye Medresesi özellikle tıp alanında bölgenin merkezi konumundaydı. 1205-1206 yıllarında Kayseri'de Selçuklu Melikesi Gevher Nesibe Sultan'ın vasiyeti üzerine açılan şifahanede Türklerin yanı sıra Rumlar, Ermeniler ve Museviler de tedavi görmekteydi. Alaaddin Keykubad döneminde başlayan ve II. Gıyaseddin döneminde de devam eden bu durumun en önemli göstergesi Kilikya Ermeni Kralı II. Hetum'un tabiiyetinin göstergesi müşterek sikkeleridir. Selçuklu sultanları o dönemde tabiiyetindeki tüm ahalinin sultanıdır.

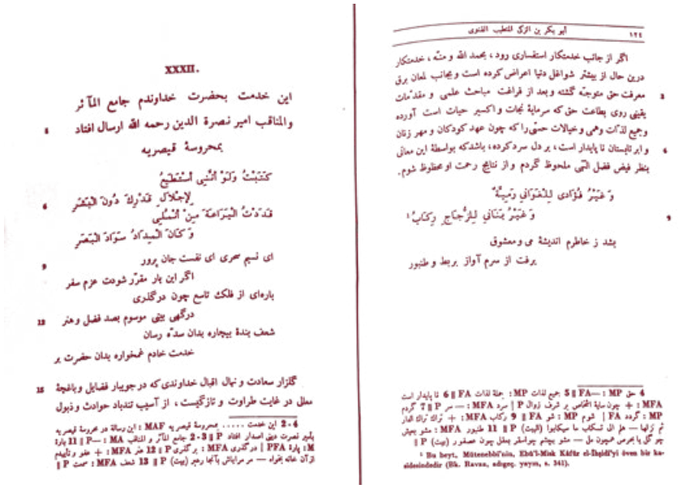

XXXII.

این خدمت بحضرت خداوندم جامع المآثر
والمناقب امیر نصرة الدین رحمه الله ارسال افتاد
بحروسهٔ قیصریه

کَتَبْتُ وَلَوْ اَنّی اُسَفْسِطُ
لِاِجْلالِکَ قِدْرَةً دُونَ الْبَصَرِ
قَدْ دَنَتْ اَلْبَرَاعَةُ مِنَ الْمُسَلّی
وَکَانَ السِّیادُ سَوادَ الْبَصَرِ

ای نسیم سحری ای نفست جان پرور
اگر این بار مقرّر شودت عزم سفر
بارهای از فلک تابع چون درگذری
درگهی بنّی موسوم بصد فضل و هنر
شعف بندهٔ بیچاره بدان سدّهٔ رسان
خدمت خادم خمخواره بدان حضرت بر
گلزار سعادت و نهال اقبال خداوندی که در جویبار فضایل و بافجهٔ
معالی در غایت طراوت و تازگیست ، از آسیب تتابعات حوادث و ذبول

2-4 این خدمت ..... بحروسهٔ قیصریه MAF : این رساله در حروسهٔ قیصریه
بلیغ تعرضت دین اصدار افتاد 2-3 ‖ P جامع المآثر و المناقب MA : — 11 ‖ P بارهٔ
M : طور و تأیدم PFA : در گذری MFA : بر گذری 12 ‖ P طرز MFA : + حضرت 13 ‖ P
ثرآن عاله بفرد — مر مرایش باآنها رمز (بیت) 13 ‖ P شعف MFA : صحت ‖ P

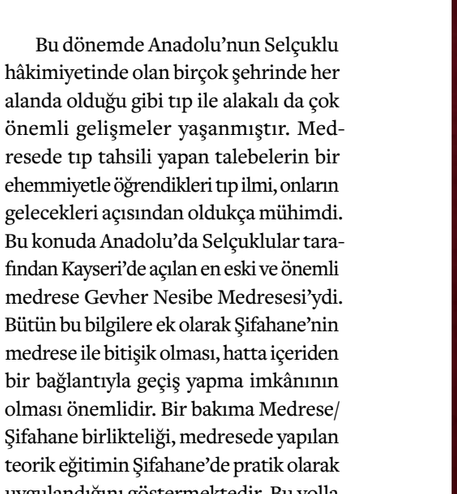

Selçuklu döneminde başlayan bu durum, Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar devam etmiştir. Bu müsamaha ortamında insanlara hizmeti kendisine rehber edinmiş çok değerli ve önemli bilim insanları Anadolu'yu kendilerine yurt edinmişlerdir. Bunlardan Türk'ü, Farisi'si, Arap'ı, Ermeni'si Rum'u vs. tüm alanlarda ilimlerini tatbik etmişlerdir.

Bu dönemde Anadolu'nun Selçuklu hâkimiyetinde olan birçok şehrinde her alanda olduğu gibi tıp ile alakalı da çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Medresede tıp tahsili yapan talebelerin bir ehemmiyetle öğrendikleri tıp ilmi, onların gelecekleri açısından oldukça mühimdi. Bu konuda Anadolu'da Selçuklular tarafından Kayseri'de açılan en eski ve önemli medrese Gevher Nesibe Medresesi'ydi. Bütün bu bilgilere ek olarak Şifahane'nin medrese ile bitişik olması, hatta içeriden bir bağlantıyla geçiş yapma imkânının olması önemlidir. Bir bakıma Medrese/Şifahane birlikteliği, medresede yapılan teorik eğitimin Şifahane'de pratik olarak uygulandığını göstermektedir. Bu yolla öğrenciler hocalarından almış oldukları bilgilerle öğrendikleri ilmi tatbik etme imkânı bulmuşlardır. Dönemlerine bakıldığında eğitim ve bilgi açısından oldukça sağlam bir alt yapıya sahip

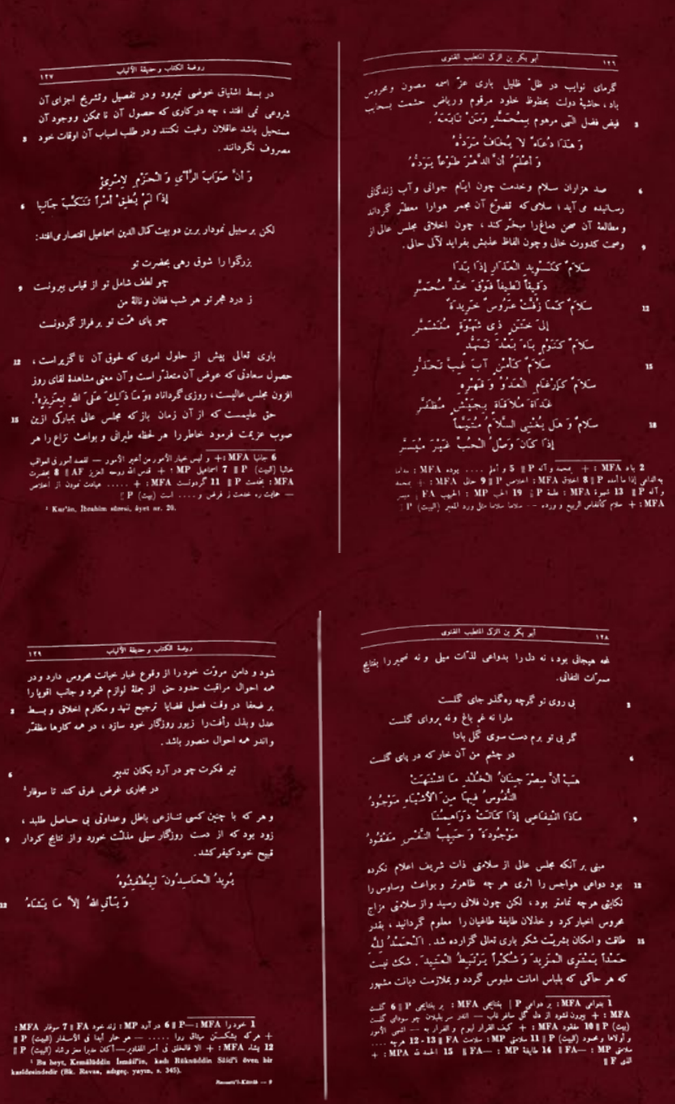

oldukları söylenebilir.

Selçuklu döneminin önemli tıp bilginleri Şifahiye Medresesi'nde görev yapmış, talebeler yetiştirmiş ve hastaları tedavi etmiştir. Biruni ve İbni Sina'ın tıp ile ilgili çizdiği temel eksen tüm Selçuklu medreselerinde olduğu gibi burada da uygulama alanı bulmuştur. Tıp ile ilgili tıbbın babası olarak kabul edilen İbn-i Sina'nın (980-1037) "El-Kanun Fi't-Tıbb"; yine Endülüs'te yaşamış olan ünlü hekim, eczacı ve kimyacı, aynı zamanda Avrupalıların cerrahinin babası olarak gördüğü Ebu'l Kasım Halef ibn Abbas ez-Zehravi'nin (936-1013) "Kitabü't Tasrif" adlı eserleri dönem için önemli kaynaklardandır.

Kayseri Şifahiye Medresesi'nde önemli tıp âlimleri görev yapmıştır. Abdüllatif Bağdadi (1162-1231), Muzaffer Kürşi (ö.1215), Ekmeleddin Nahçivani (Mevlana'nın hekimi), talebesi Ebu Bekr ibn el-Zeki, Kutbuddin Şirazi (1236-1311) bunlardan birkaçıdır. 13. yüzyılın ikinci yarısında Selçuklu sultanlarına ve Hz Mevlana'ya hekimlik yapan Ekmelüddin Nahcivânî'nin bilinen iki eseri vardır. Bunlardan birincisi **İbn Sînâ**'nın "el-İşârât ve't-Tenbîhât"ına yazdığı şerh; ikincisi de **Fahreddin er-Râzî**'nin, İbn Sînâ'nın "el-Kanûn fi't-Tıb" adlı meşhur eserine yazdığı şerhte İbn Sînâ'ya karşı ileri sürmüş olduğu eleştirilere cevap vermek üzere kaleme aldığı "el-Ecvibe" adlı eseridir. Bunların Kayseri'de yaşadığı dönemde yazılmış olma ihtimali de vardır.

Bu anlamda Anadolu Selçuklularının son döneminde yaşayan tabip Ekmelüddin el-Müeyyed Nahcivânî'nin talebesi olan Ebu Bekr ibn el-Zeki'nin yazmış olduğu mektuplar dönemle ilgili oldukça kısa ve az olsa da önemli bilgiler vermektedir. Bu mektuplar kendi eseri olan "Ravzatu'l-Kuttab ve Hadikatu'l-Elbab"da karşımıza çıkmaktadır. Mektuplardaki kayıtlara göre Ebu Bekr'in ziyaret ettiği ve bir müddet yaşadığı şehirler arasında Kayseri de bulunmaktadır.

Müellifin Arapça ve Farsça güzel şiirler kaleme aldığı ve şiirlerinde de Sadr mahlasını kullandığı görülmektedir. Ebu Bekr Sadr lakabından başka Mütetabbib unvanını da kullanmaktadır. Eserin hiçbir yerinde bu anlamı neden kullandığını belirtmemiştir. Fakat ünlü hekim Selçuklu tabibi Ekmelüddin Nahcivani'ye yazdığı mektupta "Eski Çaker" deyimini kullandığına bakılırsa onun yanında tıp tahsili gördüğü anlaşılmaktadır. Buna ek olarak yine mektuplardan anladığımız (bilhassa 35. mektup) yakın dostu olan Karahisar-ı Devle (Afyonkarahisar) Emiri

روضة الكتاب و حديقة الألباب ١١٧

گر نگردد آب عمرم تیره از گرد امل
چشم باز از گرد نعل مرکبت روشن کنم

سلامی که قواعد مودّت آن از صرصر سامی تمام تزلزل نپذیرد و خدمتی که مبانی محبّت آن از منجنیق حاسد فتان تخلخل نپذیرد، چون اساس آسمان استوار وچون اوتاد زمین پایدار، از سر خلوص عقیدتی که گرد تغیّر مذاهنت ومشاحنت بر بساط کمال آن نتشیند و صفای ضمیری که وقوع شوایب مخاصمت و مکافحت زلال منبع آرا مکدّر نکند، چون خلیل عاقلان بفنون محاسن آراسته وچون قدود دلبران از وحشت عیوب پیراسته، نه در مطاوی القاطش صورت نکتگی و نه در فحاوی معانیش شبهۀ تصنّعی، بحضرت خداوندگار حکّامی جهان، سلطان اطبّای زمان، معدن لطف و اشفاق، منبع مکارم اخلاق، آفتاب آسمان سیادت، مرد چمن فضیلت، خلاصۀ تکرّر ایّام، زبدۀ تعاقب شهور واعوام، اکمل الملّة والدین متّعَ اللهُ المُسلمینَ بطُولِ بَقائِه، اصدار می افتد؛ التیاع واشتوق بدست بوسی اشرف که غایت نهمت افاضل روزگار ونهایت بغیت اماثل عصرست، صورت افتقار تشنۀ الم بوصول آب زلال ومثال احتیاج علیل سقیم بحصول ایلال دارد، بلکه اشتیاق محبوسی که در کنج زندان محنت وسرای بلیّت بوجود خلاص وانتظار صاحب وحقتی بطلوع تباشیر صبح ایناس.

1-14 گر ..... عایت MP : کمر M 2 ‖ FA — + مرصعات ی کرد بیت وست افتادن شوم — در مصاف علق حاقان جامه را جرئت کم (بیت) ‖ P 6 گرد M : — ‖ P 10 عاوندگار M : عاوندگاری P | حکا M : اسکو اهکا ‖ P 17 که M : — ‖ PFA

روضة الكتاب و حديقة الألباب ١١٨

اگر بنطق در آیم نوی همه علم
وگر خموش شوم جز تو نیست در یادم

فَإذا نَطَقْتُ فَأنتَ أوّلُ مَنْطِقي
وَإذا سَكَتُّ فَأنتَ في إضْمَاري

باری عزّ اسمه سعادت ادراک آن خدمت من قریب روزی گرداناد.

وَهَذا دُعاءٌ يُكْسِبُ العَبْدَ رِفْعَةً
وَيَمْنَحُهُ عِزّاً وَمَجْداً مُؤَثَّلا

2 ... یاد MFA : + ز اشکک دیده بریت از غم تو دانی من — ز تولد و هر بهار تا من از آدم (بیت) ‖ P 4 اعتذاری MFA : + ایام ما لا صبح فی غرق الهوی — ربیع عزا حزن الفخار (البیت) ‖ P 5 گردانناد MP : + و هو القادر علی ما یشاء و هو الفاعل ‖ P 7 خواند MFA : + رجا دعاء یکتفی الهیة به — ورود لقائه غایا سیلا (البیت) ‖ P | + و این مقدار شما از دره نجابت و کرایم صفایا جهت پیشگاه ارباد رفت ‖ P

[1] Bu beyt, hemen sonra gelen ve Ebü'l-Hayrı Ali b. Muhammed Tikleni'nin, küçük oğlunu ölen bir kasidesinden alınan (Ravza, adı geçmiş yayın, s. 339) Arapça beytin, Farsça çevirisini teşkil etmektedir. Metinde böyle izmekleme birşey ken rastlıyorsa.

XXX.

این خدمت هم بحضرتش اصدار افتاد
از محروسۀ قیصریه

سَلامٌ عَلَى الهَاتِ السُّعُودِ الَّتِي
يَفُوحُ شَذَاهَا السَّنْدَسِيُّ السُّحَيْمَا

سَلامٌ إذا مَا قَصَّ قَارِيهِ عِبْرَةً
تَمَاطَى سُلافاً بَابِلِيّاً مُعَتَّقَا

سَلامٌ كَمِثْلِ الرَّوْضِ يَاكَرَهُ الهَضَا
فَعَادَتْ رَيْحَاناً وَ نَوْراً مُنَمَّقَا

يُعَرِّضُ مِرْآهُ كَئِيباً مُلَثَّماً
وَيَطْرَبُ ذِكْرَاهُ حَمَاماً مُطَوَّقَا

سَلامٌ مَعَانِيهِ إذا مَا تُؤُمِّلَتْ
تُذَكِّرُ خَيْرَ النَّاسِ عِنْداً مُشَوِّقَا

در شداید صبر کردن به بود لکن که کرد
بر فراق خدمت تو صابری تا من کم

2-15 این خدمت ..... من کم MP : 2-3 ‖ FA — این خدمت ..... قیصریه M : و این تحفۀ هم بهمان حاکم آن محروسۀ قیصر به تصحیح یافته است و السلام P ‖ 3 قیصریه M : + که بنای تو بنای اشکال مالیا — لطاف الحالی و نواهم مقدرة (البیت) ‖ P 11 مشوقا M : + و منه صفایا الأخلاق لهیا — و منه الهم لم أحکم و موقا (البیت) ‖ P 13 مشوقا M : + سلاما کفوق الروح که حاصل — و قبله مثالی الفؤاد مشوقا (البیت) ‖ P

آبوبکر بن ترک الخطیب القدوی ١١٩

هر لحظه بدیدار تو محتاج ترم
از مرده بزندگی و دیوانه بعقل

اشْتَاقَهُمْ وَهُمُ الحَبِيبَةُ مُذْ نَأَوْا
أنّا مَثَلْتُ في صُوَرِهِ الأحْبِبَا

وچگونه مشتاق نباشم بخداوندی که مرا از حضیض حول بأوج نباهت رساند و از لجّۀ دریای ضلالت بساحل نجات آورد و بضاعت مزجات طبع مرا همسر گنج قارون وصحیفۀ روزگار مرا بخطوط شرف مشحون گرداند ولاحۀ خنگ طبع مرا همعنان باد صبا و عروس عاطل رویت مرا بفنون زیور حلی کرد.

لَهُ أيَادٍ إلَيَّ سَابِغَةٌ
أعُدُّ مِنْهَا وَلا أعُدُّهَا

أقِرُّ جُحْدِي بِهَا عَلَيَّ فَمَا
أقْدِرُ حَتَّى الشُّكْرَانِ أجْحَدُهَا

حق علیست که بندۀ مخلص هواخواه آن حضرت و دوستدار آن دولت است و همیشه ذکر آن سیادت ورد روزگار خود می دارد واین معنی را از جملۀ بواعث سعادت خود می شمرد.

2 بعقل MFA : + و الخیلة جبانم از رحمت شود — کاینش آنه از آنحضار خود در نقل (بیت) ‖ P 4 الأحبة MFA : + من زیبه و نوله من فخر — بالا ش وصال ‖ P : MFA 8 ‖ P کتب MFA : گردانید 6 ‖ P رسنیه MFA : + من الأحبة (البیت) ‖ P خنگ MFA : جنگ 9 ‖ P منزل MFA : — ‖ F

mektuplarda bunun izlerine rastlanmaktadır. Mesela 29. mektupta da Konya'da bulunmadığını, Konya'nın dışında başka bir mekânda bulunduğunu belirtiyor ve hocasının ilminden faydalandığını, onun lütuf deryasının incilerini gördüğünü zikrederek ondan ilim tahsil ettiğini ima ediyor. Yine Ali Sevim'e göre 36. mektubu da Kayseri'de yazmış olma ihtimali söz konusudur. Mektubunda Konya'ya hasretini vurgulayan Ebu Bekr özellikle hocalarına duyduğu özlemin altını çiziyor. 40. mektubu ise yine Konya dışında yazdığını biliyoruz. Mektupta bir medrese odasında kaldığından söz etmesinden dolayı medresenin Giyasiye/Şifahiye Medresesi ve şehrin de Kayseri olma ihtimali yüksektir.

Ravzatu'l Küttab'daki 30. ve 32. mektupları ise Kayseri'de iken kaleme aldığını kesin olarak biliyoruz. Nitekim özellikle 30. mektubunda hocasının yanında tıp eğitimi aldığı daha somut biçimde ortaya çıkıyor.

Kayseri'de yazdıkları mektupların içeriğine gelince: 30. mektup Tabib Ekmelüddin'e Kayseri'den gönderilmiştir. Ebu Bekr bu mektubunda, selam ve hizmet ifadelerinden sonra "Tabiblerin Sultanı, Cihan Hekimlerinin Padişahı" olarak vasıfladığı Ekmelüddin'e karşı duyduğu sevgi ve bağlılığı belirtmiştir. Ve "Beni gayıp çukurundan şan ve şeref burcuna çıkaran, sapıklık deryasından kurtuluş kıyısına ulaştıran, tabiatımın değersiz sermayesini Karun'un hazinesi gibi yapan o Hudavend'e nasıl medyun ve müteşekkir olmayayım? Allah şahittir ki ben sadık bende, o hazretin dostu ve taraftarı kalacağım, onu daima yâd edip anacağım. Adı aziz olan Allah yakında beni o Hazret'in hizmetine kavuşma mutluluğuna eriştirsin." diyerek mektubuna son vermiştir. Ebu Bekr, Tabib Ekmelüddin'e Kayseri'den yazdığı bu mektubunda bir süre onun yanında tıp öğrenimi gördüğünü ifade etmekten de kaçınmamıştır.

32. mektup ise Emir Nusretüddin'e Kayseri'de yazılıp gönderilmiştir. Mektupta Ebu Bekr, önce "Hudavend'in saadet bahçesi ve ikbal fidanı, olaylar fırtınasının felaketinden, adı aziz olan Allah'ın gölgesine sığınarak güvenlik içinde kalsın." biçiminde bir duada bulunduktan sonra, "gençlik günleri ve hayat suyu" gibi selam ve hürmetlerini göndermiştir. Daha sonra Nusretüddin'in kendisinden ayrılmasına müteakip ondan hiç haber almadığı için her an heyecan ve endişe içinde bulunduğunu, hiçbir şeyden zevk almadığını; nihayet o taraflardan bir adamın gelerek kendisinin sıhhat ve selamette bulunduğunu, asi taifesinin bozulup kaçtığını haber vermesi üzerine Allah'a şükürler ettiğini ifade etmiştir ve "Emanet giysisini giyen, dindar olan, mürüvvet eteğini ihanet tozlarından koruyan, kuvvetlileri zayıflara tercih etmeyen, iyi ahlak sahibi, adil bir hükümdar her zaman her yerde muzaffer ve mansur olur. Böyle sıfatlara sahip olan bir hükümdar ile sonuçsuz, boş çatışmalara girişen herkes, er geç feleğin mezellet tokadını yer." diyerek mektubuna son vermiştir.

Ebu Bekr'in Kayseri'de bulunduğu sıralarda yazılan bu mektupta zikredilen "asi taifesinin bozulup kaçtığı" kaydına bakılacak olursa, Emir Nusretüddin Hasan'ın, kardeşi Tacüddin Hüseyin ile birlikte Karamanlılara karşı çarpışarak öldüğü Değirmençayı Savaşı'ndan (26 Mayıs 1277) önce yapılmış bir hareket olduğu anlaşılır. Esasen Nusretüddin Hasan ve Tacüddin Hüseyin, Sultan IV. Rükneddin Kılıç Arslan'ın ikinci kez Anadolu Selçuklu tahtına oturduğu zaman (1261) uç emirliklerine (Denizli, Honas, Karahisar-ı Devle ve Kütahya tarafları) atanmışlardır. Binaenaleyh mektupta anlatılan bu çarpışma, adı geçen Sahip-Ata-oğullarının uç bölgelerinde bulundukları bir sırada, özellikle Anadolu'nun batı bölgelerine yayılan ve devlete karşı isyan halinde bulunan Türkmenlere karşı başarı ile sonuçlanan yöresel bir savaş olmalıdır.

Ebu Bekr ibn el-Zeki eserini 13. yüzyılın 2. yarısında oluşturmuştur. Müellifin Kayseri'de ne amaçla bulunduğu bilinmemekle birlikte göndermiş olduğu 30 ve 32 numaralı mektuplardan Kayseri'de bulunduğu (belki de hekimlik yaptığı) anlaşılmaktadır. Kayseri'de dönem itibari ile bulunan en önemli ve tek hastane de Gevher Nesibe medresesi ve şifahanesidir. Buradan yola çıkarak Ebu Bekr ibn el-Zeki'nin bu hastanede müderrislik ve hekimlik yapmış olma ihtimalinden söz edebiliriz. Diğer taraftan mektupların içeriğinden yola çıkarak Konya dışında bilinmeyen yerlerde yazdıkları mektupların en azından bazılarının da Kayseri'de yazıldığını söyleyebiliriz.

Kaynak: Sevim Ali. "Ravzat Al-Kuttab ve Hadikat Al-Albab" Türk Tarih Kurumu, 2. Baskı (Tıpkıbasım) Ankara 2011.

Nusretüddin Hasan için müshil ilacı yapması, kendisinin oğlu olan Abdurrahim'e tıbbi müdahalede bulunması, tabiplik iddiasında bulunan bir zatın tabip olmadığını ileri sürüp bunu saptamaya çalışması, tıbbi kurallara göre "kalp ile beyin" arasında bir metin kaleme alması ile mektuplarında sık sık tıbbi terimler kullanması onun muhtemelen tabiplik de yaptığını göstermektedir.

Ebu Bekr'in Kayseri'ye tam olarak ne amaçla geldiği tespit edilemese bile gerek hocasından ve gerekse tıp ile ilgilenmesinden dolayı Şifahiye Medresesi'ne öğrenim için gelmiş olma ihtimali söz konusudur. Nitekim özellikle hocasına yazdığı

Türklerde Ağıt Geleneği ve Sarıkamış Ağıtı

KARA ZALA'NIN SARIKAMIŞ'A UZANAN ACI FERYADI

Namık Kemal Bilgin

Türk halk edebiyatında; insanların ölüm karşısındaki ya da herhangi bir varlığını kaybetme, üzüntü, telaş, korku ve heyecan anındaki feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini, şikâyetlerini, düzenli-düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesinde genellikle "ağıt" adı verilir. Ağıt söyleyen için "ağıtçı" sözü yaygınlaşmış ve bu eylem sebebiyle "ağıt yakmak" deyimi türemiştir.

İslamiyet'ten önceki devirlerde "sagu" deyimi ile karşılanan ve hiç şüphesiz "sıgtamak-ağlamak" fiilinden türemiş ağıta Azerbaycan'da "ağı", Kerkük Türklerinde "sızlamag" Türkmencede "ağı-tavşa" adları verilmektedir. Bugün Muş çevresinde aynı manaya gelen "sabu" adı da dikkat çekmektedir.

En az Hunlardan ve Kök Türklerden itibaren ölü gömme ve "yug" törenlerine bağlı olarak geleneği zamanımıza kadar gelen ağıtlar, bir bakıma ölen için söylenmiş methiye demektir. Ancak zamanla dünya hayatının faniliği, ömrün kısalığı, ihanet, kıskançlık, vefasızlık, feleğe sitemler, ayrılık, yurdun istila görmesi, büyük ve tanınmış şahsiyetlerin ölümleri, yurt uğruna şehit düşenler, deprem, yangın, suda boğulma gibi afetler ve olaylar, kocasının ölümü üzerine çocuk yaştaki kaynı ile evlenmeye zorlanan dul kadınlar, Yemen'e gidip de dönmeyenlerin verdiği acılar, kınası yanan gelinin ruhunda düğümlenen sevinçle keder, yavrularını kaybeden anneler, bebeğini kundakta kartala kaptıran taze gelin, geyik avında uçurumdan yuvarlanan körpe delikanlılar gibi pek çok olay ve öyküler, ağıtın mana ve mahiyetini değiştirmiştir.

Ağıtlar bazen anonim, bazen de bir şahsa bağlı eserler olabilir. Sözlü gelenekte yaşayan ve çoğunlukla içerik bakımından ferdiyet kazanmamış bu mahsullerin ilk karakteristik hususiyeti dilinden gelmektedir. Bu dil, halk şairlerinin ferdi manzumelerinde de görüleceği üzere milletimizin tarihî ve içtimai kültür birikimine uygun, sade, anlaşılır, tabii bir Türkçedir. Esasen değerli varlığını kaybeden insanın içten gelen feryatlarını sun'i bir dille anlatmasını beklemek imkânsızdır. Bundan ötürü, halk şairlerinin sanat seviyesine ulaşmış şiirlerindekini bir yana bırakacak olursak felaket karşısında yüreği yanan sade vatandaşın aklın

Ağıtların ana konusunun genellikle ölüm olması nedeniyle anonim eserler çoklukla bu temayı işlemişlerdir. Halk şairleri ise ayrıca; destan, koşma, türkü, semai, varsağı ve hoyrat gibi başlıklar altında ana konuyu genişletmiş ve zenginleştirmişlerdir.

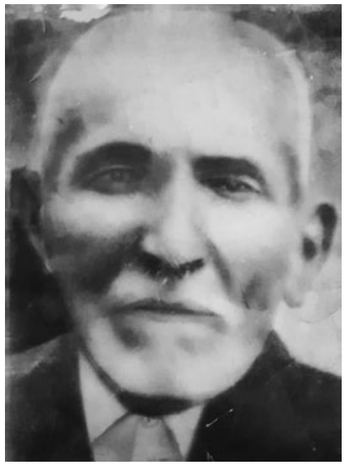

▲ Hüdülü İsmail Cingöz (D. 1913) Sarıkamış'ta şehit düşen Marangoz Bekir'in oğlu.

kontrolünden uzak, irticale dayanan, zaman zaman cümle yapıları kusurlu, başka başka ağıt parçaları ile karışmış, "ah, oy, vay, hey" gibi ünlemler ve feryatlarla beslenmiş dilini kendi bünyesi içinde değerlendirmek icap eder.

Ağıtlarımızın, divan edebiyatında aruzla yazılan mersiyeler dışında kalan

▲ Bekir Ağa Cingöz (D. 1927) Sarıkamış'ta 6 oğlunu şehit veren Bekir Ağa'nın kendi adını taşıyan ve 6 amcasını şehit veren yeğeni.

kısmının hemen tamamında hece vezni kullanılmaktadır. Tarihî gelenekten gelen bu vezinlerde, genellikle 7, 8 ve 11 hecelileri tercih edilmektedir. 7 heceden az, 11 heceden çok vezinlere de rastlanır. Ayrıca nesir şeklinde söylenen ağıtlarımız da mevcuttur.

Ağıtlarda şekil, genellikle "dörtlük" esasına dayanmaktadır. Nadiren şeklin dörtten az veya çok biçimlerine rastlanmakla beraber, bu kalıpların birden beşe doğru eklenebilen mısra veya beyitleri ağıtın ezgisini artırıp hafızalarda kalmasını temin eden bağlantılardır. Bu eserlerdeki yarım, tam veya zengin kafiyeler daha ziyade ferdi eserlerde görülmektedir.

Ağıtların ana konusunun genellikle ölüm olması nedeniyle anonim eserler çoklukla bu temayı işlemişlerdir. Halk şairleri ise ayrıca; destan, koşma, türkü, semai, varsağı ve hoyrat gibi başlıklar altında ana konuyu genişletmiş ve zenginleştirmişlerdir.

Halk şairleri yaşadıkları devirlerin sosyal, askeri ve siyasi olayları arasında yeteneklerine göre birer üslup kazanmış, eserlerini meydana getirmişlerdir. Birçoklarının muhtelif tarikatlara da girdiğini bildiğimiz bu şairler; padişahlar, vezirler, şehzadeler, beyler gibi devlet adamı veya zenginlerin hizmetinde çalışmışlar, ordu saflarında ananenin getirdiği destanlarla birlikte uzun, kırık havalarla bazen tarihî vesika değeri taşıyan ağıtlarını söylemişlerdir.

İster sanat seviyesine ulaşmamış, ister ferdiyet kazanmış olsun bütün ağıtlarda epik ve dramatik olmak üzere iki unsur iç içe yaşamaktadır. Şair veya adını bilemediğimiz şahıs, zaman-mekân çerçevesinde, ölenle az çok ilgili vak'aları göze çarpıcı bilgi ile destan havası içinde hikâye eder. Bu hikâye gerçekle hayal arasında ölüme giden bir köprüdür. Bu köprüden son defa geçenin ailede veya cemiyette bıraktığı boşluğun tasviri bir dram unsuru ile başlayıp düğümlenir. Bu dram, ölenle kaybedilen diğer varlığın acısını bir takım monolog ve diyaloglarla orada hazır bulunanlara ulaştırır. Ölenin yakınları ölenle konuşmaya ve dertleşmeye başlar. Ölen, canlı imiş gibi karısının, anasının ve diğer yakınlarının dili ile cevaplar verir. Bu konuşmalarla feryatlarda keder en yüksek dereceye ulaşınca ölenin yakınları saçlarını yolmakta, yüzlerini tırnakları ile yırtmakta ve kendilerini yerden yere atmak suretiyle

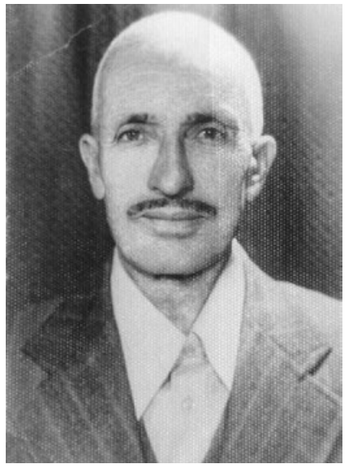

▲ Mustafa Çavuş Cingöz (D. 1911) Sarıkamış'ta şehit düşen Kara Hasan'ın oğlu.

teselli aramaktadırlar. Bu hareketlere bazen kahramanın atı veya cansız eşyası bile iştirak ettirilir.

Ayrıca, 680 yılında Kerbela'da şehit edilen Hz. Hüseyin için her yıl muharrem ayının onuncu günü Şiilerce düzenlenen ve birçok mersiyelerin yazılmasına sebep olup kült haline gelen törenlerle, yukarıda açıklamağa çalıştığımız ağıt geleneğini birbirine karıştırmamak gerekir.

Ağıtları çoklukla kadınlar söyler. Ölen erkekse bu vazife herkesten önce anasına, karısına, kız kardeşine, kızına, akraba ve komşularına düşer. Bazı yörelerde bu işi meslek edinmiş ağıtçılar yapar. Mardin'de para karşılığı ağıt söyleyenlere "İmadede" adı verilir.

Bugün Türkmen ve Yörüklerle Güney, Orta ve Doğu Anadolu'da kaybolmaya yüz tutmakla beraber eski ağıt geleneğini sürdürenler de vardır.

Toroslarda, Binboğa Dağları'nda, Çukurova'da, Gaziantep'te, Siirt'te, Erzurum'da ve Kozan'daki temsil şöyledir: Hasta can çekişirken hoca Kur'an okur, ruhunu teslim edince yakınları "ehe" ünlem veya feryadını tekrar ederek ağlaşırlar; sıra ile her biri ellerine aldıkları çamaşırı tutarak içlerinden geldiği gibi, hiçbir sun'iliğe kaçmadan ananenin getirdiği ezgilerle ağıtlarını söylerler. Çukurova'da, Adana'da Kozan'da ağıtçı "ölü deşeti" adı verilen, evvelce söylenmiş ağıtların hafızasında kalan parçalarından kurulu ağıtını yakar. Sivas yöresinde ölü kaldırıldıktan sonra ölenin yakınları ile başsağlığına gelenler tarafından 3-7 gün müddetince ağıt söylenir. Kaşgarlı Mahmud'un 11. asırda tespit ettiği ölü gömülmesinden sonra verilen yemek töreni ile Anadolu ve Rumeli türkülerinde ve Kıbrıs'ta ölü evine akraba ve komşuların yemek getirmeleri arasında sıkı bir bağ vardır. Balıkesir'in Ayvalık ilçesine bağlı Çamoba ve Akçapınar gibi yürük köylerinde ölü evi, ölümden üç gün sonra yemek verir; bu yemek camide yenilir; buna "sofra çıkarmak" adı verilir.

Bugün, bütün Türk dünyasında olduğu gibi Anadolu, Kıbrıs, Rodos,

▲ Bekir Hamza Cingöz (D.1907) (Soldaki) Babası İbrahim ve kardeşi Kara Çerkez Rusya'da 7 yıl esir kaldı. Amcası Deli Seyfi Sarıkamış'ta şehit düştü. Mehmet Müdür Cingöz (D.1915) (Sağdaki) Amcası Sarıkamış'ta şehit düştü.

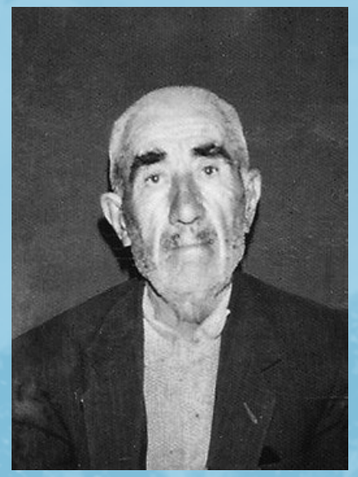

▲ Halil Cingöz (D.1915) Kara Zala'nın 4 oğlunun en büyüğü olan Abuzeytin'in oğlu ve Kara Zala'nın büyüttüğü tek torunu.

bir halka oluşturur. Ev halkından biri ölünün bohçaya konulmuş çamaşır ve elbiselerini ortaya döker. Bohçayı getiren, eline herhangi bir eşyayı aldıktan sonra uzun veya kırık hava ezgisiyle ölünün ailede bıraktığı boşluğu anlatan ağıtına başlar. Bu ağıt, çoğu zaman ağlamanın ötesinde bir feryattan ibarettir. Bulgar Dağı'ndaki Yörüklerde ise bu manzum veya nadiren mensur sözler ölünün niteliklerini belirleyici duygu ve düşünceye girebilmek için bir bakıma prolog olarak kullanılmaktadır. Ölüm fikri amaca göre şekillenir ve muhteva kazanır. Ağıtın sonunda ağıtçı "ehe, ehe, ehe" gibi yanık bir ses çıkarır, onu dinleyen kadınlar bu

Sarıkamış Ağıtının tamamı beş kişi tarafından söylenmiştir. İlk beş kıtasını Kara Zala, diğer kıtalarını ise orada bulunan Memiş'in kardeşi Molla Mustafa, Bekir Ağa'nın karısı Sırıklı Döndü, Bekir Ağa'nın kızı Bahar ve Eğri Çavuş'un hanımı Hamma orada irticalen söylemiştir.

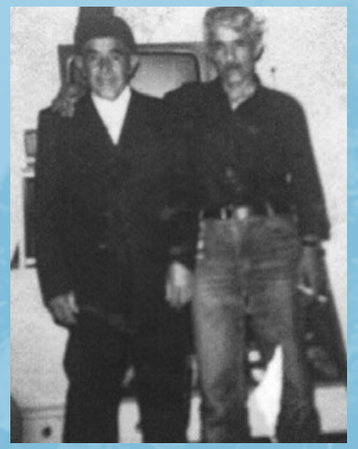

▲ Yusuf Lazit Akyol (D. 1915) Babası yaşlı olduğu için savaşa alınmayan, kardeşi Abdullah'ı Çanakkale'de şehit veren ve soyadını sonradan değiştiren, ayrıca Dadaloğluyla birebir kan bağı bulunan Dadaloğlu'nun torunu.

▲ Hasan Ağa'nın yeğeni Yusuf Cingöz (D. 1927) ve torunu Mine Cingöz (D. 1930).

▲ Durmuş Cingöz (D. 1965) Dedelerini Sarıkamış'ta şehit veren ve onlardan geriye kalan bilgi ve belgelere sahip çıkıp konuyla ilgili bir arşiv çalışması yapan, Memiş'in soyundan gelen tek erkek torun.

▲ Amcası Telli Akbaş'ı Sarıkamış'ta şehit veren ve onun adını taşıyan Telli Akbaş.

Batı Trakya ve Balkan Türklerinde, eski kültürümüzden izler taşımakla beraber İslami bir bünye kazanmış tören olarak, cenaze salası, cenazeyi kaldırmaya gelen kalabalık, cenaze namazı ve nihayet 7, 40 ve 52. gün mevlitleri ile ağıt geleneği halen devam etmektedir.

Ağıtlarımız ve ağıt yakma geleneğimiz üzerine genel bir bilgi verdikten sonra, Sarıkamış ağıtlarımız üzerine bir değerlendirme yapmak istiyorum.

SARIKAMIŞ AĞITI

Bilindiği üzere Sarıkamış Harekâtı, 22 Aralık 1914 tarihinde başlayıp 5 Ocak 1915 tarihinde sona ermiş ve 18 gün sürmüştür. Rus işgali altındaki Anadolu topraklarını kurtarmak amacıyla yapılan bu harekât neticesinde Osmanlı ordusunda, soğuk hava şartları nedeniyle on binlerce asker donarak hayatını kaybetmiş, birçoğu salgın hastalığa yenik düşmüş, birçoğu da Ruslar tarafından esir alınarak Rusya'ya götürülmüştür.

İşte bu trajediye Anadolu kadını Kara Zala'nın ağıtı, isyanı ve feryadının adıdır Sarıkamış Ağıtı.

Sarıkamış Ağıtı'nın öyküsünü, Kayseri Pınarbaşı ilçesi Sindel köyünden Kara Zala'nın torunu Durmuş Cingöz şöyle naklediyor:

Kara Zala; 1857 yılında Kayseri'nin Tomarza ilçesi Kilikler, şimdiki adıyla Büyükcanlı köyünde dünyaya gelir. Annesinin adı Ayşe, babasının adı Hasan, sülalesinin adı ise Kafarlı'dır.

Kara Zala, kocası Seyyid Osman Cingözoğlu ile göç yolunda tanışır ve Cingözoğlu onu 12 köy öteden kaçırarak evlenir. Kara Zala'nın Osmanlıcayı güzel okuyup yazdığı ve Kur'an-ı Kerim'i lafzıyla okuduğu bilinmektedir.

Sarıkamış Ağıtı, 1920 yılında bir yaz ayında yakılmıştır. Köye bir Jeep gelir ve çimene durur. Jeep'ten üç kişi iner ve çocuklara Kara Zala'nın evini sorarlar ve Jeep Kara Zala'nın evinin önünde durur. Gelenler burada köydeki şehitlerin isimlerini okurlar. 16 haneli köyden 15 tane şehit askerin ismi okunur. Bu şehitler Bekir Ağa'nın altı oğlu, Kara Zala'nın dört oğlu, Hasan Ağa'nın oğlu Memiş, İdalardan Deli ...., Halıtların Mustafa ve Çavuş'un babası Kara'dır.

Sarıkamış Ağıtının tamamı beş kişi tarafından söylenmiştir. İlk beş kıtasını Kara Zala, diğer kıtalarını ise orada bulunan Memiş'in kardeşi Molla Mustafa, Bekir Ağa'nın karısı Sırıklı Döndü, Bekir Ağa'nın kızı Bahar ve Eğri Çavuş'un hanımı Hamma orada irticalen söylemiştir.

Kara Zala'nın söylediği kıtalar:

Yüce dağdan yüce dağa
Yalım vurdu koca dağa
Gazetelime dokanma
Ben ölüyom Hasan Ağa

Kaç gün oldu Anş'öleli
Alında kaşı hilali
Alıbazın anasıyım
Geldi (indi) boğazı laleli[1]

Gadasın aldığım Eşe
Tekerim dayandı daşa
Seferi berliği durdur
Elin öpem Enver Paşa

Uy deme Sultan uy deme
Bibimoğlu desağane
Topal tekbir Hava gelmiş
Ürü sırtın yusağane

Var mı ölümün kolayı
Aklıma gelir alayı
Bir yiğidin Teberiği
Fadime döğmez alayı

Sarıkamış altın bulak
Soğanlıyı biz ne bilek
Bizim uşak gökçek gezer
Ağca zubun kara yelek

Büyüttüm kaymak balınan
Seyitler gelir salınan
Dört yavrumu şehit verdim
Ben de kaldım topalınan

Yüzbaşılar binbaşılar
Tabur taburu karşılar
Yağmur yağar gün dağance
Yatan şehitler ışılar

1 Kravatlı

Dışarıya ay doğuyor
Birikin bizim gapıya
Sarıkamış'ın düzünde
Uşak uğramış dipiye

Bu dörtlüklerin arkasından, Memiş'in kardeşi Molla Mustafa da aşağıdaki dörtlükleri söyler:

Sivas'tan Sarıkamış'tan
Bir habar verin Memiş'ten
Hastam ağır arabacı
Yavaş indirin yokuştan

Aziziye baba yurdum
Kafkaslara tabur kurdum
Benim korkum Moskof (Rus) değil
Kara kışa kurban verdim

Çadırlar dağa kuruldu
Hücum borusu vuruldu
Sarıkamış'ın uğruna
Doksan bin şehit verildi

Elin elime alır da
Giderim dere aşağa
Danedim de göremedim
Kayıp emmimin uşağa

Bu dörtlükte Molla Mustafa, Bekir Ağa'nın yani emmisinin oğlunun 6 oğlunun şehit olduğunu ve köyde olmadığını belirtiyor.

Daha sonra Bekir Ağa'nın 2. karısı Sırıklı Döndü, aşağıdaki dörtlükleri söylüyor:

Yumam ırbığın dışını
Belaya koydum başımı
Soysuz mu ki benim oğlum
Koyup gelmez gardaşını

Şu daşları çektiriyim
Hep dereye döktürüyüm
Musa'ğam ayaklı yapsın
Ben de gazi yaptırıyım.

Bu dörtlükte Sırıklı Döndü; oğlu Hüseyin'e ev yaptırmak için taş aldırdıklarından bahsediyor. Burada ayaklı dediği şimdiki gerdanlık, gazi dediği ise çeyrek altınlar dizilerek başa takılan bir tür takı.

6 oğlunu şehit veren Bekir Ağa'nın kızı Fatiş şu dörtlükleri söylüyor:

Böyle uzun dal mı olur
Böyle çürük soy mu olur
Bir obadan bir ocaktan
Altı gelin dul mu kalır

Dokuz gardaşı olanın
Benim gibi bir bacısı
Sivas'a tabur dökülmüş
Benim anamın kuzusu

Daha sonra (Bekir Ağa'nın akıbeti belli olmayan 7. oğlu Beyazıt) Eğri Çavuş'un hanımı Gara Hamma şunları söylüyor:

Sarıkamış ne aralı
Kim ölmüş kimi yaralı
Bunu duyan var mı ola
Yalan dünya kurulalı

Soğanlı'da bir harp oldu
Nice canlar telef oldu
Sarıkamış kurtulunca (alınınca)
Sağ kalanlar mektup yazdı

İbrişimin kozaları
Battı Avşar kazaları
Sarıkamış'ta kaldılar
Taze gülün goncaları

Gene önü kış geliyor
Bilmeyene hoş geliyor
Şarkışla'ya giden kağnı
Dolu gidip boş geliyor

Kayanın başına çıkar
Derelere eder zıt zıtgıt
Şarapnel gelip dağince (vurunca)
Kanı akmış ılgıt ılgıt

Sonra Molla Mustafa şu dörtlükleri söylüyor:

Sarıkamış derler ordunun yeri
Yaralanan asker sevk olur geri
Benim gardaşımın iki adı var
Birisi Memiş de birisi Sarı

Sarıkamış derler ordu dergâha
Karıkmış elleri dutmaz barmağa
Yaralı Sivas'a gelen Memiş'in
Ta Sindel'e geldi kanlı köynağa

Bundan sonraki zamanlarda, Kara Zala yaşadığı olayları ve çektiği zorlukları çeşitli zamanlarda yaktığı ağıtlarda dile getirmiştir.

Eşleri şehit olan gelinlerinin evi terk etmesi üzerine şu dörtlükleri söylemiştir:

Sultan ben giderim diyor
Seni gatar mıyım göçe
O da beni öldürüyor
Hürü deremağam heçe

Oğlolanlar hergediyor
Gözüm şunları güdüyor
Gelin benim değalimiş
Pırtıyı alan gidiyor

Kuşağı belime sardım
Kışlanın önüne vardım
Dört oğlun şehit deyince
Orda bir aferim aldım

Anşa bakar, Cennet bakar
Acemi talime çıkar
Dört oğlum karın altında
Topalım kahrımı çeker

Sarıkamış Ağıtı'nın bazı dörtlükleri, 1877 yılında Osmanlı-Rus Harbinde Cingöz Osman'ın söylediği ağıtlarla karıştırılmaktadır.

Sarıkamış Ağıtı, Halil Atılgan tarafından derlenerek üç kıta olarak TRT Uzun Havalar Repertuvarına (Sıra No: 777) girmiştir ve kaynak kişi olarak Âşık İmami gösterilmiştir.■

Çileli Hayatların Aktığı

Kuruçay

Ali Türkarslan

Yıllarca iç içe yaşandığı halde varlığı fark edilmeyen, asırlar ötesinden gelip sessiz çığlığı duyulmayan, pınarların sesine ses katan güzeli; dağlar, taşlar, kurtlar, kuşlarla dertleşen garip çobanı dinlenmeyen yerlerden biri de "Kuruçay/Kuruçay Vadisi"dir. Kayseri il merkezinin güneydoğusunda bulunan bu vadinin il merkezine en yakın noktası 70 km, en uzak noktası 130-140 km civarındadır.

Kuruçay Vadisi güneyde Tufanbeyli ve Saimbeyli topraklarına kadar uzanan, küme küme, sırt sırta vermiş, yaklaşık 50 km genişliğindeki Tahtalı Dağları ile kuzeyde bu dağlardan kopmuş tek sıra dağların arasında oluşmuştur. Bu vadi, Sarız'a bağlı Fettahdere/Değirmentaşı yöresinde "Maşatlık" yakınlarından başlar. Doğudan batıya Pınarbaşı ve Tomarza topraklarında yaklaşık 80-100 km kat ederek Tomarza'ya bağlı Avşar Söğütlü Mahallesi'nde Zamantı Havzası'yla buluşur.

Vadi boyunca toplum hayatını derinden etkileyen, unutulmaz izler bırakan önemli noktalar vardır: Ebizini, Sarıçiçek, Koç Dağı, Kurt Kulağı, Sarıkaya, Kocağar (Koca Kar), Alma Çatı, Kuyucak, Düşüktaş, Kara Mağara, Şipşipi, Dumanlı, Tatlı Oluk, Sıyırmalı, Mezgitli Mezrası, Hamet Yurdu, İnler, Üç Dereler, Kaşaltılar, Kayaltı, Kılıçkaya, Göğkaya bunlardan bazılarıdır.

Kuruçay; yöre halkının özlem duyduğu, selam saldığı, halini merak ettiği yerlerdendir. Cingözoğlu Âşık Seyit

Osman buralardan,

"Başı bölük bölük dumanlı dağlar
Gurbete düşen de of çeker ağlar
Elleri kargılı şol bizim beğler
Altı Arap atlı delin nicoluk

Çık Arslantaş'a da Soğan Ovası
Aygörmez de tor Seyfiler yuvası
Kuruçay'da Tavıtlının deresi
Akar boz bulanık selin nicoluk"

diye haber sorarak halkın duygularını dile getirir.

Âşık Boynuala da, gönül turnasını kendi köyünden kaldırarak bu yerlerde gezdirir:

"Uçun Cingöz'den de uğran Beğler'e
Silkinin de çıkın yüce dağlara
Bizden selam söylen kalan sağlara
Bizim yaylalara konun turnalar

Sığpınarı'ndan da Sarıkaya'dan
Sakınmayın köşşeğinden mayadan
Kurtkulağı yüksek uçun havadan
Belli noktaları bilin turnalar

Ulaş İmirza'ya karış Yayhan'a
Böyle yayla zikrolmamış cihana
Maşatın yokuşun etmem mahana[1]
Fettah Deresi'ne konun turnalar."

Vadinin ortasından geçen Kuruçay, baharda güneydeki dağların karlarının erimesiyle coşmaya başlar. Dağlardaki kar yoğunluğuna göre bu coşkunluk haziran sonralarına kadar devam eder. Vadi boyunca yer alan küçük dereler, pınarlar Kuruçay'ın canına can katar.

İcadiye ile Cingözoğlu Mahallesi arasındaki Kocadağ eteklerinden çay yatağının yanı başından bazı yıllar "göz" çıkar. Kaynaklardan ve Göktepe'den katılan dereciklerden de güç alarak ve etrafına hayat vererek kışa kadar akmaya devam eder.

Yöre halkı arasında burayla ilgili çok çeşitli efsaneler dolaşır. Gözün kayalar arasından çağlayarak çıkması, savaş yıllarında çıkmaması veya kuruyuvermesi ve çevresinde bulunan varlıklara zarar verenlerin başına bir musibet geleceği inancı hemen yanı başında bir yatır bulunması ve buranın ziyaret mekânı olmasına bağlanmaktadır. Bu

1 Bahane

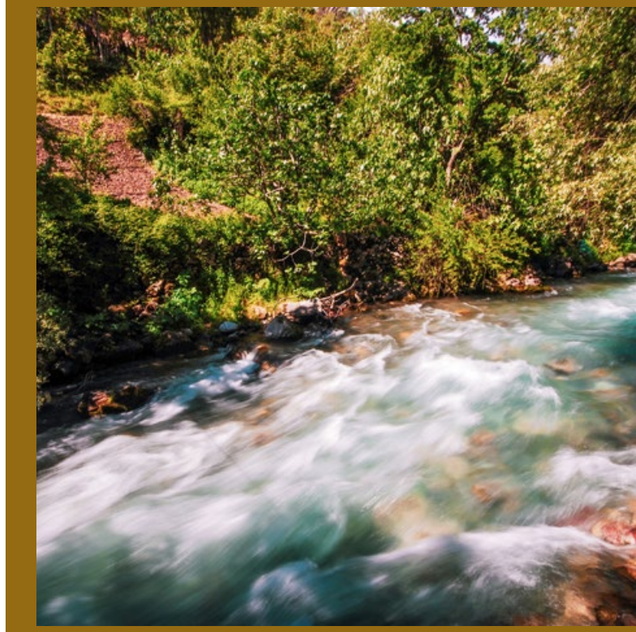

özelliklerinden dolayı Âşık Boynuala turnalardan burayı yurt edinmelerini ister.

"Süzülün Beğler'den Karaseki'den
"Göz" çıktı mı sual edin fakıdan[2]
Durulmaz türbede elvan kokudan
Mesken edin orda kalın turnalar."

Kuruçay aynı zamanda sılanın sembolüdür. Âşık Seyit Osman, İstanbul'dan kaldırdığı turnalara

"Sindel'den çıkınca da Mandalın düzü
Ardında cebelden uğrun çöl yazı
İlkbaharda çıkar şol "Taf'ın Gözü"
Kuruçay'da sel görünür gözüme."

diyerek sıla özlemini dile getirir. Başka bir zaman da Çukurova'dan havalanan turnalarıyla sılaya selam gönderir:

"Turnamın geliş de Çukurova'dan
Uçuşunu yüksek tutmuş havadan
Kuruçay yolundan Kılıçkaya'dan
"Tafın Göz(ü)" oraya yakın turnalar

2 Gözün suyu ile değirmen döndüren değirmenci

Anlatıldığına göre dünyaca ünlü tarihî "İpek Yolu"nun bir kolu Kayseri'den itibaren Sultan Hanı ve Karatay Hanlarından sonra Han köyü, Mandal Ovası bitimindeki Deve Yokuşu'ndan bu vadiye inip vadi boyunca devam ederek Kahramanmaraş'a, Gaziantep, Şanlıurfa ve daha ötelere gitmektedir.

Kuruçay'dan sadece mevsimlik kar suları akmaz. Üstadın dediği gibi "Her şey akar; su, tarih, yıldız, insan ve fikir..."

Anlatıldığına göre dünyaca ünlü tarihî "İpek Yolu"nun bir kolu Kayseri'den itibaren Sultan Hanı ve Karatay Hanlarından sonra Han köyü, Mandal Ovası bitimindeki Deve Yokuşu'ndan bu vadiye inip vadi boyunca devam ederek Kahramanmaraş'a, Gaziantep, Şanlıurfa ve daha ötelere gitmektedir. Güzergâhtaki **Han Yeri, Hanın Kısığı, Mırığın Hanı, Deve Yokuşu, Kervan Bucağı** gibi yer adlarına, açık konaklama yurtlarına, taştan döşeme yol kalıntılarına, yol boyunca belli aralıklarla beyaz çingi taştan yapılmış yaklaşık iki metre yükseklikte ve başı konik silindir şeklindeki işaret taşlarına, derin kağnı izlerine bakınca bu vadiden kervanların, atlıların, yayaların, yük taşıyan kağnıların belki de asırlarca doğudan batıya, batıdan doğuya akıp gittiğini söylemek yanlış olmaz. 1926 yılında aynı güzergâhta yol yapımı için kazıklar çakıldığı, daha sonra her nedense yol yapımından vazgeçildiği de dilden dile anlatılmaktadır.

Yakın zamana kadar bu vadiden akıp giden nice çileli hayatlar vardı.

Avşar Türkmenleri, hayvanlarını otlatmak, süt ve süt ürünlerinden kış hazırlıklarını yapmak, kışlık yakacak odun temini gibi ihtiyaçlarını sağlamak için vadideki yaylalara göçerdi. Motorlu taşıtlar hayatımıza girmeden önce taşıma işinde kağnılardan, binit hayvanlarından yararlanılırdı. Yaylaya mümkün olduğunca aynı günlerde göçülür, aynı günlerde inilirdi. Göç kervanları adeta birer şenlik alayıydı. Göç zamanı genç kızlar, gelinler düğüne bayrama gider gibi al yeşil giyinip yollara düşer; **koşma** (birlikte) ağıtlar, türküler, hoyratlar söyleyerek vadiyi inletirlerdi. Hele bu koroya "Şanşa"[3] yapısı kağnıların ötüşü, koyun kuzu meleşmesi, çan sesleri, at kişnemeleri katılınca bu manzarayı seyre, bu koroyu dinlemeye doyum olmazdı.

Sonrasında zorlu ve çileli bir hayat bekliyordu

3 Kağnı kurmada mahir dülgerleriyle meşhur, Tufanbeyli yöresinde bir köy.

yaylacıları. Sırtlarında odun şeleği taşımak, sabah akşam ağır işler peşinde koşmak, ihtiyaçlarının çoğunu doğadan el emeği ile karşılamak zor olsa da onların keyiflerini hiç de kaçırmazdı. Yayla hayatı bir yönüyle tatlı bir telaş, diğer yönüyle çileli bir uğraştı. Yaylada doğallık, sadelik, samimiyet, işbirliği ve bölüşme vardı. Yığma taştan örülmüş yayla damlarının kapıları herkese açıktı. Sofralarda seherin serinliğinde dondurulmuş kaymak, yayıktan yeni çıkarılmış tereyağı, bu yağla pişirilmiş bulgur pilavı ve buz gibi ayran eksik olmazdı. Odun ateşiyle sacta pişirilmiş taze yufkalar, kömbeler, börekler, çörekler herkesin ortak azığı idi.

Bu vadiye renk katan güzellikler arasında bir de "Aydınlı" dediğimiz Yörükler vardı. Mevsimlik olarak kiraladıkları yaylalara, örgüler, dokumalar, deve boncukları ve zilleriyle süsledikleri develerden oluşan göç katarları ile gelirlerdi. Katarların önünde, yanında şairin:

"Katarlamış develeri gidiyor
Türkmen kızı bir ormanın içinde
Siyah saçı yıldır yıldır ediyor
Türkmen kızı bir ormanın içinde"

dediği gibi, ötelerden gelen Türkmen motifleriyle donanmış, gözleri çakmak çakmak, yüzleri al al, elinde kirmeni sırtında bebeği analar, bacılar olurdu. Özellikle çocukluğumuzda bayılırdık onları izlemeye, develerine binmeye...

Yörükler, kendilerine özgü giyimleri, farklı şiveleri, köklü gelenek ve görenekleriyle; develeri, kara çadırları, eşya ve aksesuarlarıyla yöre halkının ilgi ve sempatisini çekerlerdi. Yerleşik düzene geç geçmiş olan Avşar Türkmenleri ile Yörükler kader birliği etmişçesine birbiri ile hemen kaynaşır, yılların eskitemediği dostluklar kurarlardı.

Kuruçay'dan gelip geçenler arasında kimler yoktu ki, 50-60 yıl öncesine kadar Kahramanmaraş'tan gelen baharat, pestil, kuruyemiş, bakır kap kacak satıcıları; Adıyaman'dan batıya tütün götüren atlılar vardı. Üstü beyaz çadırlı tek atlı arabacılar; yün, kıl, örgü kazak ve çorap eskisi karşılığı kırık leblebi, keçiboynuzu, kuru üzüm, bin bir çeşit ihtiyaç eşyası satarlardı. Merkebe yükledikleri küfeleriyle kendi bağlarından yetiştirdikleri yaş üzüm, elma, armut, erik gibi meyveleri yağ, peynir, yün, tahıl karşılığı değişen; Ürgüp'ten, Erkilet'ten, Cırlavık'tan satıcılar gelirdi. "Öteyüzlü" kağnıcılar, Mağara'nın Ağdaş Alanı, Şar gibi yörelerinin meşhur kuru fasulyesini, Saimbeyli'nin kirazını, narını, orman ürünlerini aşağı köy ve kasabalara ulaştırır; karşılığında patates, havuç götürürlerdi. Seyyar kalaycılar, nalbantlar, sıhhiyeler (sıkıya), yük hayvanları ve kağnılarla kışlık odun taşıyanlar. Değirmenler ve müşterileri, günübirlik doğudan batıya, batıdan doğuya gidip gelen atlı, yaya yolcular, kış yaz avcılar eksik olmazdı. Bu vadide günümüze göre çok zor şartlarda Kuruçay'a koşut akıp giden "çileli hayatlar" vardı. Romanlara konu olacak ne dramlar, acılar yaşanmıştı bu vadide.

Kuruçay Vadisi'nin insanlar dışında başka sakinleri de vardı. Türü tükenmek üzere olsa da, yalçın kayalarda ötüşen kınalı keklikler, aşığın elden ele gönderdiği, daldan dala kondurduğu turnalar, cıvıl cıvıl ötüşen onlarca kuş türü sese ses, cana can katardı. Eh, sürünün olduğu yerde kurt, kanatlının olduğu yerde tilki olmaz mı? Çalılar ardına gizlenmiş utangaç tavşanlar, yol kenarında selam duran kaplumbağalar, ayağınızın altından kayıp giden soğuk yüzlü yılanlar, kendi âleminde nice sürüngenler...

Kuruçay Vadisi; kekik, yavşan, çayotu, kemun (kimyon), çöven, yaban (yılan) pancarı, ekşimen, kuzukulağı, çiriş; yaban eriği, kuşburnu, karamuk, böğürtlen, ayı ekmeği, yaban gilaburusu, karagöz, acımık, germişek, çağla gibi türlü türlü şifa kaynağı bitkiler, meyveler sunar size. Bunlardan başka çay yatağında dişbudak, akasya, servi söğüt; hemen yakın yamaçlarda meşe; daha yukarılarda yer yer ardıç, katran, çam korulukları yeniden canlanmaktadır.

Pazarören'de nahiye müdürü olarak görev yapan "Sarı Müdür" yıllar sonra karşılaştığı yöre halkından dostlarına, "Kuruçay duruyor mu?" diye özlemle sorarken herhalde bu güzellik ve zenginlikleri kastediyordu.

Kuruçay'ın şimdilerde susuzluktan dudakları kururmuş, bağrı yanmış, rengi solmuş.

Kuruçay şimdilerde mahzun: Yıllardan beri alışık olduğu sakinleri, yolcuları kalmamış.

Kuruçay şimdilerde üzgün: Sinesinde beslediği nice canlar, yamaçlarındaki ulu ağaçlar yok olmuş. Renk renk çiçekleri açmaz olmuş. Yıllarca nimet ve hizmet sunduğu insanlar ilgisiz, acımasız ve vefasız davranmaktalar.

Kuruçay şimdilerde kırgın: Günün şartlarına göre, koruyucu, geliştirici tedbirler alınmamakta. Bir nevi terk edilmişlik duygusuyla yakasına küsmüş, kabına çekilmiş durumda.

Kuruçay şimdilerde ilgi, sevgi ve vefa duygusuyla günümüz şartlarında yeniden ihtişama kavuşturulmayı bekliyor. ▪

Üstad Necip Fazıl ve Kayseri Hatıraları

Kayseri'de Gönüldaş Gazetesi

GÖNÜLDAŞ
İSLAMCI GENÇLİĞİN SESİ
Olayların altındaki gerçekler
YA HEP YA HİÇ

Ali Aslım

1940'lı yıllarda neredeyse "Allah" demenin bile yasak olduğu hengâmede çıkarmaya başladığı Büyük Doğu dergisiyle, Kanuni devrinden beri yaklaşık 5 asırdır beklediğimiz Büyük İslam ideolacyasının şahane mimarisini kuran büyük mütefekkir ve sanatkâr üstadım Necip Fazıl Kısakürek ile tanışmak, görüşmek ve sohbetlerini ve de konferanslarını dinlemeyi yüce Allah'ım bana nasip etti. Bunun mutluluğu ile yazımın takdimini yapıyorum.

Necip Fazıl'ın Kayseri'ye ve Kayserililere övgülerinden kısa birkaç bölüm:

"Kayserililer! Siz kemiyet değil keyfiyet adamlarısınız."

"İşte Kayseri, bu kadar aziz ve toplayıcı bir dava üstünde, bütün küçük ve hasis kaygılardan ve her türlü havzacılık temayüllerinden uzak olduğu içindir ki hem o davayı benimsemiş, hem de dümen neferleri arasında değil, baş manganın içinde yer almıştır. Tekrar tebrik ederim!"

"Anadolu'yu bir halıya benzetirim. Bu halının kenarları, köşeleri yıpranmıştır. Kayseri halının ortasında sapasağlam, tertemiz nadide çiçeklerle bezenmiş halde durmaktadır."

Üstad Kayseri ve Kayserililere ayrı bir önem vermiştir. Erciyes Dağı'nın azameti ve yüksekliğinden dolayı Kayseri'nin coğrafi anlamda olduğu gibi tarih, ruh ve mana bakımından da Türkiye'nin merkezi olduğu görüşünde bulunmuştur. Kayseri'yi fikir hareketinin merkezi olarak gören Necip Fazıl,

▲ Necip Fazıl Kısakürek 17-04-1965 Kayseri Tren İstasyonu

BÜYÜKDOĞU

Davetiye

19

Büyük Doğu Cemiyetinin ilk şubesini Kayseri'de açmıştır. Üstadın 28 Haziran 1949'da kurduğu Büyük Doğu Cemiyetinin bir numaralı şubesi 8 Şubat 1950'de, Çarşamba günü saat 17.30'da açıldı. Başkanı Foto Zafer olarak tanınan ünlü fotoğrafçı merhum Hayri Tolgay'dı. Üstadın açılışta yaptığı çok anlamlı ve uzun konuşma önemlidir. Her zaman okunup hatırlanacak üstün bir hitabettir.

16 Nisan 1965 Cumartesi günü Büyük Doğu Fikir Kulübünün genel merkezden evvel şekillenen bir numaralı Kayseri Şubesi'nin açılışında bulunmaktan gurur duyuyorum. Başkanlığını emekli vaiz Abdülkadir Abdusselamoğlu yapmıştı.

Necip Fazıl'ın Kayseri'ye üçüncü gelişi 22 Mayıs 1976'da oldu. İstasyon Caddesi'ndeki bugünkü Fazlıoğlu İşhanı'nın bulunduğu yerde Kayseri'nin en büyük ve modern sineması vardı. Üstad "Tarihte Yobaz ve Yobazlık" konulu konferans verecekti. Sinemayı akşamüzeri erkenden genç, ihtiyar, çoğu üniversite mezunu, mühendis, tekniker gibi fen adamları, ilahiyatçılar, öğretmenler, neticede birçok görüşte olan güzel insanlar doldurdu. Salonda ayakta duranlar vardı. Balkona insanlar üzüm salkımı gibi tıklım tıklım dizilmiş ve sarkmışlardı. Bu kadar müthiş kalabalık ve izdihamda sinemanın çökmemesi Allah'ın bir lütfuydu.

Sinemanın antresinde üstadın dillere destan veciz şiirlerinden A4 kâğıdına basılmış örnekler vardı. Bunlar altı çeşitti. Çok az bir ücretle satılıyordu. Satın almıştım. Arşivimde saklıyorum. İşte bu güzel şiirler:

▲ Kayseri Konferans

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!
Babamın külleri, sen, kara toprak!
Şahit ol, ey kılıç, kalem ve orak!
Doğsun BÜYÜK DOĞU benden doğarak

*

Geçenler geçti seni uçtu pabucun dama
Çatla Sodom Gomore, patla Bizans ve Roma!

*

Surda bir gedik açtık, mukaddes mi mukaddes
Ey kahpe rüzgâr artık nereden esersen es!

*

Üstada kalırsa bu öksüz yapı,
Onu sürdürmeyen çırak utansın!

*

Rahminde cemiyetin, ben doğum sancısıyım
Mukaddes emanetin dönmez davacısıyım.

Not defterime şunları yazmışım o gün:

"22 Mayıs 1976 akşamı üstadın şehrimizde vermiş olduğu konferans müthiş oldu. Aynı gün uçakla Ankara'dan gelen Üstad havaalanında binlerce insan tarafından karşılandı. Çevre vilayet ve kazalardan gelenlerin de katılması ile yüzü aşkın bir araba konvoyu ile şehre giren Üstad Necip Fazıl, akşam saat 21'de Kayseri'nin en büyük sinemalarından biri olan Taş Sineması'nda "Tarihte Yobaz ve Yobazlık" konferansını verdi. Üç saati aşan konuşması sırasında Üstad çok sakin ve dinç görünüyordu.

Milli Türk Talebe Birliği Kayseri Teşkilatı Başkanı Şükrü Karatepe'nin açış konuşmasından sonra kürsüye gelen Üstad, tarihî gelişim içinde Batı'da ve bizde yobazın kim olduğunu ve neler yaptığını anlattı. Konferans sonunda Büyük Doğu-Üstad sesleri arasında salonu terk eden Üstad, 23 Mayıs 1976 günü Ankara'da MTTB'nin hazırlamış olduğu Milli Gençlik Gecesi'ne katılmak üzere Ankara'ya hareket etti."

Necip Fazıl'ın kalemi ile kelamı birbirinden ayırt edilemezdi. Yazısı ne kadar derinse hitabeti de o denli kuşatıcıydı. Yazısını okurken kendinizi nasıl onun içine girer gibi hissederseniz, kelamını dinlerken de bulunduğunuz zaman ve mekân başka bir hal alırdı. Kimi zaman tarihte yolculuk yapar geçmişe giderdiniz kimi zaman da sanki gelecekte yürürdünüz. Kaleminin ve kelamının ortak özelliği insanı ruhen ve zihnen kuşatırdı.

Üstad modernleşmeyle beraber ortaya çıkan dünya genelindeki buhrana karşı İslam'dan başka kurtuluş yolu olmadığına inanıyor ve bunu savunuyordu. Ona göre dünya bir inkılap bekliyordu ve bu inkılab ancak İslam'la mümkün olabilir, insanlar huzura onunla ulaşabilirdi.

"İnsanların hak ya da batıl bir şeye inanarak kavgasını verdiği bu çağda; insan için düşünmek ve inanmaktan büyük erdem olmadığına inanan biz, yalnız İslam'a inanıyoruz.."

Kayseri'deki Büyük Doğucular 1976'dan itibaren Şükrü Karatepe'nin başkanlığında Gönüldaş gazetesini çıkarmaya başlamışlardı. O dönemde Gönüldaş gazetesinde de Necip Fazıl seyahati ve konferansı şöyle değerlendiriliyor, bir anlamda Kayserili Büyük Doğucular Üstad'ın beklentisine cevap veriyorlar, şunları söylüyorlardı:

"Bu yolda en yüksek derecenin bile sahabilerin ayağındaki toza denk olamayacağını söyleyen Allah dostları ile mezhep kurucusu din ulularının yolunda, İslam'a her türlü kaba akıl ve mantık ölçülerinin dışında kalbî teslimiyetle inanan, sahabenin ayağında toz olmayı en büyük rütbe bilen bir neslin ruh mimarı Üstadımız...

Bu nesilde İslami olgunluk adına incelik, üslup, tavır, metot ve hadlere uyma adına ne varsa senden, ne eksikse seni anlayamamaktan ve seni tanımamaktan.

Büyük Doğu metodu hepçidir, kolaya ve geçici olana talip değildir. Bu yüzden Müslümanların davasını komünizme ya da ona benzer herhangi bir şeye karşı olmak şeklinde anlayanlar bizi anlamayanlardır. Bizim için Komünizm ve Kapitalizmle birlikte putçuluğun her çeşidi kökü kazınması gereken zıt kutuplardır.

Hepçiyiz, bu sefil düzeni kökünden değiştirip, ferdin ve toplumun hakkını en ince noktasına kadar gözeten bir iman örgüsü kuracağız. Bu yolda olanlara ve bu davayı Allah demenin bile yasak olduğu bir noktadan bugüne kadar taşıyan, Allah yolunun –rütbesiz ve malsız hamalı- Üstadımıza selam olsun.

Göklerden son ilâm
Allah bir, bir İslam
Şekiller Elif Lam,
Ne bir harf ne kelam
Esselam, Esselam"

Gönüldaş Gazetesi Haziran 1976 Yıl: 1 Sayı: 3 Sayfa 1

Hâsılı üzerinden uzun yıllar geçti bunların. Lakin geriye doğru baktığımda hala Üstad'ın sesini duyar gibi oluyorum. Hatıralar, izler, kalem, kelam hepsi birden gençleşiyor. İşte o zaman fani olanın insan olduğunu, geriye kalanın mücerred fikir ve onun hayata yansıması olduğunu anlıyorum. Allah rahmet eylesin... ▪

Kayseri'de Bayramlar

Halit Erkiletlioğlu

Orta yaş ve üzerindeki nesillerin her ramazan ayı geldiğinde "Ah! O eski ramazanlar, bayramlar!" dediğini yaygın olarak duyarız. Genç nesillerin anlayamadıkları bu eski günlere hasretin sebebi ne veya neler olabilir?

Cep telefonu henüz icat edilmediği gibi manuel telefonun da yaygın olmadığı, bilgisayar ve internet kavramlarının henüz bilinmediği, uçağa binmenin hayal bile edilemediği, nakliye denilince at ve eşeğin anlaşıldığı, araba denilince el veya at arabasının akla geldiği bir dönemin sosyal hayatından gelin birkaç başlık aktaralım. Aktaralım da hırs, tamah ve ahlâksızlığın olmadığı; aile, komşu ve akraba ilişkilerinin son derecede güçlü olduğu; basit ve sade bir sosyal hayatın lezzetini anlamaya çalışalım.

O günlerde rastladığı mevsime göre ramazan ayı girmeden günler öncesinden hazırlıklara başlanırdı. Kadınlar bazen ev halkı ile bazen de yakın komşularla bir araya gelerek iftar ve sahurda yenecek halka, içli kete, katmer, yufka börek, baklava gibi hamur işlerini hazırlarlardı. Bunlardan halka ve kete hemen bütün ailelerin temel hazırlığı idi.

▼ F.:Aynur Ekici

Halka hamuru hazırlanır, 20-25 cm uzunluğunda, ortasından iki hat geçen elips şeklinde şekil verilir ve mahalle fırınına gönderilirdi. Burada fırıncının mahareti ile kıvamında odun ateşi ile piştikten sonra çıkarılır, bir müddet dinlendirilir ve sonra tekrar fırına atılarak çıtır çıtır gevremesi sağlanırdı.

Keteler ise sade ve içli olmak üzere iki kısımda hazırlanır; içli olanların içine tahin, ceviz, yağ gibi iç malzemeleri konularak yine fırına gönderilirdi. Sahurda halka ve ketenin yanında bağlarımızın mahsulü olan yerli kayısı ve üzüm hoşafı kaşıklanırdı ki o zamanlar asla çay içme âdeti yoktu.

İftar vakti yaklaşınca erkekler her mahallede bulunan mahalle meydanında toplanarak çeşitli sohbetler, şakalaşmalarla birlikte kaleden atılan kurusıkı top sesini beklerlerdi. Şehrin hemen her yerinden duyulan top sesinden sonra çocuklar da önceden hazırladıkları mantar tabancalarını, çatapatları patlatırlar ve herkes büyük bir telaş ile evlerine koşardı.

Evde hanımların saatlerce uğraşarak hazırladıkları yer sofrasındaki büyük sini etrafına bağdaş kurarak yerleşen ev halkı, aile büyüğünün iftar duası ile oruçlarını açmanın manevî hazzına ulaşırlardı. Yemeğe genellikle un çorbası ile başlanır; sonra nefis ev ekmeği ile sucuk içi, peynir, reçel tahin-pekmez gibi iftariyeliklerle devam edilir ve ailenin maddî durumuna göre pilav veya ocakta saatlerce pişerek sofraya gelmiş bulunan pehli, patlıcan oturtması gibi yemeklere nefis bir kayısı hoşafı eşliğinde kaşık sallanırdı.

Aceleyle yenen iftar sofrasından sonra yine bir telâş ile abdest ve akşam namazının edası yerine getirilir ve ev halkı tatlı bir rehavet içinde kısa bir istirahat faslına başlardı. Daha sonra erkekler, kadınlar yatsı ve teravih namazları için camilere yönelirler, çocuklar için ise sokaklar en eğlenceli oyun alanlarına dönerdi. Namaz sonrası ise o günkü dinî görevlerini yapmanın hazzı içinde evlere dönülür, çoğu günlerde komşular veya akrabalar bir araya gelerek şakalaşma ve sohbetler eşliğinde telteli çeker veya ilerleyen saatlerde arabaşı ziyafetine katılırlardı.

Telteli o günlerin en revaçta tatlısı idi. Çarşıda birçok yerde satılan ve "ağda" denilen şeker bezesi alınır, sobada biraz yumuşatılırdı. Sonra beş-altı kişi yuvarlak şeker bezesinin ortasına açtıkları deliği yavaş yavaş genişletir ve sekiz şeklinde en az 18 defa katlayarak ve sık sık una bulayarak ağdayı saç kılı kadar inceltirlerdi. Sonra yapışmaması için unlayarak dışarıda soğumaya bırakırlardı. Evin hayadına soğumaya bırakılan teltelinin bazen mahallenin gençleri tarafından çalındığı da olurdu.

Arabaşını yapmak ve yemek, daha doğrusu yutmak ise ayrı bir sanattı. Genellikle bir ölçü özlü una beş ölçü su ilâvesiyle yapılan arabaşı hamurunun kıvamını her kadın tutturamazdı. Çünkü hamur yutulurken sert olup boğaza takılmamalı, çok yumuşak olup da dağılmamalıydı. Döküldüğü sini içinde de kaşık darbeleri ile "mücrim" gibi titremeliydi.

Çorbasının kıvamı lezzetini tutturmak da önemliydi. Sininin etrafına dizilen misafirler büyükçe bir hamur dilimini kaşıklarına alır, sonra sininin ortasında bulunan tastaki çorbaya hamuru daldırarak bir seferde çiğnemeden yutarlardı.

Çoğu zaman sahura kadar devam eden bu yeme içme ve sohbet faslı sabah namazı ile son bulur ve yeni bir oruç gününe hazır olmak üzere istirahate çekilinirdi.

Şehirde gün içinde çarşı pazar gayet hareketli olur, oruç keyfi ile özellikle gıda maddeleri alışverişi yoğunlaşırdı. Lokantaların hemen hepsi ramazan boyunca kapatılır, şehirdeki açık birkaç lokanta ise önlerine perdeler gererek oruçlu olmayan yabancı, hasta veya gayrimüslimlere hizmet ederlerdi. Oruç tutmayanlar asla açıkta bir şey yiyip içmezler ve oruç tutanlara azamî saygıyı gösterirlerdi.

Nihayet bir ramazan ibadetini daha tamamlayan Müslümanlar, bedenen süzülmüş ama ruhen yücelmenin hazzı içinde, Kaşgarlı Mahmud'un belirttiği gibi, Oğuzların "sevinç ve eğlence günü" karşılığı olarak "iyd" (عِيدٌ) kelimesi yerine "badram-beyrem ya da bayram" kelimesi ile adlandırdıkları güne erişirlerdi.

▲ Yahni - Pilav

Dinî bayramların ibadet ve eğlence gibi iki yönü var idi. Ancak günümüz dinî bayramlarında ibadet yönü ağır basmakta, eğlence yönü ise, toplumun bazı kesimlerinde yaşanmaktadır. Daha sonraki devirlerde, dinî bayramlara millî bayramlar da eklenmiştir. Zira genel bir tarif olarak bayram, dinî ve millî bakımdan özel önemi olan ve milletçe kutlanan gün veya günler olarak kabul edilmektedir.

Günler öncesinden evlerde bayram temizlikleri yapılır, halılardan perdelere her şey yıkanır, bayramda mis gibi koksun diye bütün ev havalandırılırdı. İkram edilecek "bayramın tadı" tatlılar, sini sini baklavalar ve börekler ile yaprak sarmaları, kayısı ve erik hoşafları evde hazırlanırdı.

Çocuklar için büyüklerin, akrabaların kucaklarında yaşanan sevgiydi eski bayramlar. Özellikle arife gününden banyo yapılır, bayramlıklar ütülenir, muhakkak yatağın başucuna konur, hatta birkaç kez yerlerinde duruyor mu diye kontrol edilir, yeni elbiselere mutlulukla bakılırdı. Bayram sabahı erkenden sevinçle, coşkuyla kalkılır, yeni elbiseler, potinler giyilirdi. Hatta çocukların bitmez tükenmez

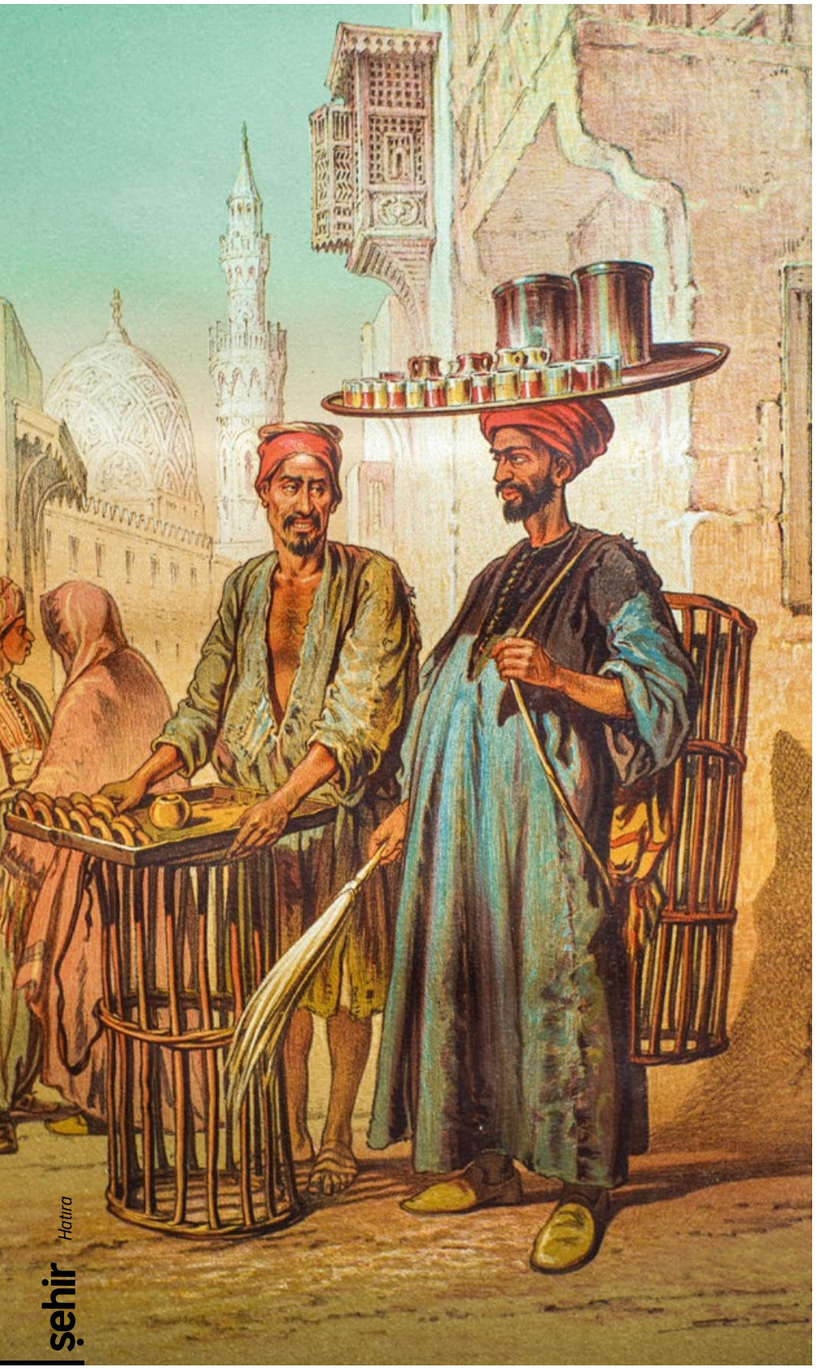

▼ F.:Mustafa Aksebzeci

oyuncak talepleri bile "Bayrama az kaldı." denilerek bayram günlerine ertelenirdi.

Ebediyete intikal etmiş olan yakınlar bayramlarda unutulmaz, arife günü mezarları ziyaret edilerek dualar okunur, mezarların etrafı temizlenip çiçekleri sulanırdı.

Erkek çocuklar babalarıyla, dedeleriyle bayram namazına giderdi. Sabah erkenden kalkılan ama uyku alınamamış bile olsa hiç "mızmızlanmadan" gidilen bayram namazları sonrası hanımların bir gün önceden kabuğundan ayırarak ıslatıp pörtlettikleri (pırtlattıkları) nohut ve özel pirzola, gerdan ya da incik etinden hazırlanıp pişirilen Kayseri'ye has "yahni-pilâv" yenme faslına geçilirdi. Üstüne yine evde yapılmış ve en az 6 kat hamurdan 6 yumurta ile hazırlanmış tereyağlı su böreğini ve güllü baklavayı mideye indiren ev halkı, en güzel elbiselerini giyerek kendi aralarında tüm aile büyükten küçüğe sırayla bayramlaşırdı; hediyeler, harçlıklar verilirdi.

Küskünlüklere son verilir, dargınlar barıştırılırdı. El öpenler daha çoktu; yaşlıların, hastaların kimsesizlerin kapısı daha fazla çalınırdı. Bütün mahalleli birbiriyle bayramlaşırdı. Gurbetteki dost ve yakınların bayramı, içine birkaç fotoğraf konulmuş kartpostallar gönderilerek kutlanırdı. Bayram sabahı, Kayseri kalesindeki emektar topun ateşlenmesi ile müjdelenirdi.

Sonra kutlanan Kurban bayramı ise kurban kesme telâşıyla başlardı. Kurbanın kesilip, parçalanıp dağıtılacak ve yenecek kısımlarının ayrılmasından sonra ev halkı yorgun argın eş dost akraba ziyaretlerine başlarlardı. Özellikle de gençlerin kapı kapı dolaşarak bütün komşuları, akrabaları, yaşlıları ziyareti başlar; büyüklerin elleri öpülür, gönülleri hoş edilirdi. Büyükler de çocuklara harçlık, şeker, mendil verirdi. Hatta bol harçlık veren komşunun bayram boyunca kapısından çocuklar eksik olmazdı. Yaşlıların evleri ise arka arkaya gelen misafirleri kabulle şenlenir ve evin genç kızı veya gelini nefis ev börekleri, baklavalar ve şerbetler ikram ederdi.

Çocukların ceplerinin harçlıklarla dolduğunu bilen seyyar satıcılar sokakları doldurur; dondurma, horoz şekeri, macun, pamuk helva satardı. Mahalle bakkalından Arap kızı sakızı alınır, patlatılan çatapatlar, mantar ve maytaplar çocukların sevinç seslerine karışırdı. Sokakta akranlarla oynanan met-değnek, aşık, misket, kuyu kazmaca, kovalamaca, uzun eşek, beştaş, dokuz kiremit, bokunu dik, saklambaç, evcilik gibi oyunlar çocukların hayal dünyasında unutulmaz hatıralar bırakırdı.

Cumhuriyet Meydanı'na veya Hacı Kılıç Çeşmesi'nin yanında boş arsaya lunaparklar, bayram çadırları kurulur;

▲ F. Uğur Aydın

döner dolaplar, salıncaklar, tavşana kader çektirenler ve hatta ayı oynatıcılarla beraber gösteriler düzenlenir; çeşitli basit oyun aletleri ile kasnak atılarak kazanılmaya çalışılan hediyeler insanları meşgul ederdi. Hele bir "Şahmeran" çadırı vardı ki oraya para ile girilir, yerde yatmakta olan kafası kadın, gövdesi yılan bir mahlûk korkuyla izlenirdi. Bazen de lunaparkın bir köşesindeki ip cambazı heyecanla seyredilirdi ki bu cambazların en tanınmışı "Boncuk" lakaplı kişi idi. Bu hünerli cambaz

Cambaz Boncuk ben geldim.
Sizlere neşe getirdim.
Cambazlıktır hünerim
Şarkı söyler dans ederim.
Hep beraber coşalım.
Ellere tempo tutalım.
Üzüntüyü unutup
Zevkimize bakalım.

Oy dingala dingala
Kömür koydum mangala
Ayşe, Fatma dostun var
Çalkala Boncuk çalkala.

Babamdan miras kaldı.
Onu da çapkınlar aldı.
Çapkınların yüzünden
Ayağımda pantol kalmadı.

Oy dingala dingala
Kömür koydum mangala
Ayşe, Fatma dostun var
Çalkala Boncuk çalkala.

tekerlemesini söyleyerek gösterisini devam ettirir, ayağında bağlı bir teneke ve elinde uzun denge sırığı ile bazen düşüyormuş gibi yaparak yürekleri ağza getirirdi. Bu gösterinin en heyecanlı sahnesiydi.

Bayramlar, komşuları ve akrabaları birbirine kenetleyen, insanları basit ama samimi ve anlamlı ilişkilerle mutlu eden fırsat günleriydi ve işte insanlara eski ramazanları ve bayramları özleten, hasretle aratan sihirli formül bu ayrıntılarda yatmaktaydı.

Bir nebze anlatmaya çalıştığımız, toplumu kaynaştıran, çocukları sevince boğan, küskünleri barıştıran, düşkünleri umutlandıran bu mübarek saadet günleri yazımızı büyük şairimiz Arif Nihat Asya'nın "Dua" şiiri ile bitirelim:

"Biz, kısık sesleriz... Minareleri,
Sen, ezansız bırakma Allah'ım!
Ya çağır şurada bal yapanlarını,
Ya kovansız bırakma Allah'ım!
Mahyasızdır minareler... Göğü de,
Kehkeşansız bırakma Allah'ım!
Müslümanlıkla yoğrulan yurdu,
Müslümansız bırakma Allah'ım!
Bize güç ver... Cihad meydanını,
Pehlivansız bırakma Allah'ım!
Kahraman bekleyen yığınlarını,
Kahramansız bırakma Allah'ım!
Bilelim hasma karşı koymasını,
Bizi cansız bırakma Allah'ım!
Yarının yollarında yılları da,
Ramazansız bırakma Allah'ım!
Ya dağıt kimsesiz kalan sürünü,
Ya çobansız bırakma Allah'ım!
Bizi sen sevgisiz, susuz, havasız,
Ve vatansız bırakma Allah'ım!
Müslümanlıkla yoğrulan yurdu,
Müslümansız bırakma Allah'ım!.

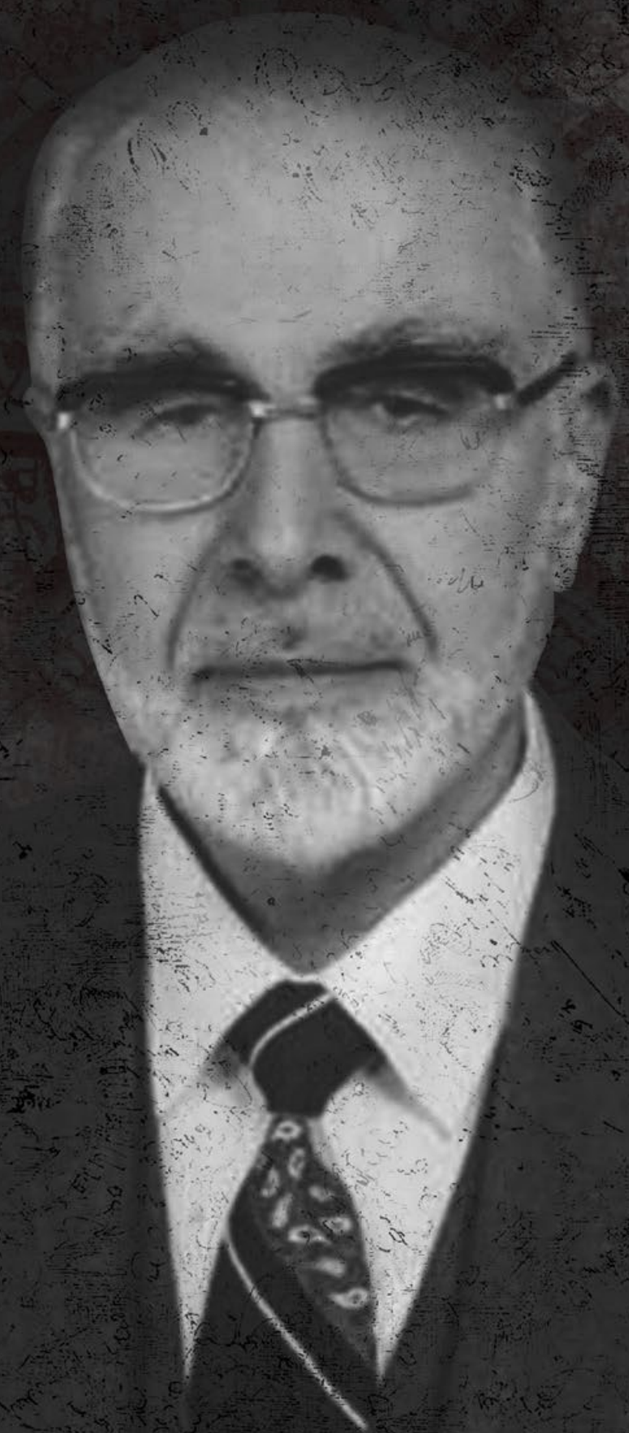

Söyleşi
CELALEDDİN KARAKILIÇ'LA

Mustafa İbakorkmaz

- **Celaleddin Hocam okurlarımızın sizi tanımasını istiyoruz. Kendinizden bahseder misiniz?**

- Şimdi evvela soyumu söyleyeyim. Babamın babası Kayseri Hasinli Mahallesi'nden, Emirali Oğullarından Mehmet Çavuş'un oğlu Mehmet Tevfik'tir. Annem, Harman Mahallesi'nin meşhur ailelerinden Eşheloğullarının kızıdır. Talas Harman Mahallesi'nde, şimdiki hastanenin hemen karşısında eski evlerden bir ev vardır. Yahya Beylerin evi. Orada, 6 Mart 1929'da doğmuşum.

7 yaşında ilkokula başladım. Talas'ta, Tablakaya Mahallesi'nde Akkayaların bir evi vardır. Rumlardan kalma bir ev. Orası ilkokuldu. Birinci sınıfı orada okudum. Sonra Han Mahallesi'ndeki ilkokula taşındı, dördüncü sınıfa kadar orada okudum. O yıllarda babam Konya Ereğlisi'nde çalışırdı. Babamın işi gereği ailece oraya taşındık. İlkokulu Konya Ereğlisi'nde bitirdim. İlkokulu bitirdikten sonra tekrar Kayseri'ye geldik. Ortaokula yazıldım. Fakat babam işi icabı tekrar Karaman'a gitti. Ben de Karaman'a gittim. Karaman'da ortaokul ikinci üçüncü sınıfı okudum. Ortaokuldan mezun olduktan sonra Kayseri'ye döndüm ve Kayseri Lisesine başladım. O zaman vasıta bulmak zordu. Evimiz Talas'taydı. Teyzemin oğlu ile birlikte yayan gidip gelirdik. Ekseriyetle Talas'a yayan gidip gelerek lise hayatımı tamamladım.

- **Talas'taki çocukluk yıllarınızdan bahseder misiniz. Mesela orada o tarihlerde meşhur bir Amerikan Koleji vardı.**

- Gerek ortaokul gerek lise hayatımızda, Talas'ın en çok gezilecek yerlerinden biri Amerikan Kolejiydi. Orda Dodd Doktor diye bir doktor vardı. 120 yaşında döndü Amerika'ya. Talas'a ve Kayseri'nin çevresine çok hizmetleri vardır. Buradaki Amerikalıların, yatak odalarına, mutfaklarına kadar açıktı. Girer çıkar gezerdik. Ve hiçbir gün bize bir Hristiyanlık propagandası yapıldığını ne duyduk ne gördük ne de bize böyle bir şey verdiler. Haftanın en azından 2-3 günü koleje gider, onlarla sohbet eder, beraber vakit geçirirdik. Hatta o Dodd Doktor lise son

CELALEDDİN KARAKILIÇ

1929 yılında Talas'ta doğdu. İlkokulu Talas ve Konya Ereğlisi'nde, ortaokulu Kayseri ve Karaman Ortaokulunda ve lise tahsilini de Kayseri Lisesinde tamamladıktan sonra İ. Ü. Tıp Fakültesine girmek üzere iken -bir lûtf-i ilâhî olarak- 1950-1951 ders yılında A.Ü. İlâhiyat Fakültesine devam edip 1954 yılında mezun oldu ve Trabzon İmam Hatip Okulu meslek dersleri öğretmenliğine atandı. Aynı yıl vatanî görevini yapmak üzere oradan ayrıldı. Yedek subay olarak askerlik görevini tamamladıktan sonra Kayseri İmam Hatip Okulu meslek dersleri öğretmeni oldu.

1958-1962 yılları arasında Hasbekli Hoca diye maruf, merhum ve mağfur, kurradan Hacı Hafız Mümin Akan'dan Kur'an-ı Kerîm'in tecvid ve talimini öğrendi. Bu aradaki çalışmaları ile de "Tecvîd İlmi -Kur'ân-ı Kerîm Okuma Kâideleri" isimli kitabını hazırladı. Ayrıca yine kurradan, Karabey'in Hafız diye maruf, merhum ve mağfur Mehmed Karakılıç'tan da istifade etti. Daha sonra da İlm-i Kırâat ile ilgili çalışmaları oldu.

1962-1966 yılları arasında Kayseri İmam Hatip Okulu Müdürü, 1966-1968 yıllarında Niğde İmam Hatip Okulu meslek dersleri öğretmeni, oradan tekrar Kayseri İmam Hatip Okulu meslek dersleri öğretmeni oldu. 1971-1972 yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı Dinî Hizmetler ve Din Görevlilerini Olgunlaştırma Daire Başkanlığına atandı. Kendi isteği ile bu görevden ayrıldıktan sonra tekrar Kayseri İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmeni oldu ve 1984 ders yılı sonunda aynı görevde iken emekli oldu.

Gerek memuriyet hayatında gerekse emekli olduktan sonra birçok hayır işlerinde çalıştı. Fahri vaizlik yaptı. Evli ve 4 çocuk sahibi olup, hayatı boyunca İslâm'a, Müslümanlara ve insanlığa hizmeti şiâr edindi.

Rahmetli babam ne olduğunu, neden döndüğümü sordu. Ben seni zorlukla okuttum, ya tıbbiyeye ya mülkiyeye gideceksin dedi. Ben ilahiyata gitmek istediğimi söyledim. Hiç olmazsa İlahiyatın talebesinin çoğalmasına katkımız olur dedik. Neticede böylece gittik İlahiyata kaydımızı yaptık, İlahiyat Fakültesine başladık.

sınıftayken bize "Gelin size kayak öğreteyim" dedi, bize kayak öğretti. Sonra, doktor olarak çok büyük hizmeti vardır onun. Gerek Kayseri'ye gerek Talas'a gerekse Orta Anadolu'nun çevre illerine. İki vasıtası, bir atı, bir de cipi vardı. Hastaların hepsine giderdi. O zaman Kayseri'de doktorlar 10 liraya bakarlar, o 5 liraya bakardı. 5 lirayı ya alır ya almaz. Fakat ilaçlarını da herhalde verirdi umumiyetle. Aynı zamanda dosya konusunu da ilk defa onlar yapmışlardı. Mesela ben küçükken bir sarılık geçirmişim, muayeneye gitmişim. Orada bana dosya açılmış. Ben ta lisedeyken bir kere daha gittim. Bir de baktım benim kaç sene önceki dosyamı çıkardılar, sana şöyle şöyle teşhis koymuşuz, ilaç vermişiz dediler. Bunlar menfi, yani İslam'a aykırı, bizim adet ve örflerimize aykırı bir şey yapmadılar. Hatta bazıları "Bu Dodd Doktor Müslüman oldu ama Müslümanlığını gizliyor." derlerdi. Bu bakımdan onların gerek müdürlerinden gerek hocalarından menfi bir şeylerini hiç duymadık.

Sanırım o yıllarda lise bitirmek önemli bir olaydı.

O zamanlar, ortaokulda, lisede okumak çok zordu. Şimdi Milli Eğitim bu işi değiştirdi. Ortaöğretimi okumak o zaman çok zordu, üniversiteyi okumak daha kolaydı. Sebebi de şu: Mesela ortaokulu bitiririz, bitirmek için evvela üç sınıftan bitirme imtihanına gireriz. Bu üç sınıfın her dersten bitirme imtihanını kazanırsak, o zaman ortaokul mezunu oluruz. Liseye gitmek için de eleme imtihanı vardır, üç dersten: Matematik, Tabiat Bilgisi, Türkçe. Eleme imtihanı soruları bakanlıktan gelir. Bunları da kazanırsak o zaman liseye girme hakkını alırdık. Ve böylece bunları yaptık, lise hak ettik. Liseye geldiğimiz zaman lisede de aynı şekildeydi. Üç sınıftan evvela sınıf geçeceksin, o ayrı dava. Fakat her üç sınıftan lise bitirme imtihanına girilir, bütün derslerden. Bu üç lise bitirme imtihanını kazanırsan, bu sefer olgunluk imtihanı vardı üç dersten. Üç dersten olgunluk imtihanını da verdiğin zaman, eğer onu da kazanırsan, bütün üniversiteler sizin için açıktı, istediğiniz üniversiteye girerdiniz.

Öyleyse liseyi bitirdiğinizde üniversiteye hak kazandınız.

Liseden mezun olduktan sonra üniversite bizi aldı. Fakat ben olayım, ailem olsun, babam olsun, doktor olmamı arzu ederdi. Ben de, en çok tabiat biyoloji derslerini severdim, doktor olacağım diye. O zamanın usulüne göre, hangi fakülteye gideceksek buradan idareye bir dilekçe veririz, dilekçeler oraya gider, biz de orada kayıtlarımızı yaptırırdık. Ankara Tıbbiyesine, İstanbul Tıbbiyesine ve bir de İlahiyat Fakültesine birer dilekçe gönderdik. Gittim ve o zaman Ankara Tıbbiyesine kaydımı yaptırdım, cuma günü. Cumartesi akşam da bindim, o zaman posta treni vardı, İstanbul'a gittim.

Bu seyahatle ilk defa mı yalnız başınıza Kayseri'den dışarı çıkmış oldunuz?

İstanbul'a daha ilk defa gidiyorum. Denizi filan bilmem daha o zaman. Giderken, sizin gibi bir genç arkadaş, ticaretle meşgul oluyormuş, İstanbul'u çok iyi biliyordu, onunla arkadaş oldum. Pazar günü sabah saat 9'da Haydarpaşa'ya vardık. O arkadaşla beraber köprüye gittik, İstanbul tarafına geçtik. Bana dedi ki "Burada tramvaylar var, onların

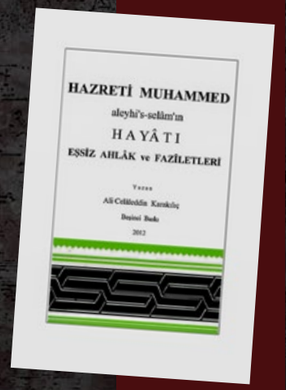

▲ Celaleddin Karakılıç'ın eşi

1958'den 62'ye kadar Hasbekli Hoca'yla beraber çalıştım. "Kur'an-ı Kerim ve Tecvit Kitabı" diye bir kitap bastım. Benim bir tecvit kitabım var şimdi 200 küsür sayfalık. Türkiye'de en çok okunan kitaplardan bir tanesi o kitaptır.

biletleri var, üstünde isimleri yazılı. Onları takip edersen yolunu şaşırmazsın. Kaybolmazsın İstanbul'da." Bana böyle bir talimat verdi. İyi. O zaman Laleli'de Kayseri yurdu vardı. Kayseri yurduna gittim. Rahmetli Nevzat Türkten vardı, liseden beraberdik, benden bir sene önce mezun olmuşlardı. Yurtta o varmış, konuştuk. Oradan çıktım, üniversiteyi gezdim. Tabii pazartesi olacak kaydımı yaptıracağım. Ankara Tıbbiyi beğenmiyoruz da biz o zaman. Çünkü o zaman talebe arasında yaygın kanaat vardı, Ankara Tıbbiye biraz zayıf İstanbul daha kuvvetli diye biliyorduk.

■ **Anladığım kadarıyla tıbbiye okuma konusunda epey kararlıymışsınız.**

● O gün Sultanahmet Camii'ni gezmiş, 50-55 yaşlarında bir adamla sohbet etmiştim. Sonrasında içimde bir his oluştu. Tıbbiyeye gittiğin zaman ne yapacaksın? Şöyle şöyle doktor olacağım. Neye hizmet? Şuna şöyle hizmet yapacağım. İlahiyata gidersen ne olur? Böyle şeyler düşündüm, kendi kendime konuştum. Böyle bazı şeyleri Cenab-ı Hak lütfettiği zaman insanın içerisinde bazı şeyler doğar. Cenab-ı Hak bir an için bir hakikati insana ilham eder, o anda doğruyu veya eğriyi hemen kabul etmek bizim elimizdedir.

Bir de baktım, karşıda gişe var. Kayseri'ye tren var mı diye sordum, var dediler. Hem de saat 9'da. Hemen bir bilet aldım. Güya pazartesi günü tıbbiyeye kayıt yaptıracaktım, kayıt mayıt yaptırmadan pazar günü bilet alıp Kayseri'ye döndüm.

Rahmetli babam ne olduğunu, neden döndüğümü sordu. Ben seni zorlukla okuttum, ya tıbbiyeye ya mülkiyeye gideceksin dedi. Ben ilahiyata gitmek istediğimi söyledim. Hiç olmazsa İlahiyatın talebesinin çoğalmasına katkımız olur dedik. Neticede böylece gittik İlahiyata kaydımızı yaptık, İlahiyat Fakültesine başladık.

■ **O zaman Kayseri'de İlahiyat Fakültesi yoktu değil mi? Hangi İlahiyat Fakültesine başladınız hocam?**

● Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. Eskiden, İlahiyat Fakültesi Cebeci'deydi Ankara'da. Siyasal Bilgiler de onun yanındaydı.

Bizim çeşitli hocalarımız vardı. Bir kısmının pek tadı yoktu ama içlerinde iyileri, takva sahibi olanları da vardı. Mesela Rıfkı Melul Meriç adında bir hocamız vardı, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne gider gelirdi, eski eserlerde müdürdü. Haftada bir gün uçakla bize derse gelirdi.

Bir gün koridorda onunla konuşuyoruz, bir kız talebesinin Güzel Sanatlarda sergisi varmış, biz de ona yardım ediyoruz. Ayaküstü, yaptığımız şeyleri, yapmak istediklerimizi anlatırken hocamızın gözleri doldu. Mahcup olduk, hata mı ettik acaba dedik. Çocuklar üzülecek bir şey yok dedi. Neden duygulandığını anlattı. "1948 yılında, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin açılması için yapılan komisyonda ben de vardım." dedi. "Modern din adamları, yenilikçi din adamları yetiştirilecek diye karar alındı, ona göre İlahiyat Fakültesi açıldı. Şimdi sizin müspet halinizi görünce, sevincimden duygulandım." dedi. Allah rahmet eylesin.

Neticede maddi ve manevi zorluklarla 4 sene orada okuduk. Ama okul bitince ne olacağımızı, ne yapacağımızı bilmiyorduk. Ben Ankara İlahiyatın ikinci dönem mezunuyum. O dönemde İmam-Hatipler açılmaya başladı. Mezun olunca beni de İmam-Hatibe öğretmen olarak tayin ettiler. İlk vazife yerim Trabzon İmam Hatip Okuluydu. O zaman Türkiye'de yedi tane İmam Hatip vardı. Biri Trabzon'daydı. Orada 102 talebem vardı. Bu talebelerin 59 tanesi tam hafızdı, 3 tanesi de kurraydı, yani Kur'an-ı Kerim'i 10 kıraat üzere aşereyle, takriple okuyan arkadaşlardı.

■ **Öğretmenlik hayatına başlamış oldunuz, sonrasında nelerle karşılaştırdı hayat?**

● Trabzon'da çok fazla kalmadım. Askere gitmek için ayrıldım. Yedek subay olarak Polatlı'da altı ay askerlik yaptım. Sonra İzmir Bornova Er Eğitim Alayı'nda bir sene teğmen olarak askerlik yaptım. Askerliği yaptıktan sonra, tekrar Kayseri İmam-Hatip Okuluna meslek dersi öğretmeni olarak tayin oldum.

Eşim de ilahiyattaydı, benden bir sene sonra idi. O da mezun olduktan sonra Savaştepe Öğretmen Okulunda öğretmenlik yaptı 1 sene. Buraya naklen geldi. O da Kayseri'de meslek dersi öğretmeni olarak vazife yaptı.

■ **Kayseri'de birçok dinî hizmetin içerisinde bulundunuz.**

● İlahiyatı bitirdim ama kendimi geliştirmek için sürekli çalıştım. Mesela Hasbekli Hocam, vardı, merhum, Mü'min Akan. Ben 4-5 senelik öğretmendim. Tabii Kur'an-ı Kerim'i okumasını biliyoruz ama fevkalade okuyamadığımı biliyorum. Doktora tezi hazırlamak için gittim. İlahiyat Fakültesi'nde Tayyip Ökiç diye bir profesör vardı, Yugoslavyalıydı. Bizim hadis dersine gelirdi fakat kıraat ilmi de ondaydı. Ona gittim görüştüm, "Ben kıraat ilminden bir doktora yapmak istiyorum hocam." dedim. "Çok iyi olur." dedi, bana birtakım kitap isimleri yazdırdı. Bunları da aldık geldik ve 1958'den 62'ye kadar Hasbekli Hoca'yla beraber çalıştım. "Kur'an-ı Kerim ve Tecvit Kitabı" diye bir kitap bastım. Benim bir tecvit kitabım var şimdi 200 küsür sayfalık. Türkiye'de en çok okunan kitaplardan bir tanesi o kitaptır.

Kemal Edip Kürkçüoğlu diye bir hocamız vardı. O da Dil Tarih'te kütüphane bölü-

ESERLERİ

- Büyük Tecvîd İlmi (Kur'ân-ı Kerîm Okuma Kâideleri) 2018 (10. Baskı)
- Küçük Tecvîd İlmi, 2013
- Hz. Muhammed Aleyhi's-Selâm'ın Hayatı Eşsiz Ahlâk ve Fazîletleri, 2012 (5. Baskı)
- Bâtıl Yollar İçerisinde Doğruyu Arayanlara Hakk Yol, 2010 (3. Baskı)
- İslâm›da İstişâre ve Önemi, 2010 (2. Baskı)
- Zamânımızda Tevhîd ve Şirk, 2010 (5. Baskı)
- Fıkıh Usûlü, 2016 (2. Baskı)
- Kısa İlm-i Hâl Bilgileri, 2012 (2. Baskı)
- Dîn-i Tevhîd Seddi, 2011
- Kıyâmet ve Kıyâmet Alâmetleri, 2010 (2. Baskı)
- Duâ ve Duâ ile İlgili Âyet ve Hadîs'ler, Arapça ve Türkçe Ba'zı Duâ Örnekleri, 2014

Bu eserlerin dışında Celalettin Karakılıç Hoca'nın yayımlanmaya hazır birçok kitap çalışması bulunmaktadır.

mündeydi. Fakat muttaki bir hocamızdı o. İlim aşığıydı. Onu ziyarete gittim, o zaman Din Eğitimi Müdürü'ydü. Görüşmemizde beni Kayseri İmam Hatip'e müdür olarak tayin etmek istediğini söyledi. Sonra ise Şevket Raşit Hatipoğlu'nun Kayseri'de üçüncü yüksek İslam enstitüsünü açmak istediğini söyledi. "Kayseri bu işi yapar mı" diye sordu. Sanki Kayseri'den vekâlet almış gibi "yapar hocam" dedim. "Hemen git vazifeye başla" dedi ve biz vakit kaybetmeden çalışmaya başladık. Kayseri o zaman ayağa kalkmış, 7'den 70'e fakiri zengini hepsi bu müessese yapılsın diye heyecan içerisindeydi. Birçok zorluklarla, özellikle siyasi engellerle baş etmek için çabalayıp durduk. Epey bir mücadelenin sonunda 1966'da Yüksek Enstitü açıldı.

Bir ara İmam Hatip müdürlüğünden ayrıldım, Niğde İmam Hatip'ine gittim. Niğde'de 2 sene kaldık eşimle beraber. Recep Acar diye Çerkez bir hafız vardı, emekliydi. Aynı zamanda Mahmut Hafız'ın talebelerindendi. Çok güzel Kur'an-ı Kerim okurdu, sesi de güzeldi. Pazar günleri köylere giderdik. Köylerde ben konuşurdum o da okurdu. İki sene içerisinde köylerde böyle müspet olarak çalışmalar yaptık. Arkadaşlara "Biz iki kelimenin ticareti için geliyoruz: Allah rızası. Bizim siyasetle şununla bunula falan hiç ilgimiz yok." derdik. "Biz Allah rızası için İslam'dan bir şeyler anlatacağız, Kur'an ziyafeti verip gideceğiz." derdik. Tabii konuşmalarımız da hep müspet olduğu için hiç kimse en ufak aleyhinde olmazdı. 2 sene kadar böyle çalıştık.

1969'da Talas'ta oturmalar otururduk. Benim Peygamber Aleyhisselam'ın Hayatı kitabım var, 700 sayfalık. Onu okurduk. 30 küsür arkadaşlar gelir, haftayı zor çekerlerdi.

Meslek hayatında çok güzel hizmetler yapmamıza rağmen, istememize, samimi olmamıza rağmen, daima bizim karşımızda olanlar çok oldu. Mesela Hunat Camisi'ndeki vaazlarım kesildi benim. Ama kestirenler kendileri zarar gördü.

Talaslı olduğunuz için aklıma Cemil Baba geldi. Hiç anınız var mı?

Cemil Ağa'nın baba tarafı çok zengindi aslında. İndiren de bindiren de Allah-u Teâla'dır, hikmetini bilemeyiz. Zeki bir adamdı. Aynı zamanda, Allah der başka bir şey demez, öyle. Ben lisedeyken bazen bize gelirdi. Bizim evimizde tandır vardı, tandırın başında otururdu annesiyle beraber. Kardeşi de ölmüştü o sırada. Hatta birinde, yine soğuk bir gündü, geldiler, tandırın başında oturuyorlar. Cemil Ağa, Allah rahmet eylesin, yıldızlardan, güneşten, aydan bahsetmeye başladı. Allah Allah dedim neyse bunlar. Fakat daha sonra, lise son sınıfta astronomi dersi okuduğum zaman Cemil Ağa'nın o konuşmalarının boş olmadığı kanaatine vardım. Bu adam böyle bir adam. Çok garip hallerini gördük, duyduk. Onun kendi halinde, özel bir hali vardı. Onun için ne aleyhte ne lehte bir şey konuşmayız, kendi halinde bırakıp gideriz. Allah rahmet eylesin. Kardeşinin oğlanları vardı. Onlar benim arkadaşlarımdı.

Hocam, hayatınız boyunca bizlerin istifade edeceği birçok hatıranız vardır. Bunları yazmayı düşünüyor musunuz.

Yazıyorum, inşallah size veririm yazdığım zaman. Hatta bazıları yazın dedi de tembellikten yazamadık. Hatıraların tamamını yazamadık ama bir kısmını yazdık. Mesela Yüksek İslam hatıralarımı yazdım dekana verdim.

Hocam sizin hoş sohbetinizden, ilminizden, hatıralarınızdan istifade edeceğimiz daha çok şey var. İnşallah onlar için daha geniş zamanlarda bir araya geliriz. Sizi yorduk, bu sohbet için teşekkür ederiz.

Sağ olun, çok teşekkür ederim. Allah sizlere de, bütün gençliğimize de, Müslümanım diyen herkese de hakiki İslam'ı öğrenip amel etmek nasip eyleye. Cenab-ı Hakk'ın rızasına kavuşan kullarından eyleye. Vatanımızı, milletimizi ve bütün Müslümanları her türlü şer erbabının şerlerinden de koruya. Sağ olun. Allah razı olsun. ▪

"Kayseri Basın Tarihi" Müellifi, Mümtaz Bir Hukukçu - Araştırmacı ve Yazar

Ali Rıza Önder

Abdullah Satoğlu

1945 yılından itibaren, Kayseri'de yayınlanan gazete ve dergilerin birçoğunda ve özellikle Doğruyol, Hâkimiyet ve İstiklâl gazeteleriyle, Erciyes, Yeni Erciyes ve Filiz dergilerinde çeşitli yazıları yer alan **Ali Rıza Önder**, 1918 yılında, Kayseri'nin (Dimitre-Dimidere) bugünkü adıyla **Turan** köyünde doğmuştur.

Kayseri Lisesi'nden sonra, Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, çeşitli yerlerde Cumhuriyet Savcılığı yapmıştır. 1960'ta birinci sınıf hâkimliğe yükselmiş, 1963'te Yüksek Hâkimler Kurulu raportörü olarak görevlendirilmiştir. Son olarak da Yargıtay 9. Ceza Dairesi üyeliğine ve Yayın Kurulu Başkanlığına getirilmiştir. 1 Mart 1983'te, yaş haddinden emekliye ayrılan Ali Rıza Bey, 22 Haziran 1994 günü Ankara'da vefat etmiştir.

Bütün bir Kayseri basınının olduğu gibi, ülke çapındaki birçok seçkin derginin mümtaz yazarı Ali Rıza Önder'in, ilk şiiri 1933'te "**Kayseri**" gazetesinde, ilk düz yazısı ise 1939'da "**Erciyes**" dergisinde **Rıza Yonuz** imzasıyla çıkmıştır. Aynı dergide **Eğrioğlu** mahlasıyla yazdığı:

Kimisi kadehle demlenir
Kimisi içmeden sarhoş.
Anlaşılmaz sebep nedir
Bütün dünya neden sarhoş?

Başım yıkık, özüm kara
Duruverdim bir kenara;
Şöyle bir göz attım pazara
Alan sarhoş, satan sarhoş.

Cuşa geldik, aşka geldik
Yâr yolunda biz de yeldik.
Kimi kimden sorabildik
Gelen sarhoş, giden sarhoş.

Uyan Hazret-i Mevlâna
Gel de mest ol hüsn-ü âna.
Hepsi zâten aynı mânâ
Ha sen sarhoş, ha ben sarhoş

tarzında bazı şiirleri de yayımlanmıştır.

Kendisini 1945'ten itibaren Erciyes dergisindeki yazılardan ve 1951'den itibaren de, sonradan imtiyazını devraldığım "**Hakimiyet**" gazetesi ve "**Filiz**" dergisinde yayınladığımız araştırma yazıları dolayısıyla şahsen tanıma mutluluğuna erdiğim Ali Rıza Önder'in, bilhassa Ankara'da Prof. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun çıkardığı Yeni Adam ve Türk Dili ile İstanbul'da çıkan Türk Folklor Araştırmaları ve Türk Düşüncesi'ndeki yazıları büyük bir ilgi ile karşılanıyordu... O sebeple de kendisine birçok ansiklopedinin ilgili maddelerinde geniş yer verilmiş, bir kısım yazıları, yerli ve yabancı hukuk, arkeoloji ve tarih araştırıcılarının eserlerinde kaynak olarak gösterilmiştir.

Yaşayan Anadolu Efsaneleri 1955, Türk Dili Kurumu Yayınları arasında çıkan Yasa Dili Sözlüğü 1966, Hukuk araştırmaları 1968 ile 1910 – 1960 dönemini içeren ve ülke çapında büyük bir ilgi ile karşılanan Kayseri Basın Tarihi 1972 isimli basılmış eserleri bulunmaktadır. Ayrıca "Halk Bilim Araştırmaları", "Türkçe'nin Gelişmesi", "Hukuk Dili Sözlüğü" ve ansiklopedik mahiyetteki "Türk Folklorcuları ve Türk Düşünürleri" isimli eserler üzerinde çalışıyordu.

Bilindiği gibi, Kayserili Reisü'l Küttap (yâni zamanın Dışişleri Bakanı) ve Kayseri'deki eski ve el yazması eserlerin toplandığı büyük bir kütüphanenin bânisi olan **Mehmet Raşit Efendi** (1753–1798) ve diğer bir kısım Kayserililerin, İstanbul'da matbaa işleriyle yakından ilgilenmiş olmalarına rağmen, Kayseri'de matbaa, ancak 1908 yılında Mutasarrıf **Muammer Bey**'in himmetiyle açılabilmiştir.

Resmî mahiyet taşıyan bu matbaa, "Özel İdare"ye bağlı "**Vilâyet Matbaası**" olarak, yıllarca faaliyetini sürdüregelmiştir. Kayseri'de ilk gazete ise, 29 Ağustos 1910'da, Ali Rıza Önder'in amcası Turanlı **Yunus Bekir**'in, sahibi olduğu ve yazı işleri müdürlüğünü deruhte ettiği "**Erciyes**"tir.

Ali Rıza Önder'e göre:
"İnsanoğlu, aldığından çok, verdiği ile yücelir. Çevresine duyduğu sevgi ile güç kazanır. Özünden başka bir varlığa sevecenlikle bakmayan, kendisini çevreleyen dünya yararına herhangi bir özveride bulunamayan insan, kişilik kazanmış sayılamaz..."

1868'de Kayseri'nin Turan köyünde doğan ünlü ve ateşli ülkücülerden Yunus Bekir Bey, yaşadığı devrin icaplarına uyarak, siyasî ve sosyal görüşlerini, çok kere nesirle ve bazen de şiir halinde terennüm ve ifade etmiştir.

At kişnemesi, kılıç sesi âsumana yükselirken Turan'dan
Sarmıştı Çin'i, Sibirya'yı Türkler her koldan.
Çevirdi Türkler Şanghay'ı Pekin'i
Esir etti koca Çin'ini Beğ'ini!

Mançurya beyleri geldi amana
Ne haddidir, Türk'e düşman dayana…
Bir ses geldi o sırada Turan'dan
Dediler ki düşman geldi İran'dan.
Türk ordusu girdi Karakurum'a
Namı gitti Bedehşan'a Urum'a…

tarzındaki şiirleri, üstün bir sanat değeri taşıdığı için değil, fakat konusunu Türk tarihinden ve coşkunluğunu Türk milletinin yüreğinden aldığı içindir ki büyük bir önem arz etmektedir.

Bütün hayatı, yurt dışında ve yurt içinde, büyük macera ve mücadelelerle geçen ve 1931 yılında Şarkışla'da vefat eden **Yunus Bekir**'in yeğeni olan **Ali Rıza Önder**, onun mezar kitabesi için şu mısraları yazmıştır:

Düşman idin cehalete, taassuba ve zulme
Gerçekleşir emellerin, Yunus Bekir, üzülme

Ali Rıza Önder'e göre:

"İnsanoğlu, aldığından çok, verdiği ile yücelir. Çevresine duyduğu sevgi ile güç kazanır. Özünden başka bir varlığa sevecenlikle bakmayan, kendisini çevreleyen dünya yararına herhangi bir özveride bulunamayan insan, kişilik kazanmış sayılamaz…"

Eski edebiyatımızda, ebced hesabıyla tarih düşürülen methiye ve kitabeler yazılırdı… Ali Rıza Önder, o yazıları okumakta mahir olduğu gibi, kendi yazdığı beyit ve dörtlüklerle de bu geleneği sürdürmek istemiştir. Zaten, gittiği yerlerdeki tarihî ve turistik eserleri görmek için can atar, onların kitabelerindeki ifadelerle birlikte, yazı karakteri ve çeşitleriyle, yazanlarını da tespite çalışırdı.

O arada, doğum yeri Turan (Dimidere) köyünde, (1879–1944) yılları arasında, oldukça mütevazı bir tarzda yaşamış olan ve "**Esmer Hatun**" diye anılan Şerife Soykan adındaki bir kadın şairle, 1866 yılında Efkere köyünde doğan ve 1935 yılında vefat eden muallim – şair **Ali Sânî Yalçın**'ı edebiyatımıza kazandırmıştır.

1955 yılında, Yeni Erciyes Yayınları arasında çıkan "Yaşayan Anadolu Efsaneleri" kitabının önsözünde, "Efsane"yi izah ederken:

"Efsane hayallerde doğar, gönüllerde beslenir, dudaklarda ve kalemlerde yaşar. Bâtıl inanışlar kurnaz ellerde büyür, izbe yerlerde barınır, küflü kafalarda çöreklenir" diyerek, gericilik ve yobazlığa karşı olduğunu belirten Önder, aynı zamanda milliyetçilik ve mukaddes mefhumlara da son derece bağlıdır.

Nitekim, sağlığında "**Sultanü'ş Şuârâ**" payesi verilen üstat **Necip Fazıl**, "Vatan Düşmanı Değil – Vatan Dostu Vahidüddin" adlı kitabı yüzünden; *"İmâ yoluyla ve dolaylı da olsa, Atatürk'ün anısına hakaret edildiği"* gerekçesiyle mahkûm edilmişti.

Ancak, o zaman Yargıtay üyesi olan Ali Rıza Önder, mahkûmiyete karşı çıkmış ve muhalefet şerhinde, şöyle demiştir:

"Eğer bu gibi görüş ve düşünceleri, dolaylı yollardan, yorum yaparak suç sayarsak, çok sesli bir toplum olma yolundaki çabalarımız, ceza korkusu ile durdurulmuş, özgür kalemler susturulmuş ve Türk ulusunun, kültürel gelişmesine ağır bir darbe vurulmuş olur…"

Birçok **Karun** hazinelerinin, kaçırılan ülkeden yurdumuza iadesini sağlayan Kültür Bakanlığı'nın bu asil jestine benzer bir başka girişimi, "Ziya Gökalp" dergisindeki "Bir Yasa'nın Öyküsü" başlıklı yazısıyla yapmıştır.

O yazısında, 15 Haziran 1927'de, TBMM'ce kabul edilerek yürürlüğe giren: "Resmî Binaların Üzerindeki Tuğra ve Methiyelerin Kaldırılması" hakkındaki kanun için, Ali Rıza Önder, bakınız ne diyordu:

"… Osmanlı döneminden kalma pek çok yapının yazıtları (kitabeleri), bu yasaya dayanılarak, acımasız bir tutumla yok edilmiştir.

Yanlış bir uygulama ile amacından saptırılan bu yasa, bence hukuk tarihimizde Kıyım Yasası olarak anılacak niteliktedir.

Devrim coşkusu içinde, sert ve acımasız uygulamalara girişilmiş olması, bir ölçüde anlayışla karşılanabilir. Ancak, kültür tarihi yönünden ele alındığında, yazı sökme eylemini ilkel bir tutum olarak değerlendirenlere verilecek haklı bir yanıt bulmakta güçlük çekeriz.

Kültür severliğimize gölge düşüren bu lekeyi, tarihimizden silebilmek için yapılacak iş şudur; Ülke çapında bir tarama yapılmalıdır. Bu kamu yapılarının, birçoğu yıkılmış olsa bile, bir bölümünün ayakta olduğu görülecektir… Önerim; bulunabilecek yazıtların, yeniden yerine konmasıdır. Ancak o zaman (yanlış hesap Bağdat'tan döner) atasözüne uymak erdemini göstermiş oluruz." (*Ziya Gökalp Dergisi: Haziran 1988*)

Tarihî ve millî konulardaki görüşlerini, böylesine açık ve cesur bir şekilde dile getiren Ali Rıza Önder, görev yaptığı, hattâ misafir olarak bulunduğu her çevrenin, tarihî, coğrafî yapısı, gelenek-görenek ve bilhassa dil ve şive özelliklerini hiç üşenmeden inceler ve bu değerleri unutulup kaybolmaktan kurtarmak için, kendi görüşlerini de belirtmek suretiyle, mutlaka yayımlamak cihetine giderdi…

Kayseri'deki Hâkimiyet Matbaası tesislerimizi, AS Matbaası olarak Ankara'ya naklettiğimiz Nisan 1970'ten itibaren, Ankara'da da ziyaret ve sohbetlerimizi, vefatına kadar aralıksız

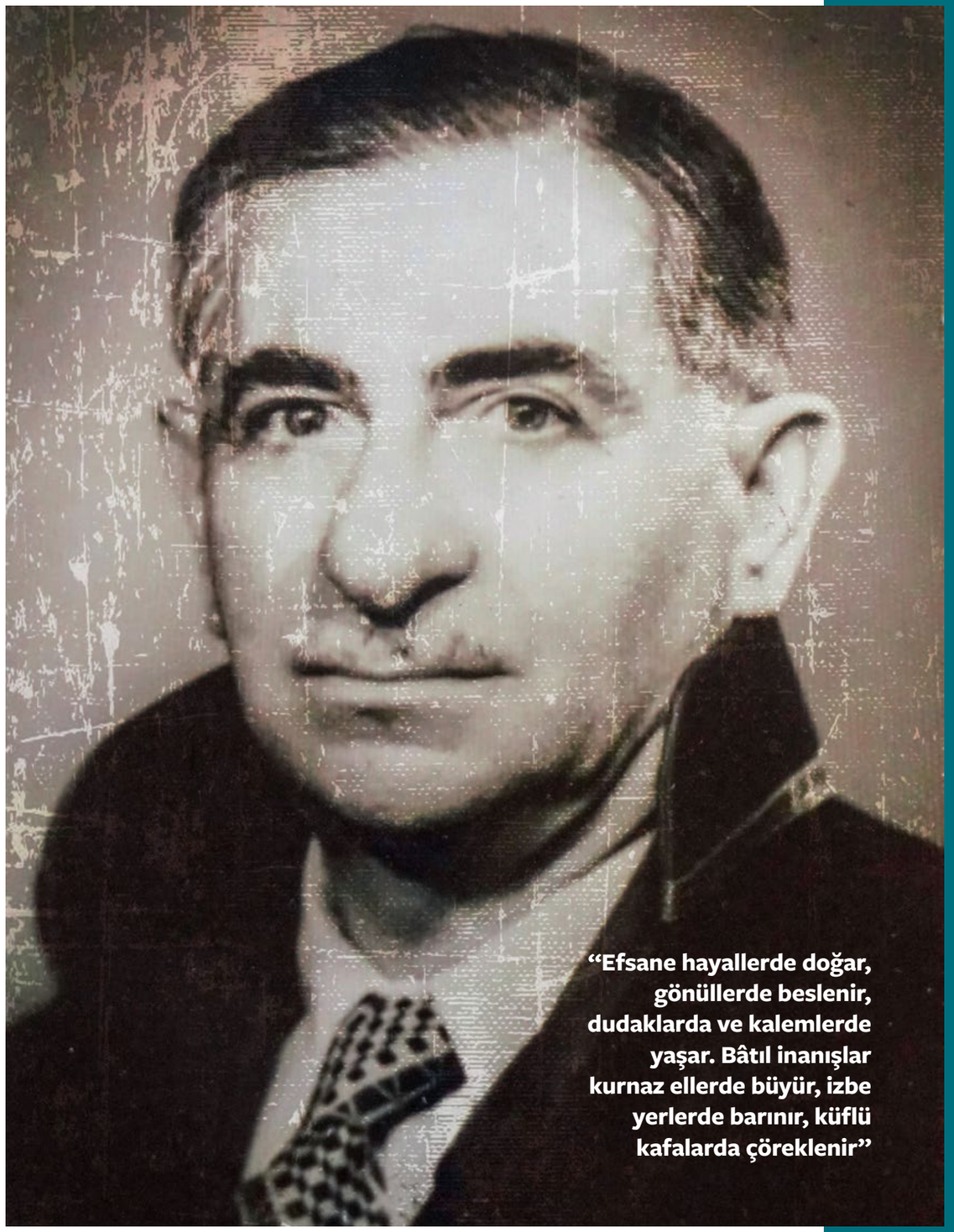

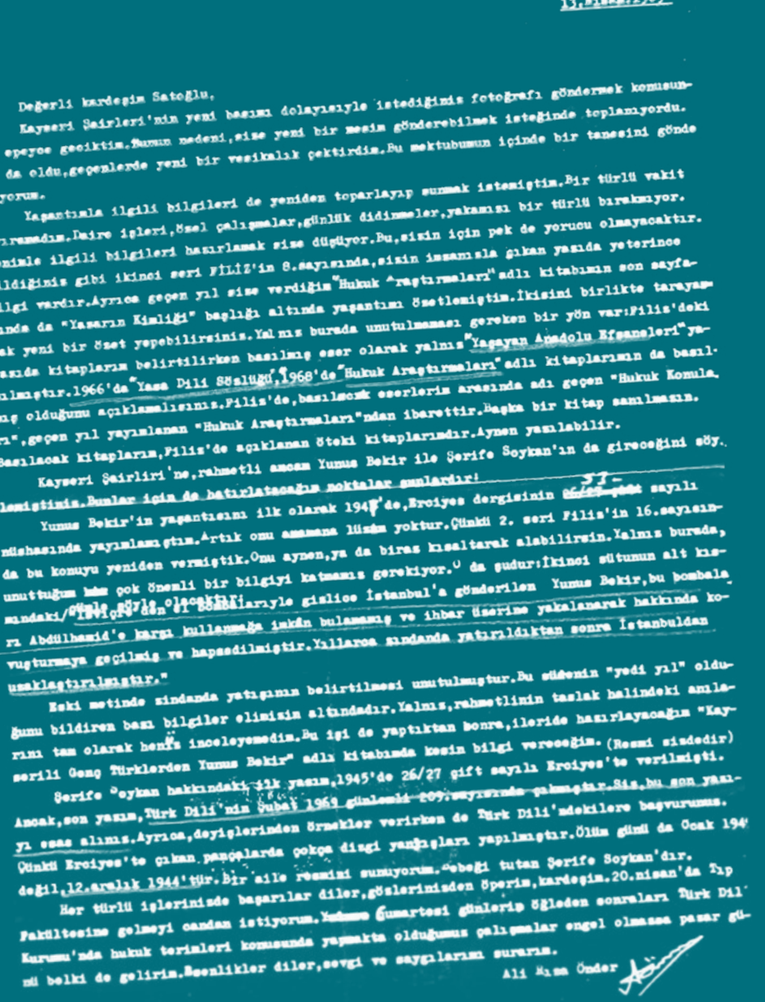

13.Nisan.1969

Değerli kardeşim Satoğlu,

Kayseri Şairleri'nin yeni basımı dolayısıyle istediğimiz fotoğrafı göndermek konusunda epeyce geciktim.Bunun nedeni,size yeni bir mesim gönderebilmek isteğinde toplanıyordu. Bu da oldu,geçenlerde yeni bir vesikalık çektirdim.Bu mektubumun içinde bir tanesini gönderiyorum.

Yaşantımla ilgili bilgileri de yeniden toparlayıp sunmak istemiştim.Bir türlü vakit ayıramadım.Daire işleri,özel çalışmalar,günlük didinmeler,yakamızı bir türlü bırakmıyor. Benimle ilgili bilgileri hazırlamak size düşüyor.Bu,sizin için pek de yorucu olmayacaktır. Bildiğiniz gibi ikinci seri FİLİZ'in 8.sayısında,sizin imzanızla çıkan yazıda yeterince bilgi vardır.Ayrıca geçen yıl size verdiğim"Hukuk Araştırmaları"adlı kitabımın son sayfasında da "Yazarın Kimliği" başlığı altında yaşantımı özetlemiştim.İkisini birlikte tarayarak yeni bir özet yapabilirsiniz.Yalnız burada unutulmaması gereken bir yön var:Filis'deki yazıda kitaplarım belirtilirken basılmış eser olarak yalnız"Yaşayan Anadolu Efsaneleri"yazılmıştır.1966'da"Yaşa Dili Sözlüğü",1968'de"Hukuk Araştırmaları"adlı kitaplarımın da basılmış olduğunu açıklamalısınız.Filis'de,basılacak eserlerin arasında adı geçen "Hukuk Komuları",geçen yıl yayımlanan "Hukuk Araştırmaları"ndan ibarettir.Başka bir kitap sanılmasın. Basılacak kitaplarım,Filis'de açıklanan öteki kitaplarımdır.Aynen yazılabilir.

Kayseri Şairliri'ne,rahmetli amcam Yunus Bekir ile Şerife Soykan'ın da gireceğini söylemiştinis.Bunlar için de hatırlatacağım noktalar şunlardır:

Yunus Bekir'in yaşantısını ilk olarak 1945'de,Ercıyes dergisinin sayılı nüshasında yayımlamıştım.Artık onu aynen lüzum yoktur.Çünkü 2. seri Filis'in 16.sayısında bu konuyu yeniden vermiştik.Onu aynen,ya da biraz kısaltarak alabilirsin.Yalnız burada, unuttuğum hem çok önemli bir bilgiyi katmanız gerekiyor.O da şudur:İkinci sütunun alt kısmındaki/[illegible] sözlüğünde[illegible]larıyle gizlice İstanbul'a gönderilen Yunus Bekir,bu bombaları Abdülhamid'e karşı kullanmağa izin bulamamış ve ihbar üserine yakalanarak hakkında kovuşturmaya geçilmiş ve hapsedilmiştir.Yıllarca zındanda yatırıldıktan sonre İstanbuldan uzaklaştırılmıştır."

Eski metinde zindanda yatışının belirtilmesi unutulmuştur.Bu südenin "yedi yıl" olduğunu bildiren bazı bilgiler elimizin altındadır.Yalnız,rahmetlinin taslak halindeki anılarını tam olarak benim inceleyemedim.Bu işi de yaptıktan bonra,ilerde hazırlayacağım "Kayseri Genç Türklerden Yunus Bekir" adlı kitabımda kesin bilgi vereceğim. (Resmi zindadir)

Şerife Soykan hakkındaki ilk yazım,1945'de 26/27 çift sayılı Ercıyes'te verilmişti. Ancak,son yazım,Türk Dili'nin Şubat 1969 günlemki 209.sayısında çıkmıştır.Siz,bu son yazıyı esas alınız.Ayrıca,dayişlerinden örnekler verirken de Türk Dili'mdekilere başvurunuz. Çünkü Ercıyes'te çıkan yazılarda çokça dizgi yanlışları yapılmıştır.Ölüm günü da Ocak 194[illegible] değil,12.aralık 1944'tür.Bir aile resmini sunuyorum.Sebeği tutan Şerife Soykan'dır.

Her türlü işlerinizde başarılar diler,güzlerinizden öperim,kardeşim.20.nisan'da Hukuk Fakültesine gelmeyi candan istiyorum.Yalnız Cumartesi günleri öğleden sonraları Türk Dili Kurumu'nda hukuk terimleri konusunda yapmakta olduğumuz çalışmalar engel olmasa pazar günü belki de gelirim.Selâmlıklar diler,sevgi ve saygılarımı sunarım.

Ali Rıza Önder

sürdürdüğümüz Ali Rıza Bey, gerçekten "*etrafım câmi, ağyarına mânî*" deyiminde ifadesini bulan asil bir anlayışa sahip, mümtaz ve müstesna bir şahsiyetti...

Kurucuları arasında, özellikle **Ord. Prof. Dr. Fuat Köprülü**'nün de bulunduğu "Türk Folklor Araştırmaları Kurumu"nun, o dönemki kongresine beni de davet etmişti... Yönetici ve mensupları arasında yer alan; Hikmet Dizdaroğlu, Cahit Öztelli, Şevket Beysanoğlu, Âdil Özder, Prof. Ahmet Edip Uysal, Prof. Şükrü Elçin ve Süleyman Kazmaz gibi, değerli edip ve folklorumuza hizmet eden şahsiyetlerle tanıştırmış ve dost olmamızı sağlamıştı.

Kendisiyle birlikte, 30 Haziran 1979 günü, "Seyranî Semineri ve Şenlikleri"ne katılarak birer bildiri sunmak üzere, Develi'ye dâvet edilmiştik. Giderken yol üzerindeki Keskin ilçesinde yediğimiz kuru fasülye yemeğinden rahatsız olmuş ve o gece beraber kaldığımız otel odasında uyku uyuyamamıştı...

Sabahleyin kalktığımda, başucumdaki etajerin üzerinde, Ali Rıza Önder'in (4+4+3=11) hece vezniyle yazılmış, şu dörtlüğünü bulmuştum:

Everekli Seyranî'nin uğruna
Seyran ettik, Elmadağ'ı, Keskin'i.
Nisfü'l-leylde fukaranın bağrına
Hançer soktu fasulyenin keskini!..

Yargıtay'da Yayın Kurulu Başkanı iken, 1979 yılında, aynı kurulda çalışan tetkik hâkimi şair arkadaşımız **Cevdet Aslangül**'ün, eşi Şirin Hanım'ın öğretmenlik yaptığı Keskin ilçesine tayini çıkmıştı... Ali Rıza Bey bunun üzerine, yine esprili ve cinaslı şu mısraları yazmıştı:

Kurul'dan Keskin'e bir haber uçtu;
Hâkim Cevdet şevke geldi tutuştu.
Dağlar delen Ferhat gibi sabredip
Sağ-selâmet Şirin'ine kavuştu…

Bir kurumda çalışan iki bayan memurdan birinin adı **Aylâ**, diğerininki de **Güneş**'miş... Ali Rıza Bey, bir vesile ile yüz yüze geldiklerinde hemen orada, şu dörtlüğü yazarak, kendilerine okuyuvermiş:

Biri gecenin mâhı
Biri gündüzlerin şahı.
Ayla - Güneş bir arada!

"Pirim Uçtu" başlıklı şiirinde, fikir ve felsefe kırıntılarının yanında, bir kısım ahlâkî ve vicdanî mefhumların da, mısralar arasına serpiştirildiğini görüyoruz:

Bir günah işleyip kırk tövbe etse
Fikri olmayanın zikri ziyandır.

Tanrı kullarını özgür yaratmış
Beyni olmayanın dini dolandır…

Ürkme çağlayandan, korkma pınardan
Suların korkuncu, durgun akandır.

Ey Allah'ın kulu, kul olma kula
Özlediğin her şey, sende nihandır.

Dinlerin kaynağı varlık birliktir
Varlığın hikmeti sağlam imandır...

Vefatından kısa bir süre önce, Ankara Kızılay'daki büromuzu teşriflerinden birinde, sanki kendisine Emr-i Hak vâki olacağını sezmiş gibi, bana şu beyti dikte ettirmişti:

Elimiz boş geliriz biz, dolu dünya evine
Kapısından yüz akıyla çıkan insan sevine…

Sunduğumuz bu örneklerde de görüldüğü gibi, bir çırpıda yazdıklarında bile, mânâ, âhenk ve sanat değeri bakımından kusursuz olan ve "**Eğrioğlu**" imzasıyla terennüm ettiği çoğu halk tarzı ve lirik şiirleri, bir kısım dergi ve antolojilerle, benim ilk baskısı 1962'de yapılan "**Başlangıçtan Bugüne Kadar - Kayseri Şairleri**" isimli kitabımda, geniş şekilde yer almıştır.

Çeşitli vesilelerle, benim, kendisi hakkında değişik dergi ve gazetelerde en az 10-15 makalem yayımlandığı gibi, onun da, benim arşivimde, çoğu yeni bilgi ve araştırmalarını ihtiva eden ve hemen hepsi de "*Sevgili ildeşim ve kardeşim*" diye başlayan, bir o kadar önemli mektubu bulunmaktadır.

Bu mektupların kiminde; o zaman hazırlamakta olduğu **Kayseri Basın Tarihi ve Türk Düşünürleri** isimli kitaplarından, kiminde üzerinde çalıştığı **Âşık Kâşif, Rûzî, Esmer Hatun, Tavlusunlu Hicranî** gibi şairlerle ilgili görüşlerinden bahsediyordu.

Dileğimiz, onun vaktiyle dar imkânlarla ve küçük hacimde basılan ve sonradan yenilerinin de eklendiğini bildiğimiz, "**Yaşayan Anadolu Efsaneleri**" isimli eserinin, Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nce yeniden bastırılarak, Türk kültürüne bir kaynak eser olarak kazandırılması ve üzerinde çalıştığı fakat basılmamış eserleriyle, yukarıda örneklerini sunduğumuz güzel şiirlerinin de kitap halinde yayımlanmasıdır.

Onun, yine "**Eğrioğlu**" imzasıyla yazdığı bir "**Aşk**" şiirinden bazı bölümleri, birlikte okuyarak, rûhunu şâd edelim;

Geldim uzandım şuraya
Fikrim onda, zikrim onda.
Hayal ettim doya doya
Fikrim onda, zikrim onda.

Sükût taşar beni boğar
Derdim coşar onu koğar
Yağmur yağar, dolu yağar
Fikrim onda, zikrim onda.

Bir bakarım cehalettir
Bir bakarım asalettir.
Anlayamam bu ne halettir.
Fikrim onda, zikrim onda.

Anlayana az söz gerek
Anlamayan hissiz gerek.
Onsuz dünya ıssız gerek
Fikrim onda, zikrim onda. ▪

Ya Memat!

"Ya Memat, Ya Kahhar, Ya Murad!"

Tayfun Çelik

Hasan Nail Canat Hikâye Yarışması birincilik ödülü

Bıçakçızade Remzi Efendi'nin Kör Talîhidir.

Rivayet odur ki, Devlet-i Aliyye zamanında, Karaman eyaletinin meşhur Liva-i Kayseriye sancağındaki nazal ağzına kurban olunası yerli halkın tabiri ile Şehr-i Gayseriye'de, işlerinde çok mahir ustalar yaşarmış. İşte bu mahir ustaları ve gözü açık tüccarları ile bilinen düzlük şehirdeki ustalardan birisi de kapalı çarşısı eşraflarından Bıçakçızade Remzi Efendi'ydi. Remzi Efendi, demir işinde o kadar maharetliydi ki şehirdeki bütün kılıç bıçak işleri onun elinden geçmeden tamam olmazdı. Allah rızası için kesilen udhiyye, adak, akika ve şükür kurbanlarının bıçakları hep onun elinde çıkardı. Hatta o kurbanların en güzel etlerinden yapılan ve tül gibi incecik doğranan bastırmaların bıçakları, kurban etiyle doldurulmak için kesilen mantı hamurlarının bıçakları, sur diplerinde içip içip birbirlerini doğrayan kumarbazların bıçakları, sefere katılan sipahilerin palaları, hançerleri; dımışkî, karabela ve yatağanları Remzi Efendi'nin elinde daha bir kabullenir, daha bir lezzetlenir ve daha bir gaddarlaşırmış.

Rivayet odur ki, mesleğinin başlarında, Remzi Efendi gençliğinin verdiği hevesle yaptığı aletlerin kimin eline geçeceğine hiç kafa yormazdı. Kimin etini deşeceğini, kimi yârinden ayıracağını hiç düşünmeden bu sanatta ustasından öğrendiği her ne varsa bütün hünerini eserlerinde göstermekten geri durmazdı. Zamanla, yaş kemale erip de ömrün hesap kitap seneleri başladığı vakit, haliyle vicdanı da onu dürtmeye başlamıştı. Anlatılanlar doğruysa, kendi elinden çıkan bu sanat şahikalarının hem hayır için, zaman zaman da şer için kullanıldığını aklına getirdikçe Remzi Usta'nın içi, ümit ile korku arası bir duygu ile dolarmış. Kesilen kurbanları, kazanılan cenkleri düşündükçe sevinir, şenlenir; canileri, cellâtları, katilleri düşündükçe de karalar bağlarmış. İşte bu yüzden başını secdeden her kaldırdığında, ocağı körüklerken, döktüğü bıçakları döverken, bıçağı ya da kamayı satın alıp gidenin ardından bakarken elinden çıkan bu aletleri hayır için kullananların şer için kullananlardan fazla olmasını Cenabı Allah'tan niyaz eder dururdu. Ocağın kor ateşine baktıkça, cehennem ateşinden kurtuluşu da ancak böyle umuyordu.

Derken duaları kabul oldu ve Bağdat seferi sırasında ordusu ile Kayseriye şehrinden geçen Sultan Murad Han, bu kılıç ustasının namını işitti. Ona, cenk kılıçlarından en hası olan Memat adlı yatağanını bileyletti. Remzi Efendi, Sultanın kılıcını öyle bir bileylemiş ki, o gün orada olanlar, kılıcın üzerine düşen kılların bile boylamasına ikiye bölündüğünü yemin billâh ederek hâlâ anlatıp dururlar. Remzi Efendi, yatağanı sadece bilemekle kalmamış, kılıcın bir yüzüne "Ya Memat", diğer yüzüne de "Ya Kahhar, Ya Murad" isimlerini hat ederek padişaha bütün hürmetiyle sunmuş. Padişah, demircinin bu davranışını çok beğenmiş ve bu güzel yatağanı ona armağan etmek istemiş. Her ne kadar padişah buyruğuna karşı gelinmesi âdetten olmasa da Remzi Efendi, vicdanının bir kenarında bekleyen keskin bıçakların sivri uçlarının artık yüreğine batmasına dayanamadığı için sultanın bu fevkalade ikramını geri çevirmiş. Hatta bu kılıcın ailesi için uğursuzluk getireceği inancı bir anda kalbine doğmuş: "Kılıcınız keskin, düşmana memat olsun: Ya Memat, Ya Kahhar Ya Murad!" nidasıyla çarşıyı inleterek bu işten böylece kurtulmuş. Devletlû Sultan Murad Hanımız, bu nidayı uğur saymış ve seferine daha bir moralle devam etmiş. Bağdat'ın düşeceğine olan inancı daha bir artmış. Demirci kuluna da türlü türlü ikramlarda bulunmuş. Remzi Efendi de bu sayede hayır için kullanılacak kılıçların şer işlerde kullanılanlardan katbekat fazla olacağını hesap ederek cenneti garantilediğinden emin bir şekilde yüreğindeki azaptan kurtulmuş. Düşmana çalakılıç girişen padişahı düşledikçe de döşeğinde huzurla uyumuş.

Bir rivayete göre zafer haberi fazla gecikmedi. Kısa bir süre sonra da bütün şehre yayıldı. Şehir emirinin de buyruğu ile üç gün üç gece kutlamalar yapıldı. Şehir halkı Camii Kebir önünden dağıtılan bastırmaya da sucuğa da doydu. Zaferde, Remzi Efendi'nin de payı olduğu içinmiş elbet bütün bunlar. Bağdat'ın alınmasının ardından şehir halkı ve çarşı eşrafı arasında itibarı iyice artan Remzi Efendi, bir süre sonra padişah fermanıyla çarşının kapı ağalığına kadar yükselir. Ne yazık ki Remzi Efendi için bu huzur ve bolluk dolu geceler fazla sürmez. Bu kadar himmetin ardından o da şehirdeki zengin Ermeniler ve Rumlar kadar azılı hırsızların gözdesi oluverir. Şöhretini takip eden günlerde evi ve dükkânı boyuna soyulmaya başlanmış. Fakat bu hırsızlık olayı şehirdeki diğer yağma vakalarına hiç benzemiyordu. Bunlar her kimse, dükkânından ya da evinden tek bir çöp dahi almıyor ne var ki bütün her şeyi birbirine katıp, çekip koyup gidiyorlardı. Hatta zaman zaman evdeki taş döşemelerin bile kırıldığı, yüklüklerin bile yıkıldığı oluyordu. Ortalığı toplamak ise günler haftalar alıyordu. Hatta rivayet odur ki Remzi Efendi, hırsızların geleceği günleri az buçuk tahmin eder, evi derleyip toparlaması için Hunat Mahallesi'nden yevmiye usulü hamallar bile tutardı.

Bu durum birkaç kez daha tekrarlanınca Remzi Efendi bu işten iyice muzdarip, şehrin ileri gelen Ermeni ve Rum esnaflarının yanına çöküverdi. Bu görmüş geçirmiş adamların Remzi Efendi'nin anlattıklarından yola çıkarak söylediklerine göre, hırsızların amacı onun ne malı ne de parasını çalmaktı. Görünüşe göre aradıkları çok değerli bir şeydi. Evine ve dükkânına arsızların dadanmalarının hikmetinin malından mülkünden çok Sultan Murad'ın kendisine bağışladığı Memat adlı cenk kılıcını olduğunu Remzi Efendi'ye alıştıra alıştıra söylediler. Bu yatağan, halk arasında öyle bir ünlenmiş ki ona sahip olanın madden ve manen iki cihanda da asla dize gelmeyeceğinde şehirdeki herkes hemfikirmiş. Hatta ve hatta şehirde kuşgönü bastırmaları en ince bu yatağan kesermiş ki lezzetinden, yiyenlerin gözlerinden sicim gibi yaşlar süzülürmüş. Hatta ve hatta üç gün üç gece bu lezzetin etkisinden kurtulamazlar, serhoş serhoş bütün şehri mecnun misali adımlarlarmış. İşte, milletin ağzı torba değil ki büzesin. Neyse, Remzi Efendi durumu anlamıştı. Kılıcı padişah hazretlerine geri verdiğini ve bunu da cümle âleme ilan ettiğini kodamanlara hatırlattı. Ne var ki törede kültürde padişah hediyesini geri çevirmek gibi bir şey olmadığından kimsenin bu söylediklerine itibar etmediğini Remzi Efendi geç de olsa anlamıştı. Ardından, ne yapılmasını gerektiğini yine başına bu çorabı ören aynı kişilere umarsızca sordu. Olurunu anlattılar hemen.

Rivayete göre, onu şehrin önde gelen kalem ağalarından Koko Can lakaplı Kirkor Ziya Efendi'ye yolladılar. Kirkor Ziya adındaki bu Ermeni, eski bir saray kâtibiymiş. Bir ara veziriazamın çok yakınında dahi bulunmuşmuş. Hatta bir rivayete göre gözleri iyi seçemeyince, bir rivayete göre de güvenilmez bir adam olduğunun anlaşılması üzere saraydan kovulmuş. İşte Remzi Efendi Kirkor Ziya ile kafa kafaya verip bu işten kurtulmanın yolunu aramaya başladılar. Kirkor Ziya, ona – tabii ki yüklü bir miktar para karşılığı- Sultanın ağzından sahte bir ferman yazmayı teklif etti. Sancak beyine hitaben gönderilen bu fermanda kulunu rahat bıraksınlar diye tüm şehir halkına her şeyi açık açık anlatacaktı. Remzi Efendi de bu fermanın bir örneği eline geçer geçmez dükkânının camına asacak, Memat'ın kendisine bağışlanmadığı böylelikle ispatlanmış olacaktı.

Remzi Efendi, başlarda tereddüt etse de fermanda yanlış bir şey olmadığını, hem de padişah ferman ve beratlarını birebir taklit ettiğini duyduğu bu adamın sanatına güvendiğinden dolayı söylediklerini çaresiz kabul etti. İşte bu iş Remzi Efendi'ye pahalıya patladı ama padişahtan himmetli bir ustaya dokunacak kadar tuzlu da sayılmazdı. Sonunda beklenen oldu. Hırsızlar, artık Remzi Efendi'ye musallat olmayı bırakmışlardı. Ancak bu sayede hırsızlardan kurtulduğuna

sevinen Remzi Efendi ne var ki bir süre sonra bu ferman ve berat yazdırma işinin müptelası olacaktı. Elinde avucunda ne varsa Kirkor Ziya'ya kaptırarak türlü türlü konularda boyuna ferman ve berat yazdırıp duracaktı. Önce, sultanın gördüğü lüzum üzerine kapalı çarşının baş ağalığına kendini atadı. Ardından her bir çarşı esnafından alının aylık onar akçeyi önce yirmiye, ardından da yirmi beşe yükseltti. Hızını alamayıp çarşıda toplanan her akçeden çarşı ağasına pay ayrılması yönünde yeni bir fermanla çıkageldi. Bunu biraz da Kirkor'un, komisyon isterim diye tutturmasından yapmıştı. Kapalı çarşıda olur olmadık esnafların işlerine karışıyor, halıcılara yeni yeni motifler uyduruyor, bastırmalarını beğenmediği bastırmacıların pabuçlarını dama atıyordu. Sabah yeni bir fikirle uyanıyor, hemen Kirkor Ziya'nın Kiçi kapısındaki mekânına uğruyor ve aklından ne geçerse Kirkor Ziya'ya yazdırıyordu. Bu sefer de bastırmaların bundan böyle kuşlokumu gibi küp küp doğranmasını salık veriyordu. Çarşı girişine diktiği her cazgırı da akşam güneş batana kadar "Lokum gibi bastırma." diye bağırtıyordu.

Bu sahte mührün verdiği gücün karşısında iyice gaddarlaşan Remzi Efendi şehirde gününü gün ediyordu. Kirkor ise altın yumurtlayan tavuk bulmuş misali paralarını yattığı döşeğin altına istifliyordu. Nihayet, bu kadar yükün altından kalkamayacağını anlayan çarşı esnafı, toplanıp Remzi Efendi'nin dükkânını yağmalayacağı sıra, öfkeden gözleri dönmüş Subaşı ve Asesbaşı'nın yanlarında bir bölük askerle Camii Kebir kapısından çarşıya girdikleri görülmüş. Kapıya dökülen meraklı gözlerin arasında yediği kötekten sürüye sürüye taşıdıkları Kirkor Ziya'yı askerlerin arasında o halde gören Remzi Efendi'nin dili oracıkta tutuluvermiş. Sadece dili tutuluverse iyi, kapılara dökülen çarşı esnaflarından ki kendisi Bıçakçızadelerin çok has bir ticari rakibi olan Demirci Sabri Efendi'nin rivayetine göre, kendisine doğru gelen cellâtları gördüğü vakit af buyurun koskoca adam altına bile pisletmişti. Bunu, çarşının girişine kurulan darağacında boyunlarındaki "Ya Memat, Ya Murad" yazan fermanla sallanır vaziyetteki iki kader ortağını gören çarşının diğer esnaflarının da teyit ettiği söylenir. Böylelikle Remzi Efendi'den artan bütün şan, şöhret, azıcık para, türlü türlü rivayet ya da her ne varsa; işte o gün çarşı girişinde babası Abdülkerim Usta'nın kuzunda, dedesinin sallanan cesedine ıslak gözlerle bakan Bıçakçızadelerin en küçük erkeği olan Kâsım'a kalmıştı.

Molla Kâsım'ın şiir dolu heybesinden çıkmadır.

Kâsım, dedesi ve babası gibi demircilik işine pek meyletmemişti. Kılıç ve bıçakları eline almaktan imtina ederdi. Bu zarif ruhlu çocuk için bütün bu keskin aletler onun ruhunda vahşetten başka bir şey çağrıştırmazdı. Hatta dükkân komşuları Kuşçubaşı Şair Necmi Efendi'den nakledilen bir rivayete göre, bu çocuk, henüz bebeklik çağında dükkânlarının önündeki bir kurban kesimi sırasında çığlığı basmış, iki elini yüzüne kapatarak uzun süre ağlamıştı. Bıçakçızadeleri derinden yaralayan bu olay karşısında çocuk apar topar kucaklanmış, hacılara hocalara götürülmüş, okunup üflenmiş, yunup arındırılmıştı. Ne var ki, Bıçakçızadelere yaraşır tabiatlı bir çocuk olarak dükkâna geri dönmemişti. Babası Abdülkerim Usta, oğluna bu kadar yüklenmeye tahammül edemeyip onu kendi haline bıraktığı vakit Kâsım için yeni bir hayat başlamış oldu.

Kâsım, evlerinin tavan arasında çeşit çeşit güvercinler besler ve beslediği bu güvercinlere Kuşçubaşı Şair Necmi Efendi'den öğrendiği şiirleri okumaya bayılırdı. Postacılara kendi elleri ile yedirir, taklacıların taklalarına el çırparak eşlik eder, dalgıçların ve Arapların kanat çırpışlarını hayranlıkla seyrederdi. Oğlunun kuş akıllı olacağını düşünen ve yüzyıllardır süre gelen bıçakçılık geleneğinin gözlerinin önünde sönüp gitmesini hazmedemeyen Abdülkerim Usta, palasını çekip kuşların narin boğazlarına dayadığı vakit, kendisini izleyen oğlu Kâsım'ın eli ayağı boşalmış halde damdan düşmek üzereykenki halini gördü. Zor gücün yaptığı bir hamle ile oğlunun narin bedenini kucaklamış, biricik oğlunu anasına tembihleyerek çarşının yolunu tutmuştu. Bir hışımla Kuşçubaşı Necmi'nin dükkânına dalmış, tezgâhın arkasında duran adamı bir kuş gibi çekerek altına almış ve havada uçuşan tozları doğrayan keskinlikteki palasını şair ruhlu adamın boğazına dayamıştı. Yanlışlıkla yutkunsa kellesinin bedeninden ayrılacağını adı gibi bilen adam neler olup bittiğinden habersizmiş gibi öylece bakakaldı. Oğlu Kâsım'ın bu halde olmasında Necmi'nin payı büyüktü elbet ama adam gözyaşları içinde yemin billâh ediyor, oğluna ne kuşçuluk sanatını ne de şiir öğrettiğini bir türlü kabul etmiyordu.

Elini kana bulamaktan vazgeçen Abdülkerim Usta, derhal mahallenin çöpçatan kadınlarına haber salarak kendisine helal süt emmiş bir cinsi latif bulmalarını tembihledi. Bu işte mahir kadınlar aynı hızla adaylarını Abdülkerim ustaya sundular. Doğurduğu erkek çocuğun, hiç erkek çocuk gibi olmadığından, evin esas kadını, mecburen etrafında olup bitenlere boyun eğiyordu. Ne var ki bu yeni kadından doğan çocuk da kız olunca Abdülkerim usta, başını iki elinin arasına alarak kara kara düşünür oldu. Hocaların hocası Seyyit Burhaneddin Hazretleri'ne hatta şehirde ne kadar türbe yatır varsa hepsine adaklar adamıştı. Maalesef ikinci deneme de kız çocuğu çıkınca Abdülkerim Usta Bıçakçızade geleneğinin kendisi ile sona erdiğini nihayet kabul etti.

Bütün bunlar olurken, Kâsım serpilip boylanmıştı. Yürüyüşü ile oturup kalkması ile civan bir delikanlıya dönüşmüştü. Üstelik yaşıtlarından farklı olarak şiir bilen, insanların gönlüne dokunarak konuşan, hassas ruhlu bir molla olup çıkmıştı bu delikanlı. Bunda, elbette gizli gizli buluşup uzun gecelerde hasbihal ettikleri Kuşçubaşı Necmi Efendi'nin de payı çoktu. Zorla güzellik olamayacağını anlayan Abdülkerim Usta, oğlu Kâsım'ın gönül ustasına hediyelerle ziyarete gitmiş, oğlunu demircilik mesleğine kavuşturması için Kuşçubaşı Necmi'den ricacı olmuştu. Kendi oğlu için başkasına rica minnet kalması adamın ruhunu derinden yaraladı. Dağ gibi adam kısa sürede eriyip çöktü. Artık eskisi gibi ocağı yakmıyor, kalfaların haftalıklarını zamanında ödemiyor, işten kaçıp başka bir dükkânda soluğu alan çırakların ardına düşmüyordu. Abdülkerim Usta, padişah bıçakçılığından nasıl bu durumlara gelindiğinin muhasebesini yaptıkça daha da kederleniyordu.

Yine bu kederli akşamların birinde sur dibinde tanıştığı sakilerden birinin ikramını geri çevirmeyip, şarap illetiyle tanıştı. Şarabı içtiği ve derdini sakiye açtığı gecenin ardından soluğu yine Kuşçubaşı'nın yanında aldı. Oğlunun erkekliğini utana sıkıla Kuşçubaşı'na sordu. Adamın yanıtlarıyla da öz oğlu hakkında böyle şeyler aklına getirdiği için yine kendinden utandı. Nihayet istediği oldu. Kuşçubaşının oğlunu ikna etmesi, hatta nişan düğün olayları bile sandığından uzun sürmedi. Hatta torununu kucağına aldığında bir an için kendisini rüyada bile zannetti. İşte nihayet Bıçakçızadelerin umudu, ailenin asırlardır süregelen bıçakçılık geleneğini devam ettirecek olan erkek torunu avucunun içinde duruyordu. Sur dibinde yakalandığı şarap illetini bu sabinin doğumuyla derhal terk etti. Ne var ki bu durum hem ustalığının körelmesine hem de işlerinin aksamasına neden olmuştu. Şehir halkı artık başka başka ustalardan bıçak alıyor, Abdülkerim Usta arefe günü bile doğru düzgün bileyecek bıçak bulamıyordu. Dükkânı yerim belli olsun diye açtığının kendisi de farkındaydı artık. Tek umudu torununun kendisi ölmeden bir an önce büyümesiydi. Şu yalan dünyada Allah'tan tek istediği buydu.

Yine bir gün boş dükkânda vakit öldürürken çekiç sesinin dışarıdan tek tük duyulduğu bir sıra kapıda bir karartı belirdi. Abdülkerim Usta, başını kor demirden kaldırıp baktığında, senelerce kor aleve bakmaktan bozulan gözlerinin kendisine oyun ettiğini sandı. Ama kapıda öylece duran oğlu Molla Kâsım'dan başkası değildi. Oğlunu sessizce ocağın başındaki tabureye buyur etti. Abdülkerim usta, ateşin içindeki en az on yıl önce olması gerekenlerin peşine takılmış öylece dalıp gitti. Kâsım'ın duruşundan, yaşlı babacığının gönlünü almaktan çok, bir şey isteme niyetinde olduğu belliydi. Zaten Abdülkerim Usta da bu saatten sonra oğluna demircilik namına bir şey öğretemeyeceğinin farkında, sadece kaderine boyun eğmiş susuyordu. Kâsım, babasının çok istediği şeyi yani oğlunu demirci ustası yapabileceği müjdesini babasına verdi. Eli ayağı tutsun istediği zaman buna başlayabilirdi üstelik. Eti senin, kemiği benim diye de ekledi. Abdülkerim Usta'nın sevinçten gözleri ocaktaki kor gibi parıldadı. Ancak buna karşılık oğlunun kendisinden bir isteği olduğunu duyunca yeni su verilmiş kılıç gibi katıldı.

Duymuştu ki Saruhan sancağında, şehzade sarayında türüne az rastlanır hünkari derler iyi bir güvercin cinsi yetiştirilmişti. Rivayet odur ki güvercinlerin şahı olan bu kuş, kuş sevdalılarının her gece rüyasına girer, onları mecnun misali ağızları semâya dönük diyar diyar gezdirirdi. Gagasız olduğu için de yavru beslemekte zorlanıyor, çıkan yavrular da birkaç güne ölüyordu. Bu yüzden yetiştirilmesi zor, bulunması imkânsız bir türdü. Oğlu Kâsım'dan kuş masalı dinlediğine inanamayan Abdülkerim Usta ocağın varisi torununun hatırına ağzını açmadan dinliyordu. Kâsım, hünkarilerin güzelliklerini bire bin katıp anlattı. Ne var ki bu kuş çok çok pahalı bir kuştu ve taşıması, bakımı ve beslemesi de o kadar zahmetliydi. Saruhan sancağına gidip, o kuşu getirmek için oldukça yüklü bir para

gerekiyordu. Bütün bu anlatılanları dinlerken Abdülkerim Usta'nın yüreğine, en çok oğlu Kâsım'ın kuştan söz ederkenki bakışları takıldı. Bir zaman kendisinin de yatağanlardan, palalardan, şaşmirlerden, dımışkîlerden söz açılınca gözlerinin böyle parladığını hatırladı. Kendi torununa meslek öğretmenin şair ve kuşçu meclislerinde oturup kalkan oğlunun iznine tabi olmasını hazmedemiyordu. Ancak insafsız oğlunun rızasını almaktan başka bir yolu olmadığını biliyordu. İşlerin eskisi gibi gitmediğini anlattı önce. Dedesinden kalanların tez zamanda tükendiğinden bahsetti. Ellerinde, ev ile bu ocaktan başka bir şey kalmadığını, bu yüzden fazla miktarda para bulamayacağını söyledi. Ama isterse Hacı Kâsım Mahallesindeki Ermeni tefecilerden yüksek faizli borç alabileceğini ekledi. Ardından bunu da elbirliği ile de çalışıp ödemeyi teklif etti.

Kâsım, babasının anlattıkları hiç önemli değilmiş gibi eliyle hepsini geçiştirdi. Gözlerini babasına dikerek, "Ya Memat" dedi. Abdülkerim Usta, kendisine keskin gözlerle bakan oğluna ocağın içindeki kor ateşe bakar gibi gözlerini kısarak baktı. Kâsım, "Baba, Sultan Murad'ın o meşhur yatağanı sendeymiş, gel ver onu bana!" dedi. Abdülkerim Usta, duydukları karşısında önce şaşırdı. Ardından gülmeye başladı. "Ah benim kuş akıllı oğlum, kıt akıllı oğlum, meziyetsiz oğlum, bilmez misin ki tevatürden başka bir şey değildir o. Deden kılıcı uğursuzluk getirir diye sahibine geri vermiştir. Bunu sağır sultan bile duymuştur. Dedenin başına gelenler hep o kılıcın uğursuzluğundan olmuştur. Ona dokunan yanar, elleri kurur, dünyası kara boyanır da âmâlar gibi sessiz sözsüz gezerler. Hiç bilmez misin?"

Kâsım, duyduklarına şaşırmamış vaziyette ocaktan çekici çekip aldı. Babası ilk defa oğlunun dükkândaki aletlere korkmadan dokunabilmesini şaşkınlıkla seyrediyordu. "O halde bana bir Memat yap, göster ustalığını, onu öyle yap ki cümle âlem onu memat bilsin." Oğlunun gözlerindeki kanat çırpınışlarını gören babası hiç düşünmeden bütün maharetiyle ocağa kapandı. Var gücü ile ateşi körüklemeye başladı. Elinin pasını çözdükten sonra, en kısa zamanda çeliğin en hasını kullanmış, kılıcın en hafifini ama en keskinini yapmıştı. Üstelik babasının anlattıklarından duyduğu kadarıyla bir yanına "Ya Memat" diğer yanına "Ya kahhar, Ya Murad"ı da hat etmeyi unutmadı. Kulaklıyı, alengirli motiflerle bir güzel bezemişti. Gümüş sicimle işlemeli güzel bir de kın yaptı. Ardından kendi el yazması ile bu kılıcın Babası Bıçakçızade Remzi Efendi'ye, sultanımız Murad Han tarafından filanca tarihte bağışlandığını gösteren bir kılavuz katlayıp ekledi. Ahşap bir sandukanın içinde ışıldayan kılıcı oğluna göstererek: "İşte" dedi "Gerçeği gibi oldu." Torbasına biraz para, biraz bastırma ve biraz çemen koyup hep beraber Kâsım'ı Saruhan sancağına uğurladılar.

Abdülkerim Usta, oğlunun, tozu dumana katan atının arkasından bakarken, oğlunu alıp karşılığında torununu veren kadere ince bir ah göndermişti bile. Haftalar aylar geçtikçe dede torun daha bir içli dışlı olmuşlardı. Abdülkerim Usta, henüz beş yaşını yeni bitiren torununu dükkâna getirir, bütün aletlerin adını el kadar bebeye saydırırdı. Torunu malzemelerin adını saydıkça da keyifle onu dinlerdi. Hatta ona kendi eline uygun küçük bir de çekiç yapıp soğuk demiri düzenli aralıklarla dövmesini bile göstermişti. Çocuk, babasının aksine demir işinde maharetli olacağa benziyordu. Dükkâna gelince torununun gözleri çeliğin koru gibi parlıyordu. Bilekleri sağlam, dengesi yerindeydi. Hatta söylenenlere göre işaret edilen noktaya hiç kaydırmadan defalarca vurabiliyordu. Torunu işi belledikçe dedesi Abdülkerim Usta'nın da kaybolan neşesi yerine geliyordu. Kapalı çarşı esnafı içinde boynunu bükmeden çıkıyor, Piri Paşa Hanı'ndaki çay ve nargile molaları sırasında yeni Bıçakçızadesini göğsünü gere gere herkese anlatıyordu. Ancak oğlu Kâsım sorulduğu vakit, kuş almaya gitti demeyi gururuna yediremiyor, bunu soranlar onun nereye gittiğini bilseler de Abdülkerim Usta, oğlum Dersaadet'e ilim öğrenmeye gitti deyip soruları savuşturuyordu.

Aylar sonra Kâsım baba ocağına döndü. Üstü başı perişan, yayan yapıldak bir dönüştü bu. Üstelik sağ kolunu da çeviremiyordu. Muhtemelen yanlış kaynadığından bir kolu çot kalmıştı. Derken ev halkı onu avluda karşıladı. Ağıtların, feryatların tozu dağıldıktan sonra Abdülkerim Usta, oğluna haramilerin saldırdığını anladı. Geride ne atı ne parası ne de onun bin bir zahmetle yaptığı yatağanı kalmıştı. Kâsım, başından geçenleri bir çırpıda anlatmaya başladı. Yolculuğu sorunsuz geçerken birinci ayın sonunda Karaman sancağını geçmişti. Ne var ki Uşak vilayetine varmak üzereyken bir han çıkışı yolda haramiler saldırmış, oldukça kalabalık olan bu kansız çeteye karşı koyamamıştı. Sonra atının heybesinde buldukları kılıcın etrafında toplanmışlardı. Önce kendisinin bir ulak olduğunu zannetmişler, tam kafasını koparmak üzerelerken Kâsım olan biten her şeyi anlatmaya başlamıştı. Bu yatağanının Sultan Murad'ın hediyesi olduğunu ve onun çok değerli bir kılıç olduğundan bahsetmişti. Hatta haramibaşı bu kadar yeter deyip sözünü kesmeseydi eğer onlara ayaküstü hünkari güvercinlerinin güzelliklerini de bir çırpıda anlatacaktı. Haramiler kılıca el koyduktan sonra, bu molla kılıklı gencin önemli bir kişi olduğunu düşünüp onu salıvermişlerdi. Kâsım ise gerisingeri Kayseriye'ye döneceğine, alamasam bile belki sarayın avlusundan hünkarileri görürüm umudu ile yoluna devam etmişti. Haramilerin sardığı kolu günden güne kötüleşmiş, daha Saruhan sancağına varmadan tutan kolu tutmaz olmuştu. Günlerce aç biilaç cami kapılarından, imaretlerden beslenmek zorunda kaldı.

Nihayet Saruhan'a vardı. Sarayı bulup, bahçesinden havalanan kuşları beklemeye başladı. Ancak mavi semâda hayallerindeki gibi kanat çırpan bir tane bile güvercin yoktu.

Üç beş gün derken ağzı sürekli semâya açık bu kılıksız molla, haliyle sarayın muhafızlarının dikkatini çekti. Tez şehzadeye haber salındı. Kendisine işkence edilerek saltanattaki hangi kardeşin adamı olduğu öğrenilmeye çalışıldı. Ne var ki Kâsım kuşlardan ve şiirden başka bir şey sayıklamayınca kendisinde korkulacak bir şey olmadığı anlaşıldı. Kâsım, kendisine geldikten sonra da burada ne aradığını anlatmaya koyuldu. Derken haberi alan şehzade onu huzuruna buyur etti. Bu inatçı adamın kuşlara olan sevdası sancak beyinin dikkatini çekmişti. Lalarının uyarılarına rağmen şehzade, günlerce Kâsım ile oturup kalktı. Sabahlara kadar hasbihal ettiler. Ondan güzel kuş hikâyeleri ve güzel şiirler dinledi. Bütün bu olanlara güvenen Kâsım, sonunda dayanamamış hünkari güvercinlerini en azından görmeyi dilemişti. Şehzade ne yazık ki artık nesli tükenen bu kuşların son bir çiftinin de Dersaadet'e gönderildiğini, ama isterse saraydaki başka çeşit güvercinlerden ona verebileceğini söyledi. Kâsım binlerce arşın yolu boşu boşuna geldiğinin farkına varmıştı. Bundan daha kötüsü ise zihninde yarattığı o güzelim kuşları özgürce semâya salamayıp onların senelerce kafasının içinde çırpınıp durmalarına katlanmaktı. Kuşların peşinden gidecek takati yoktu artık. Hem gitse bile bu son çift kuşu da kendisine verecek halleri yoktu elbette.

Şehzadenin verdiği, heybeleri erzak dolu atla yola koyuldu. Ne var ki yolda yine haramilerin saldırısına uğrayacak, memleketine yayan yapıldak dönmek zorunda kalacaktı. Ama bu sefer her şeyi kaptırmamış, şehzadenin kendisine verdiği Yusufi mahlaslı Germiyanlı Yusuf'un şiirlerinin derlendiği kitabı haydutlardan kurtarmıştı. Her şeyi olduğu gibi anlattı da bir tek kuş sarhoşluğu yüzünden ancak yolda hatırlayabildiği şehzadenin söylediği sözleri anlatmamıştı. "Yaman olur sizin oranın kılıç ustaları bilirim, küffarın tepesine inen zaferlerimizde katkınız çoktur." demişti şehzade. Hatta tanır mısın bir usta, Remzi Efendi? diye sanki inadına sormuştu da "Hiç bilmem." diyebilmişti Kâsım. İşte yatağanı haramilere kaptırdığına da en çok o zaman üzülmüştü Kâsım. "Kısmet olursa" diye söze başlamıştı şehzade. "Mevla tahta çıkmayı nasip ederse Bıçakçızadelerin elinden çıkma, kaplan pençesi gibi keskin ama kuş kadar hafif bir yatağan yaptırmak isterim. Tıpkı ecdatlarım gibi."

İşte Molla Kâsım, bütün bunları Gediz Nehri'nin kenarında Germiyanlı Yusuf'un şiirlerini okurken, daha doğrusu şiirlerin içinde hünkari kuşlarını ararken düşünüyordu. İçinde hünkarilerin adı geçmeyen sahifeleri öfkeyle yırtıp, nehrin sularına atıyordu. Bir taraftan da içinde hiç güvercin olmayan şiirleri şehzadenin kendisine ne için verdiğini anlamaya çabalıyordu. Şiirle dolan ırmak, daha bir mahzun akıyor, adeta zaman gibi donuyordu. Neredeyse bu kadar yükün altından kalkamayacaktı. Derken, suyun üstünde söğüt dallarına tutunarak yüzen sahifelerin her biri bir kuş kanadı oluverdi. Sonra bu kuşlar Kâsım'ın üzerinde dolanmaya başladılar. Ardından, kuşlardan biri başka bir kuşun kanadından tutuverdi ve bütün kuşlar kanat kanada vererek, Kâsım'ın darağacında sallanan dedesi kılığında bir ileri bir geri sallanmaya başladılar. Kendini, yüzlerce hünkari güvercinin kanat çırpınışlarından çıkan büyüye kaptıran Kâsım, o gün dedesini ırmağın kenarında dirilttiğini zevata anlatsa da kimse kendisine inanmayacaktı. O da böylece, tıpkı ilk günkü gibi hayranlıkla seyrettiği kuşların, semâda bıraktıkları kanat izlerinin peşinden ayrılmamaya karar vermişti.

Ya Memat üzerine son rivayetlerdir.

Etliye sütlüye karışmaz Kuşçubaşı Necmi'den nakledilen bir rivayete göre Kâsım'ın başına gelenlere babası Abdülkerim Usta hiç mi hiç üzülmemişti. Hatta için için oğlunun başına gelen bu duruma sevinmişti bile. Canını kurtardığına dua etmesi yeterdi de artardı. Kapalı çarşısı eşraflarından aktarılan bir başka rivayete göre Abdülkerim Usta, torunu olacak cengâveri, en az büyük dedesi Remzi Efendi kadar işinde mahir bir usta olarak yetiştirmişti. Bıçakçızadelerin eski şöhreti yerine gelmiş de şehirde bastırmaya tutunmadan tül gibi doğrayan bütün bıçaklar yine aynı dükkândan çıkmaya başlamıştı. Kâsım ise o günden sonra daha da içine kapanmış, medrese âlimleriyle katıldığı şiir fasıllarına bile uğramaz olmuştu. Varsa yoksa aklı hünkari güvercinlerindeydi. Hatta bir rivayete göre Dersaadet'e gitmenin planlarını yapıyordu. Müzecibaşı Bahri Efendi'den nakledilen bir rivayete göre ise haramilerin el koyduğu Memat adlı yatağan essahtan sultan Murad'ın yatağanı sanılıp, asırlar boyu elden ele alınıp satılmıştı. Uğrunda nice kanlar akmış, nice ocaklar sönmüştü. Alandan da satandan da eksiltmeden, bir türlü kıyameti karşılayacağı yerini bulamamıştı. Yatağan tüm ecdat yurdunu dolaşıp en son, Devlet-i Aliyye'nin ömrünü tamamlayıp torunların yeni bir devlet kurmalarının ardından Kayseri şehrinde müze olarak kullanılan Hunat Hatun Medresesi'nde görülmüştü. Rivayete göre, cam vitrinin arkasında olanca haşmeti ile öylece gelen geçene göz kırptığı söylenir. Müzenin dağıtılıp çay bahçesi yapılmasının ardından Memat'ın nerede olduğuna dair hiçbir rivayette cevap bulunamamıştır. Kimileri Topkapı Sarayı'nın deposuna kaldırıldığını, kimileri ise çok yüklü bir para karşılığı yurt dışına kaçırıldığını anlatıp dururlar. Ama medreseye sabah serinliğinde gelenler, medresenin eyvanına ara ara hünkari cinsine benzer güvercinlerin konup durduğunu yemin billâh ederek gelene geçene hâlâ anlatırlar.▪

Bir Fabrika Etrafında Şekillenen Hayatlar: Söğütlü Kahvenin Müdavimleri*

*Ziya Şahin, Söğütlü Kahvenin Müdavimleri (Kayseri Şeker Fabrikası), Laçin Yayınları, Kayseri, 2016.

Ticaret hayatının yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin sanayileşme hamlesinin bir ayağını Kayseri sanayisi oluşturur. Uçak Fabrikası ve Sümerbank Bez Fabrikası, Cumhuriyet dönemindeki sanayi atılımının Kayseri'deki müstesna örneklerindendir. Kayseri'deki sanayi yatırımlarından bir diğeri ise Şeker Fabrikasıdır. 1955 yılında kurulan Kayseri Şeker Fabrikası, 64 yıldır üretime katkı sağlamakta, binlerce insana rızık kapısı olmaktadır.

Recep Kanalga

Türkiye'de Kayseri'nin sanayi ve ticaret hayatında seçkin bir yeri vardır. Kültepe-Kaniş'ten günümüze kadar gelen ticarî hayat Kayseri ile bütünleşmiştir. Ahi Evran ile sembolize olan ticaret ahlakının şekillenmesinde önemli bir kavşak olmuştur Kayseri.

Ticaret hayatının yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin sanayileşme hamlesinin bir ayağını Kayseri sanayisi oluşturur. Uçak Fabrikası ve Sümerbank Bez Fabrikası, Cumhuriyet dönemindeki sanayi atılımının Kayseri'deki müstesna örneklerindendir. Kayseri'deki sanayi yatırımlarından bir diğeri ise Şeker Fabrikasıdır. 1955 yılında kurulan Kayseri Şeker Fabrikası, 64 yıldır üretime katkı sağlamakta, binlerce insana rızık kapısı olmaktadır.

Kurulduğu günden bu yana on binlerce insanın hatıralarında izler bırakan Kayseri Şeker Fabrikası, ekonomik öneminin yanı sıra bir yönüyle de sosyal hayatın parçası haline gelmiştir. Öyle ya; kimisinin alın terinde, kiminin çocukluk çağlarında, kiminin hüznünde, kiminin sevincinde bir yeri vardır Şeker Fabrikasının.

Gerek Uçak Fabrikası ve Sümerbank Bez Fabrikası olsun gerekse

Şeker Fabrikası olsun, bu fabrikalar istihdam sağlama ve ülke ekonomisine katkıda bulunmanın yanı sıra kentleşmenin de bir parçasını oluşturmuştur. Fabrikaların kurulması ile birlikte fabrikaların etrafında yeni mahalleler kurulmuş yahut da mevcut mahalleler fabrika vesilesiyle büyümüş ve gelişmiştir. Binlerce çalışanı ve onların aileleri ile birlikte on binlerce insan sosyal hayatın önemli bir kısmını oluşturmuşlar-

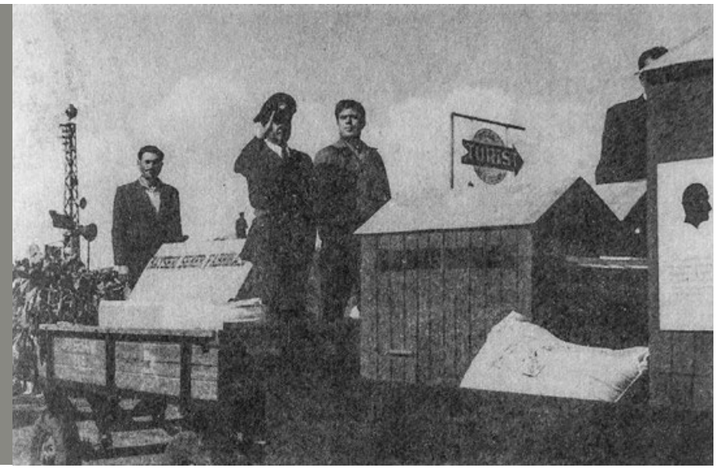

▶ Şeker Fabrikası'nın maketi de hazırlanmış. Römorktaki maket bugünkü fabrika binasına oldukça benzetilmiş.

dır. Nitekim çocukluğumu geçirdiğim Yeni Mahalle adeta Sümer Fabrikası ile özdeşleşmişti. Elbette başka işlerde çalışanların da ikamet ettiği Yeni Mahalle, Sümer Fabrikası işçilerinin yoğun olarak yaşaması sebebiyle adeta gayri resmî bir Sümer Fabrikası mahallesi haline bürünmüştü.

İşte Şeker Fabrikası da Kayseri'de kentleşmenin bir parçası olmuştur. Keykubat Mahallesi, Şeker Mahallesi; Şeker Fabrikası çevresinde şekillenen hayatların kente birer yansımasıdır. Fabrika çalışanlarının barınma ihtiyacı neticesinde ortaya çıkan mahallelerle birlikte, yeni evlerin yapılması gereğinin bir tezahürü olarak fabrika civarında kooperatif yapıları da ortaya çıkmıştır. 67 Evler, 77 Evler bu kooperatiflere örnek teşkil etmektedir. Kayseri Şeker Fabrikası ile adeta "küçük ama yeni" bir şehir doğmuştur.

Allah'ın her kuluna takdir ettiği rızkı temin için çalışma hayatının önemli bir bölümünü Şeker Fabrikasında geçiren Ziya Şahin, şair ve yazar hassasiyeti ile bu fabrika çevresinde şekillenen hayatları kaleme aldı. Yazarın esas amacı, sıradan görünen hayatların kimi zaman ortasında yer tutan kimi zaman kenarında köşesinde kalan yaşanmışlıkları yazıya dökerek unutulmasını önlemektir.

Bu fabrikadan kimler geldi kimler geçti dercesine kaleme alınan eserde sıradan hayatların küçük hadiselerine değiniliyor. Ancak kitaba biraz dikkatli bakınca bahse mevzu hayatların sıradan olmadığı gibi yaşananların da önemsiz ayrıntılardan ibaret olmadığı anlaşılıyor. Mahalle kültürünün yoğun olarak yaşandığı yıllarda komşuluk hukukundan iş arkadaşlığı dayanışmasına kadar bugün ah çekerek yad edilen eski günlere bir yolculuk tadı veriyor "Söğütlü Kahvenin Müdavimleri (Kayseri Şeker Fabrikası)" kitabı.

Kitaba ismini veren mekân, Şeker Fabrikasının karşısında yer alan Keykubat Mahallesi'ndeki Söğütlü Kahve'dir. Önünde bulunan söğüt ağacı ile anılan kahvehane, mahallenin cazibe merkezi olmuştur. Şeker Fabrikası çalışanları ile mahalle sakinlerinin kesişme noktası olan kahvehane, kitaptaki hikâyelerin de mekânını oluşturmaktadır. Yazarın Şeker

◀ Kayseri Şeker Fabrikası'nın açılış töreni için hazırlanan kurbanlıklar, süslenen hayvanlar açılış töreni sonrasında kesiliyor ve etleri ile katılımcılara ziyafet veriliyor.

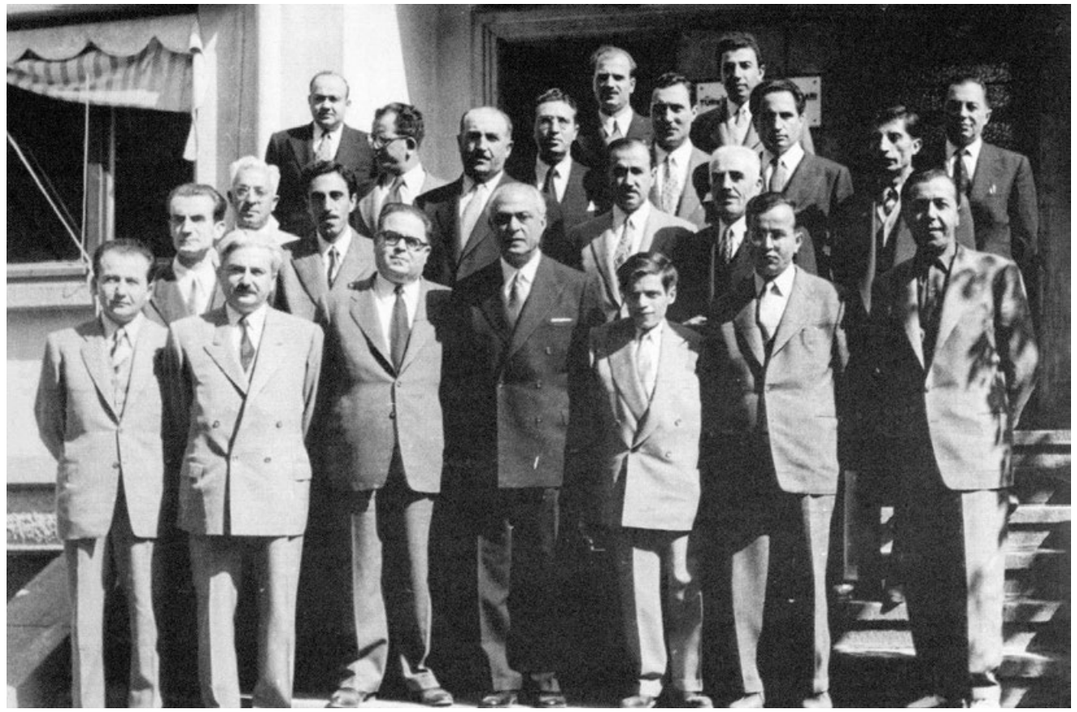

Kitaba ismini veren mekân, Şeker Fabrikasının karşısında yer alan Keykubat Mahallesi'ndeki Söğütlü Kahve'dir. Önünde bulunan söğüt ağacı ile anılan kahvehane, mahallenin cazibe merkezi olmuştur. Şeker Fabrikası çalışanları ile mahalle sakinlerinin kesişme noktası olan kahvehane, kitaptaki hikâyelerin de mekânını oluşturmaktadır.

Fabrikasında çalışmış olması sebebiyle kitapta mahalle hayatından hikâyelerin yanı sıra fabrika hatıralarını da bulmak mümkündür.

Ziya Şahin, okuyucusuyla sohbet edercesine anlattığı olaylarda insanı yer yer tebessüm ettirmekte, kimi zaman duygulandırmaktadır.

Emoğ Dayı'nın (Emrullah) Bekçi İzzet ile gece yarısı bir çömlek peynir için Ankara'ya gitmeleri unutulacak gibi değildir. Fikret Ağa'nın Şeker Fabrikasının bayrak direğini boyarken şoka girmesi ve balyoz darbesinin sesiyle kendine gelmesi ilgi çekecek bir hatıradır. Cemil Baba'nın Seyfullah Hoca'ya nasihati, İngilizlere esir düşen gazi Mehmet Yılmaz'ın anıları, kendi garajlarında ürettikleri yerli eğitim uçağı ile Türkiye ikincisi olan Yavuz ve Hamdi kardeşler kitapta yer alan dikkat çekici hikâyeler arasında zikredilebilir.

Kitaptan olağanüstü, çarpıcı, şok edici anlatılar beklemeyin, bulamazsınız. Çünkü eserde olağan insanların gündelik hayatlarından hatıralar bulacaksınız. Yani kitapta ben varım, sen varsın, biz varız. Bizim hikâyemiz aslında Söğütlü Kahvenin Müdavimleri.

Dediğim gibi hayatlar sıradan, olaylar basit gibi görünüyor. Ancak yakından bakınca mahallenizi, sokaklarınızı, komşularınızı görmeniz mümkün oluyor Söğütlü Kahvenin Müdavimleri'nde. ■

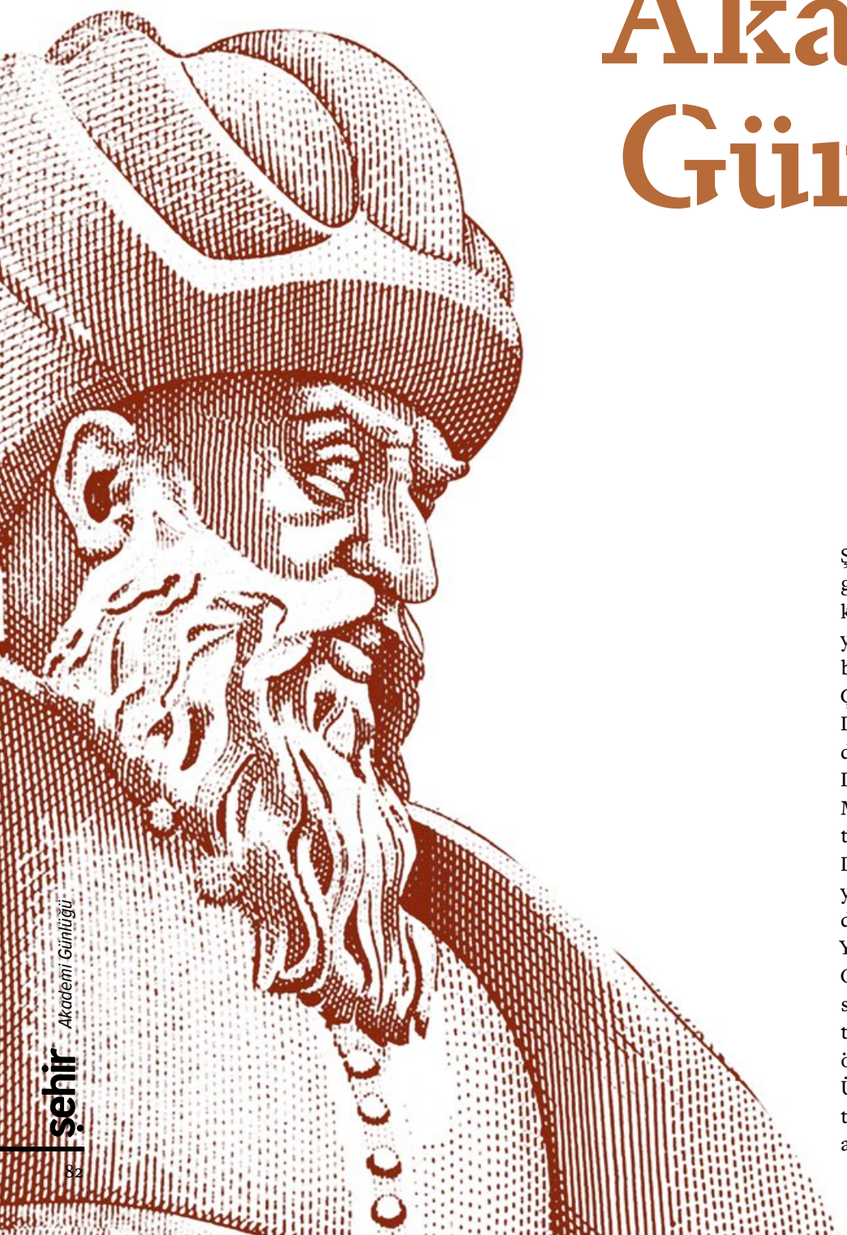

Akademi Günlüğü

Şehir Akademi, 2019 Bahar Dönemi 20 Şubat'ta başlıyor diye duyuru yaptığımız günler daha dün gibi. 17 Şubat tarihinde kayıtlarımız da son bulmuştu. Bu dönem yaklaşık 500 öğrencimizle çeşitli derslerde bir araya geldik. Prof. Dr. Celaleddin Çelik tarafından hazırlanan Türkiye'de Düşünce Akımları, Prof. Dr. Yunus Apaydın tarafından verilen Fıkıh Düşüncesi, Dursun Çiçek tarafından hazırlanan Metinlerle İslam Düşüncesi ve Mustafa İbakorkmaz'ın yürüttüğü Yazınsal Düşünce Atölyesi 2019 Bahar Dönemi'nde yeni açılan atölyelerimizdi. Geçtiğimiz dönemlerde İsmail Doğu ve Hasanali Yıldırım tarafından düzenlenen Film Okumaları ise bir dönem ara verdikten sonra bu dönem Osman Yalçın'ın yürütücülüğünde yeniden sinema meraklısı öğrencilerimizle buluştu. Dr. Öğretim Üyesi Aylin Yonca Gençoğlu'nun yürüttüğü Sosyal Bilimlerde Saha Araştırmaları atölyesi, Mehmet Çetinkaya'nın Basın Dili Arapçası ve Yusuf Yerli'nin Şehir Okumaları atölyeleri de aynı adla olmakla birlikte yeni çalışmaları ve anlatım biçimleriyle bu dönemde de devam etti. Film Akademi ise Kısa Film ve Belgesel Film dallarında yine öğrencileriyle hem teorik hem pratik dersler yaparak eğitim dönemini tamamladı. Şehir Akademi ve Film Akademi dersleri 4 Mayıs'ta tamamlandı.

Bu dönem Film Okumaları'nda Osman Yalçın, ilk birkaç hafta sinemanın temel ögelerini anlattı. Atölye katılımcıları bir filmi oluşturan, senaryo, kamera, montaj, sinemada anlatı türleri, dekor-bezem ve donatım gibi temel konuları öğrendiler. Ardından New Age anlayışının en önemli filmlerinden olan "I, Pet Goat" adlı animasyonu, "Kırmızı Balon" ve "Balans" adlı kısa filmleri, Tarkovski'nin "Kurban" adlı filmini ve "Bab'Aziz" filmini incelediler. Söz sinemadan açılmışken Film Akademi de kısa film ve belgesel film eğitimlerini teorik, teknik ve pratik olarak devam ettirdi. Film Akademi öğrencileri gerçekleştirdikleri projelerle uluslararası film festivallerinde ödüller kazandılar. Bu başarılar da Şehir Akademi ve Film Akademi'nin şehrimiz adına önemli hizmetler ürettiğini göstermiş oldu. Ayrıca öğrenci ve eğitimcilerimize de motivasyon sağladı. Yazınsal Düşünce Atölyesi de dönem sonunda katılımcıların yazılarından seçilenlerle Şehir Atölye adlı derginin ikinci sayısını yayımladı.

Geçtiğimiz dönemlerde hafta sonları hem akademi öğrencilerimize hem de tüm halkımıza açık olarak cumartesi günleri gerçekleştirdiğimiz seminerlerimiz oldu. Öncelikle Akademiye Giriş derslerinde varlık, bilgi, değer, zaman, mekân ve siyaset konularında katılımcılarımıza, kendi medeniyetimize ait bilgiler verdik. Ardından Selçuklu Okumaları geldi. Akademiye Giriş seminerinde anlatılan konuların medeniyetimizde nasıl somutlaştığını ülkemizin değerli hocalarının anlattığı bu derslerde görmüş olduk. Şehir Akademi'nin hafızalarda kalacak en önemli çalışmalarından biri de şüphesiz, İslam Düşünce Atlası atölyesi oldu. Selçuklu Okumaları'nda medeniyetimizin, kozmoloji anlayışımızın, inancımızın, siyasetimizin, zaman ve mekân algımızın somut örneklerini özellikle mimari üzerinden okumuştuk. İslam Düşünce Atlası'nda ise, İslami ilimler, felsefe, kelam ve bilimsel etkinlikler yönünden nereden başlayıp hangi duraklara uğrayarak devam ettiğini, yine ülkemizde bu konularda en uzman isimlerden öğrenme imkânımız olmuştu.

Mimar Sinan tek başına bir insan olarak ele alındığında bir medeniyetin; taşralı bir çocuğu ele alıp fırsat vererek, eğiterek, aldığı eğitimin neticesini göstermesi için test ederek, başarılarını onaylayarak nasıl bir dehayı keşfedip yetiştirdiğini görüyoruz. Eğitimi ve insanlara fırsat tanıyan bir liyakat sistemini esas alan bir yönetim anlayışının nasıl ürünler ortaya çıkarabileceğine de tüm dünyayı, dünya tarihini şahit tutuyoruz.

2019 Bahar Dönemi'nde ise, hem şehrimiz açısından önemli bir tarihî şahsiyet olan, hem de medeniyetimizin zirvesini temsil eden bir isim olarak Mimar Sinan üzerine okumalar yaptık. Mimar Sinan Okumaları'nda, İslam'ın, Türk kültür ve devlet anlayışının, nasıl olup da Mimar Sinan gibi bir zirveyi ortaya çıkardığını anlama fırsatı bulduk.

Mimar Sinan Okumaları, 9 hafta boyunca devam etti. İlk olarak 23 Şubat'ta Prof. Dr. Hayati Develi'yi misafir ettik. Hayati Develi, "Mimar Sinan'ın Zihniyet Dünyası"nı bize anlattı. Dr. Öğr. Üyesi N. Çiçek Akçıl Harmankaya ise "Mimar Sinan Camilerinde Sembolizm" konusunu ele aldı. Dr. Savaş Barkçin ise "Sinan Camileri Ekseninde Mekânın Musikisi" adını taşıyan dersiyle bizlere müzik sanatı ve mimari arasındaki ilişkileri ve bu ilişkileri en üst düzeyde sağlayan Mimar Sinan'ın dehasını hiç beklemediğimiz bir yönüyle anlattı. Dördüncü haftanın konuk hocası, Şehir Akademi'yi baştan beri zaman zaman ziyaret eden,

derslerinden istifade ettiğimiz Prof. Dr. Ali Uzay Peker'di. Ali Uzay Peker "Selçuklu Mimari Geleneği ve Mimar Sinan" konusunu ele aldı. Serap Ekizer Sönmez, "Sinan Camilerinde Bulunan Geometrik

Desenlerin Sistem Özellikleri"ni anlattı. Prof. Dr. Uğur Tanyeli'nin konusu "Muhayyel ve Tarihsel Mimar Sinan"dı. İbrahim Zeyd Gerçik "Süleymaniye ve Mimar Sinan'da Yönetim Anlayışı", Dr. Öğr. Üyesi Halil Sencer Erkmen ise "Sinan Devri Osmanlı Mimarisinde Mukarnas Tasarımının Gelişimi" konusunu bizlere anlattı. 4 Mayıs'taki kapanış dersimize ise Mimar Sinan sevdalısı hocamız Prof. Dr. Suphi Saatçi "Mimar Sinan'ın Etkilendikleri ve Etkileri" başlıklı dersiyle bizimle birlikte oldu.

Bu derslerin bazılarının içeriğine daha önceki Akademi Günlüklerinde değinmiştik. Yeniden ve son kez şöyle bir derslerin başlıklarına baktığımızda şunu rahatlıkla görebiliyoruz: Mimar Sinan, dokuz farklı akademisyen tarafından dokuz farklı yönüyle ele alınabiliyor. Gelip dersini anlatan hocaların her biri de özellikle şunun altını çiziyorlar: Sinan'ın sadece ele alınan yönü bile ortalama üç saat süren bir derse sığmayacak kadar derin ve geniş. Mimar Sinan tek başına bir insan olarak ele alındığında bir medeniyetin; taşralı bir çocuğu alıp fırsat vererek, eğiterek, aldığı eğitimin neticesini göstermesi için test ederek, başarılarını onaylayarak bir dehayı nasıl keşfedip yetiştirdiğini görüyoruz. Eğitimi ve insanlara fırsat tanıyan bir liyakat sistemini esas alan bir yönetim anlayışının nasıl ürünler ortaya çıkarabileceğine de tüm dünyayı, dünya tarihini şahit tutuyoruz. Mimar Sinan Okumaları vesilesiyle gördüğümüz bir detayı daha hatırlamakta ve göz önünde tutmakta fayda var. Mimar Sinan'ınkine benzeyecek bir başarıyı elde etmek için öncelikle tarihle bağlantılarımız olması gerekiyor. Çünkü Mimar Sinan'ın başarısı hudayinabit bir başarı değil. Selçuklu geleneğini, erken Osmanlı'nın birikimini temel alan, bunlardan haberdar bir çalışmanın ürünü. Ali Uzay Peker zaten dersinde bu meseleyi merkeze almıştı. Yine Sinan'ın eserlerinde geçmişin etkilerinin izlerini sürebiliyoruz. Kubbelerde, revaklarda, süslemelerde, mukarnaslarda, yani her eserinin bütün detaylarında. Yaptıklarıyla her ne kadar kolay kolay aşılamayacak bir zirveye yerleşmişse de kendinden sonrasını günümüze kadar etkileyen, daima hayran bırakan bir mimarla karşı karşıyayız. Kısaca belirtmeye çalıştığım bu vurgu da Halil Sencer Erkman ve Suphi Saatçi'nin ele aldığı konuların özeti. Unutmamakta fayda var; burada birer cümleyle açıklamaya çalıştığım bu hususları, Mimar Sinan Okumaları'nda Sinan'ın eserlerinden görsel örneklerle ve yıllarını Sinan eserlerini anlamaya çalışan hocaların birikimlerinden öğrendik.

Mimar Sinan Okumaları'ndan, zihinlerimizde yer etmesi gereken diğer konulara da değinelim. Biraz önce dediğimiz gibi, Mimar Sinan yurt dışında eğitim almış, zaten iyi eğitimli ve durumu iyi bir ailede yetişen bir çocuk değildi. Mimar Sinan'ı İstanbul'a nazaran taşra olan Kayseri'nin taşrasından, Ağırnas köyünden alarak onu Sermimaran yapan bir sistemden bahsediyoruz. Böylesi bir sistem elbette bir inancın, bir tarihin ürünüydü. Ama en önemlisi bu inancın ve geleneğin geldiği noktayı işaret eden, Mimar Sinan'ı ve onun muhteşem eserlerini üreten bir zihniyetin sonucuydu. İşte bu hususlar da Hayati Develi'nin altını özellikle çizdiği konulardı. Bir de şu var: Mimar Sinan her ne kadar deha olsa da onun yeteneklerini sergilemesine izin veren, onun devasa hayal dünyasının gerçekleşmesi için gereken finansmanı sağlayan bir yönetim gerekiyordu. O yönetimin de Mimar Sinan'ın yenilikçi ve büyük düşüncelerine fırsat verecek yenilikçi ve büyük düşüncelere sahip olması gerekiyordu. Bu konunun detaylarına İbrahim Zeyd Gerçik'in dersinde vakıf olduk. Mesela Süleymaniye'nin inşasında yirmi bin kişi çalışıyor. Bu usta ve işçilerin yarısını Osmanlı'nın gayr-i müslim tebaası oluşturuyor. Hem diğer dinlere mensup vatandaşlara tanınan

fırsat eşitliğini, hem de bir mabed inşa edilirken bile emaneti ehline vermenin örneğini burada görebiliyoruz. Ağır iş yapanlar, usta işi yapanlar ve nispeten daha az vasıf gerektiren işler arasındaki adaletli ücretlendirme de oldukça dikkate değer bir bilgiydi. Bir Mimar Sinan çıkabilmesi için bir Kanuni Sultan Süleyman'ın gerekliliğini burada çok net bir şekilde anlamış olduk. Zaten o dönemdeki yönetim anlayışını, zihniyeti, eğitim sistemini koruyup geliştiremediğimiz için bir daha ne Sinan geldi, ne Süleyman. Ama bir kez başardıysak neden bir daha başarmayalım diye sormadan edemiyor insan. Eğer Sinan ve benzerlerinin yeniden ortaya çıkmasını istiyorsak, böyle bir başarı hikâyesinin yeniden yaşanması için evvelinde, zemininde ne olması, neler olması gerektiğini de biliyoruz. Geriye kalan gerekleri yerine getirmek. Şehir Akademi derslerinin en temeldeki yaklaşımı işte burada yatıyor. Şehir Akademi'nin derslerini takip eden gençlerimiz, gelecekte bu ülke için bir şeyler yaparken, ister yönetici olsun, ister kendi mesleki alanlarında olsun hem bu ümide sahip oluyorlar, hem de gerekenin ne olduğunu biliyorlar. Bu dersleri takip eden yetişkinler de çocukları için nasıl bir gelecek isteyecekleri, bunun için neler yapabilecekleri konusunda fikir sahibi oluyorlar.

Mimar Sinan okumaları birçok yönüyle önemliydi. Dokuz hafta süren bu ders dizisini birkaç sayfada özetlemek oldukça zor. Ama mesela şöyle bir not daha eklemek gerekiyor: Medeniyetlerin oluşumunda ve gelişiminde tesadüflere neredeyse yer yoktur. Bir kader vardır elbette ama tesadüf asla. Bir medeniyetin ürettiği semboller sistemi bile o medeniyetin şiiriyle, mimarisiyle, inancıyla, kültürüyle ilgili ve ilişkilidir. Çinilerdeki süslemeler, taşlardaki bezemeler asla tesadüfen oluşmuş güzellikler değildir. Süslemelerin ve bezemelerin derin anlamları vardır ve bu anlamlar o medeniyetin diğer her unsuruyla girift ilişkiler içindedir. Tıpkı bir minberin üzerindeki arabesk süslemeler gibi her şey birbirinin içerisine girmiştir. Nerede başlayıp nerede bittiğini takip edemezsiniz. Kubbe ile o kubbede yankılanan seda arasındaki ilişkiyi kolay kolay göremediğimiz gibi. "besmelenin be'si, be'nin altındaki" nokta ile bezeme ve süslemelerin başlayıp bittiği nokta

arasındaki ilişkiyi bilmediğimiz gibi...

Dokuz haftalık Mimar Sinan Okumaları'mızın en önemli yanı şüphesiz Uğur Tanyeli'nin ders başlığında karşılığını bulan konuydu. Mimar Sinan Kayseri için şehrin bir evladı. Camiler, medreseler, köprüler birçok eserler yapmış. Başka ne biliyoruz? Cami inşaatında ses düzenini kontrol etmek için nargile fokurdatmış. Başka? Çocuğun biri minare eğri demiş, o da halat bağlatıp minare düzeldi mi diye çocuğa sormuş... Mimar Sinan bir Kayserili, bizim hemşehrimiz. Ama onun kim olduğunu, nasıl işler yaptığını, eserlerinin sanatsal değerini, mimariye getirdiği yenilikleri, bu dersler sırasında şaşırtıcı bir şekilde öğrendiğimiz gibi mimarlığının yanı sıra nasıl bir mühendis olduğunu biliyor muyuz? Doğrusunu söylemek gerekirse "muhayyel" bir Mimar Sinan canlanıyordu zihnimizde. Ama o muhayyel Sinan gerçek ve tarihsel bir kişilik olarak Mimar Sinan'la kıyaslandığında Mimar Sinan'a hemşehrileri olarak ne derece haksızlık ettiğimizi bir kez daha anladık. Türk tarihine mal olan bu önemli şahsiyetin kıymetini ve değerini herkesten daha çok bilmemiz gerekirken, herkesten daha doğru anlamamız gerekirken bundan ne kadar uzak olduğumuzu da öğrendik.

4 Mayıs'taki son konuğumuzun Suphi Saatçi olduğunu söylemiştik. Onun dersinde de "Mimar Sinan'ın Etkilendikleri ve Etkileri"ni konuşmuştuk. Dokuz haftalık okumalarımız süresince Mimar Sinan bizi her haliyle, hayatıyla, eserleriyle etkilemeye devam etti. Adeta, bana sahip çıkın, beni anlayın, beni yaşatın, benden etkilenin ve benim gibi güzel eserler bırakarak bu dünyadan ayrılın diye mesajlar verdi. Elbette bu mesajıyla bizi etkiledi ve onu anlayıp yaşatmak için gayret gösterdikçe etkilemeye devam edecek.

Mimar Sinan'ın etkilerini de düşüncelerine dâhil eden BÜSAM Şehir Akademi ve Film Akademi 2109 Güz Dönemi için hazırlıklarına başladı bile. Yaz ayları boyunca Akademik Kurul düzenli olarak toplantılarını devam ettirecek. Kurul toplantılarında güz döneminde açılacak yeni atölyelerin neler olması gerektiği tartışılacak. Şehrimizin geçmişi, geleceği bu toplantılarda masaya yatırılacak. Belirlenen atölyeler için hocalarla iletişim kurulacak, planlamalar yapılacak, yeni dönemin heyecanı dönem başla-

yana kadar BÜSAM'da içten içe devam edecek. Güz döneminde ise eski ve yeni öğrencilerimizle buluşmayı heyecanla bekleyeceğiz. Tıpkı öğrencilerimizin sabırsızlıkla bekledikleri gibi. Bakalım güz döneminde alanlarında ülkemizin en güzide hocaları olarak kimler gelecek, hangi konular ele alınacak, yeni atölyeler neler olacak, süren atölyelerde ne tür yeniliklerle karşılaşacağız.

Bayram Yahnisi

HAZIRLANIŞI

Nohutları akşamdan ıslayın. Soğanları yemeklik doğrayın. Tereyağında soğanları kavurun.

Kavrulan soğanlara salça ve baharatları ekleyip birkaç dakika daha kavurmaya devam edin.

Kemikli eti akşamdan ıslatılmış nohut ve suyu ilave ederek 1,5 saat kısık ateşte pişirip servis edin.■

Malzemeler

1 kg kemikli koyun eti

3 adet soğan

1 çay bardağı nohut

4 bardak su

1 yemek kaşığı biber salçası

2 yemek kaşığı tereyağ

1 çay kaşığı karabiber

1 çay kaşığı tuz

Afiyet olsun...

kültürden...

KÜLTÜR SANAT GÜNCESİ

Ramazanın getirdiği bereketli ve rahmet dolu günleri yaşıyoruz. Hem de mis gibi bahar günleriyle birlikte. Aslında Mayıs ayının başı itibarıyla Büyükşehir Belediyesinin kültür sanat etkinlikleri tamamlanmış oluyor. Fakat dediğimiz gibi Ramazan ayı, getirdiği manevi atmosferle birlikte yoğun bir şekilde kültür sanat etkinliklerine de zemin hazırladı. Böylelikle kış ayları boyunca süren kültür ve sanat etkinlikleri hiç hızını kaybetmeden, hatta her güne ayrı bir renk katarak devam etti. Ramazan sokağında düzenlenen etkinliklerde ülkemizin tanınmış müzisyenleri, edebiyat ve düşünce adamları şehrimize misafir oldular. Hemşerilerimizin keyifli, güzel ve nitelikli vakitler geçirmelerine vesile oldular.

Ramazan'la birlikte gelen güzelliklerin yanı sıra, şehrimiz adına sevindirici birçok gelişmeyi de birlikte yaşadık. Dergimizde ağırlıklı olarak kültür ve sanat haberlerine yer verdiğimiz için birçok haber burada yer almıyor. Fakat yoğun ve dolu dolu bir şehir hayatı yaşıyoruz. Kayseri sadece ticaretle, pastırma ve sucukla anıldığı günleri hızla geride bırakıyor. Aralıksız yapılan çalışmalarla, ülkemizde ses getiren, kültür ve sanat çevrelerinde ilgiyle takip edilip, takdirle karşılanan etkinlikler yapıyoruz. Uluslararası festivaller düzenliyor, yurt dışında yapılan uluslararası festivallerde ödüller kazanıyoruz. Peş peşe açılan birbirinden ilginç müzeler, şehrimizin geçmişine ışık tuttuğu gibi, geleceğine de bir bellek oluşturuyor. Ülkemizin yazarları, şairleri, hikâyecileri, fotoğrafçı, sinemacı ve tiyatroculari Kayseri'yi artık bu sanat dallarıyla birlikte tanıyor, şehrimiz söz konusu olduğunda bizi bu yönlerimizle tanıtıyorlar. Eski Kayseri imajı, gerçekten hak ettiği bir Kayseri imajıyla yer değiştiriyor. Şehrimizde bulunan üniversitelerde de birçok bilimsel faaliyet gerçekleştirildiğini düşünürsek, Kayseri'nin geçmişte olduğu gibi, ilim ve sanat şehri olmaya doğru emin adımlarla ilerlediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Elbette daha birçok eksiğimiz var, daha çok çalışmamız gerekiyor. Şehrimizi yönetenlerin bu bilinçle hareket ettiğini yaptıkları icraatlara bakarak görebiliyoruz. Birçok kültür ve sanat adamının şehrimizde misafir olmaları, bizim ve gençlerimizin ufuk kazanması için önemli bir anlam taşıyor. Bununla birlikte, sinema, tiyatro, edebiyat gibi çok farklı disiplinlerde gençlerimize eğitimler veriliyor. Onların gelecekte yapacakları nitelikli üretimler elbette bugün edindikleri bilgi ve görgüyle yakından ilgili. Bu güncede pembe bir tablo çizdiğimiz düşünülebilir. Ama acele karar vermemek gerek. Şehrimizde geçen ay boyunca gerçekleşen birçok etkinlikten küçük bir kesit sunduğumuz bu güncenin ilerleyen satırlarında, gelecek adına beslediğimiz umudun bir kuruntu olmadığının rahatlıkla görüleceğini düşünüyoruz.

KAYSERİ'DE BİR AN

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen ve bu yıl 6'ıncısı yapılan ulusal fotoğraf yarışması sonuçlandı. **"Kayseri'de Bir An"** konulu yarışmada birinciliği "Gölgeler" adlı eseriyle Adem Eroğlu elde etti.

Büyükşehir Belediyesince gerçekleştirilen Altıncı Ulusal Fotoğraf Yarışmasına Kayseri'nin birbirinden güzel fotoğraflarını çeken fotoğrafçılar katıldı. Yarışma jürisi

▲ 1.lik Ödülü - Adem Eroğlu - Gölgeler

▲ 3.lük Ödülü - Adem Eroğlu - Flamingolar

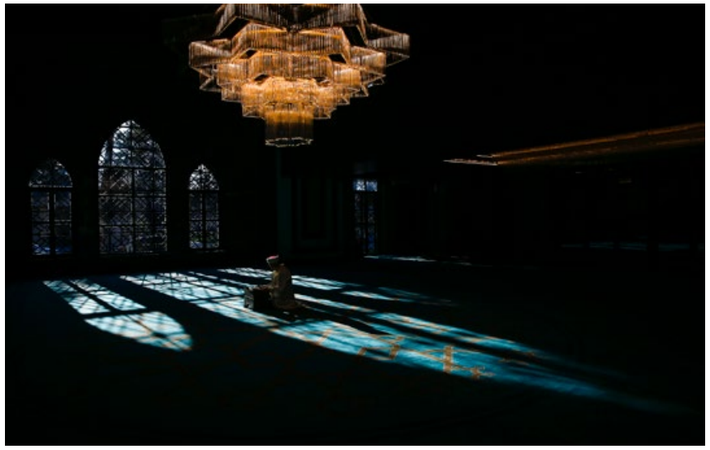

▲ Mansiyon - Abdullah Koç - Hulusi Akar Camii

tarafından 697 eser titizlikle incelenerek derece alanlar belirlendi.

Yarışmanın birinciliğini "Gölgeler" adlı eseriyle Adem Eroğlu elde ederken, "Trenden Erciyes" fotoğrafıyla Yasin Çetin ikinci, "Flamingolar" fotoğrafıyla yine Adem Eroğlu üçüncü oldu. Mansiyon ödüllerini ise Ahmet Burak Güralp ve Abdullah Koç kazandı. Yarışmaya katılan 50 fotoğraf da sergilemeye layık görüldü.

Yarışmanın birincisine altın madalya ve 6 bin TL, ikinciye gümüş madalya ve 5 bin TL, üçüncüye bronz madalya ve 4 bin TL, mansiyona layık görülen eserlere biner TL, sergilenmeye layık görülen fotoğraflara ise 250'şer TL ödül verildi.

▲ Mansiyon - Abdullah Koç - Tarım

▲ Mansiyon - Ahmet Burak Güralp - Geçiş

▲ 2.lik Ödülü - Yasin Çetin - Trenden Erciyes

YAZAR OKULU MEZUNLARINI VERDİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi tarafından düzenlenen Yazarlık Okulu yeni mezunlarını verdi. Sertifika törenine katılan Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç, yazarların şehrimize önemli katkılar sunduğunu belirtti.

Yazarlık Okulu'nun sertifika törenine Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç da katıldı. Törende bir konuşma yapan Türkiye Yazarlar Birliği Şube Başkanı Selim Tunçbilek, 9 Şubat'ta 436 kursiyerin başvurusuyla başlayan Yazarlık Okulu'ndan 122 kursiyerin sertifika alarak mezun olduğunu belirtti. Tunçbilek, Yazarlık Okulu'na katkıları nedeniyle Başkan Büyükkılıç'a da teşekkür etti.

Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç da konuşmasında Kayseri'nin âlimler şehri olduğuna vurgu yaparak, "Yazarlarımızın şehre kattığı kültür değerlerini inkâr edemeyiz. Kayseri her dönemde kültürümüze sahip çıkan nesillerin yetiştiği bir şehir." dedi. Yazarlık Okulu'nun önemli bir görev üstlendiğini de ifade eden Başkan Büyükkılıç, "Gençlerimize imkân vermek ve bu alanda ilgi duyan yavrularımıza yardımcı olmak bizim için çok önemli." diye konuştu. Başkan Büyükkılıç, önümüzdeki dönemde yapılacak olan kültür yatırımlarıyla ilgili de açıklamalarda bulundu.

Konuşmaların ardından Türkiye Yazarlar Birliği tarafından Yazarlık Okulu'na ve genç yazarlara verdiği destekler nedeniyle Başkan Memduh Büyükkılıç'a plaket takdim edildi. Daha sonra ise Başkan Büyükkılıç, mezun olan genç yazarlara sertifikalarını verdi.

İBRAHİM SADRİ KAYSERİ'DEYDİ

İbrahim Sadri Ramazan etkinlikleri çerçevesinde Kayseri'ye geldi. Dinleyicileri ile buluşan Sadri okuduğu şiirlerle ve yaptığı sohbetle büyük bir kitleye seslendi. Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç da etkinlik alanını ziyaret ederek İbrahim Sadri'yi dinledi.

İbrahim Sadri›nin müzik eşliğinde yaptığı şiir dinletisine vatandaşlar da büyük ilgi gösterdi. Gecenin sonunda İbrahim Sadri ve ekibine tek tek teşekkür eden Başkan Memduh Büyükkılıç, tüm izleyenlerin Ramazan ayını tebrik ederek, "Allah Kadir Gecesi'ne erişmeyi, bayramları bayram gibi yaşamayı nasip etsin. İbrahim Sadri'yi Ramazan ayında Kayseri'de görmekten mutluluk duyduk" dedi. İbrahim Sadri de Kayserililerle beraber olmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

GÖKSEL BAKTAGİR VE SÜLEYMAN ERGUNER KONSERİ

Klasik Türk Musikisinin önemli sanatkârlarından Göksel Baktagir ve Süleyman Erguner Ramazan etkinlikleri dolayısıyla Kayseri'ye geldi. Avrupa'da da yılın müzik adamı seçilme başarısını gösteren Göksel Baktagir saz arkadaşlarıyla birlikte muhteşem bir konser verdi. Süleyman Erguner de Ney'i ile musiki tarihimizin önemli eserlerini seslendirdi.

ULUSLARARASI LİSELERARASI TİYATRO FESTİVALİ

PERDE ŞİMDİLİK KAPANDI

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen, Uluslararası Liselerarası Tiyatro Festivali'nin 14'üncüsü sona erdi. Tiyatro Festivali'ne bugüne kadar 20 ülkeden ve 81 ilimizin tamamından okullar katıldı.

Büyükşehir Belediyesi tarafından bu yıl 14'üncüsü gerçekleştirilen Tiyatro Festivali, Türkiye'de ilk ve tek olma özelliği taşıyor. Bu yılki festival Kayseri'nin yanı sıra 19 farklı şehrimiz ile Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Gürcistan ve Bosna Hersek'ten okulların katılımıyla gerçekleştirildi.

Kadir Has Kültür ve Sanat Merkezi'nde düzenlenen kapanış töreninde 14 yıl içinde 20 ülkeden ve 81 ilimizin tamamından toplam 414 okulun katıldığı belirtildi. Liseli gençlerimizin sahnelediği oyunları bugüne kadar 310 bin kişinin izlediği ve toplam 5 bin 500 gencin sahnelenen oyunlarda oyuncu veya teknik ekip olarak görev aldığına vurgu yapıldı.

Kapanış töreninde yapılan konuşmaların ardından Uluslararası Liselerarası Tiyatro Festivali'ne emek verenlere, okullara plaketleri ve ödülleri verildi.

BÜSAM FİLM AKADEMİ'YE AVRUPA'DAN BİR ÖDÜL DAHA

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Stratejik Araştırmalar Merkezine bağlı BÜSAM Film Akademi Rusya'nın St. Petersburg kentinde 5.si düzenlenen Avrupa Uluslararası Film Festivali'nde "Yuva" filmiyle en iyi kurgu kategorisinde birincilik ödülü aldı.

BÜSAM Film Akademi Belgesel Film Yapım ve Kısa Film Yapım atölyeleri ile şehrimizdeki sinemaseverlere nitelikli eğitim vererek, yetiştirdiği öğrenciler tarafından çekilen ve şehrimizi anlatan belgesel filmler ve kısa filmlerle Kayseri'yi ulusal ve uluslararası festivallerde temsil ediyor.

BÜSAM Film Akademisi öğrencileri tarafından yapılan ve daha önce Sırbistan'da düzenlenen Uluslararası Sürdürülebilir Yaşam Film Festivali'nde 1550 film arasında birincilik kazanan "Yuva" adlı film St. Petersburg'da düzenlenen 5. Avrupa Uluslararası Film Festivalinde de en iyi kurgu ödülünün sahibi oldu.

Hasan Nail Canat Hikâye Yarışması Sonuçlandı

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından, şair kimliği ile tanınan, roman ve tiyatro eserleri de kaleme alan ve tiyatro oyunculuğu da yapan Kayseri'nin yetiştirdiği önemli edebiyatçılardan Hasan Nail Canat anısına düzenlenen hikâye yarışması sonuçlandı. Yarışmada birinciliği "Yâ Memât" adlı hikâyesiyle Tayfun Çelik kazandı.

Büyükşehir Belediyesi tarafından üçüncüsü düzenlenen hikâye yarışmasına 1302 hikâye katıldı. Yarışmaya katılan hikâyelere kod numarası verilerek, isim/soyisim ve nereden katıldıklarına dair bilgiler gizli tutularak jürinin değerlendirilmesine sunuldu. İki kademeli bir jüri okumasının ardından yarışmada dereceye girenler belirlendi. Ardından yarışmanın sonucunu açıklamak için Milli Mücadele Müzesi'nde bir basın toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıya yarışmanın jürisinde bulunan Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Atabey Kılıç, Prof Dr. Mehmet Narlı, Hikâyeci Yazar Necip Tosun, Hikâyeci Yazar Cemal Şakar, Hikâyeci Yazar Güray Süngü, Hikâyeci Yazar Nurkal Kumsuz, Hikâyeci Yazar Hüdaverdi Aydoğdu, Hikâyeci Yazar Abdullah Harmancı ve Büyükşehir Belediyesi Kültür Sosyal İşler Daire Başkanı Salih Özgöncü katıldı.

Yarışmayı değerlendiren ve sonuçları açıklayan Prof. Dr. Atabey Kılıç, adına yarışmanın düzenlendiği Merhum Hasan Nail Canat'tan bahsederek, " Kayseri'nin yetiştirdiği önemli değerlerden ve daha çok tiyatrocu yönüyle dikkat çeken Hasan Nail Canat, 1940 kuşağının önemli edebiyatçılarındandır." dedi.

Yarışmaya gönderilen 1302 hikâyenin ön jüri tarafından titizlikle değerlendirildiğini ifade eden Prof. Dr. Kılıç, 49'a indirildikten sonra seçici kurul tarafından değerlendirildiğini kaydetti. Konuşmasında kültür sanat ve edebiyat faaliyetlerinin belediyeler ve diğer resmi kurumlar tarafından süreklilik arz etmesi dileğinde olduklarını belirten Prof. Dr. Kılıç, bu anlamda çalışmalarını sürdüren Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'a teşekkürlerini iletti.

Jürinin yaptığı değerlendirme sonucu Hasan Nail Canat adına düzenlenen Büyükşehir Belediyesi'nin 3. Hikâye Yarışması'nda birinciliği Yâ Memât adlı hikâyesiyle Niğde'den yarışmaya katılan Tayfun Çelik kazandı. İkinciliği Eski Bir Hikâye adlı hikâyesiyle İstanbul'dan Diren İnanç, üçüncülüğü ise İstasyon adlı hikâyesiyle Bursa'dan Menekşe Okyay elde etti. Yarışmada Mansiyon ödüllerini ise Kayseri'den Adnan Büyükbaş, Eskişehir'den Nur İpek Önder Mert ve Zonguldak'tan Yasin Başkan aldı.

BÜSAM'DAN, "EVLİYA DAĞININ KIRKLARI BELGESELİ"

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Stratejik Araştırma Merkezi (BÜSAM) bünyesindeki Film Akademi öğrencileri "Evliya Dağının Kırkları" adlı belgesel çekti. Belgeselin ilk gösterimi filmin çekildiği Develi'nin Ayvazhacı Mahallesi'nde gerçekleştirildi.

27 Mart 1980 tarihinde Develi'nin Ayvazhacı köyünde gerçekleşen heyelan ve bu heyelanda 40 kişinin hayatını kaybetmesi BÜSAM bünyesindeki Film Akademi tarafından belgesel haline getirildi. Belgesel filmde heyelana şahit olan köy halkı, afetten kurtulanlar ve yakınlarını kaybedenlerin yaşadıkları anlatılıyor.

Film Akademi öğrencileri tarafından yapılan belgeselin hazırlık, çekim ve kurgu süreci altı ay sürdü. Belgeselin ilk gösterimi de olayın yaşandığı ve çekimlerin gerçekleştirildiği Ayvazhacı Mahallesi'nde yapıldı. "Evliya Dağının Kırkları" belgeseli önümüzdeki günlerde bazı festivallere de katılacak.

KAYSERİ MÜZELER ŞEHRİ OLACAK

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri'ye yeni müzeler kazandırıyor. Seçim döneminde Kayseri'nin müzeler şehri olacağını ifade eden Başkan Büyükkılıç, Koleksiyoner Mehmet Akgül ile Jandarma Mektebi ve müzeler için protokol imzaladı.

Büyükşehir Belediyesi Başkanlık Makamında gerçekleştirilen protokol imza törenine Başkan Memduh Büyükkılıç'ın yanı sıra Melikgazi Belediye Başkanı Mustafa Palancıoğlu ve Koleksiyoner Mehmet Akgül katıldı. Zengin hat ve metal eşyalar koleksiyonuna sahip olan Mehmet Akgül ile Jandarma Mektebi ve Kayseri Mahallesi'nde müzeler kurulması için protokol imzalandı.

Konuyla ilgili açıklamasında seçim sürecinde Kayseri'nin müzeler şehri olacağını belirttiğini ifade eden Başkan Büyükkılıç, "En az 10 müze yapacağımızı belirtmiştim. Mehmet Akgül'ün koleksiyonlarından oluşan ve Kayserimiz için önem arz eden bir müzeyi Melikgazi Belediyemiz ile işbirliği halinde yapacağız. Müzelerle ilgili ön protokolün hayırlı olmasını temenni ediyorum. Kayseri sevdalısı Mehmet Akgül'e de teşekkür ediyorum." dedi.

KÜLTEPE'YE MÜZE YAPILACAK

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Vali Şehmus Günaydın ile birlikte sadece Kayseri'nin değil dünya tarihinin en önemli kazı alanlarından Kültepe'de incelemelerde bulundu. Vali Günaydın ile Başkan Büyükkılıç'ın ziyaretinde Kültepe'de bir müze yapılacağı belirtildi.

Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç ve Vali Şehmus Günaydın, Kültepe'de Kazı Heyeti Başkanı Prof. Dr. Fikri Kulakoğlu tarafından karşılandı. Prof. Dr. Kulakoğlu, Vali Günaydın ve Başkan Büyükkılıç'a kazı çalışmalarıyla ilgili bilgiler verdi.

1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nde Vali Şehmus Günaydın ile birlikte bazı projeleri kapsayan inceleme gezisi yaptıklarını ifade eden Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç, "İşçi kardeşlerimizin gününü kutluyorum. Valimizle bugünü dolu dolu geçirdik. İnceleme gezimize Kayseri Kalemizle başladık. Doğumevimizi, Kültür Müdürlüğümüzü inceledik ve daha sonra Seyyid Burhaneddin Hazretleri Türbesi'ndeki projelerimizi paylaştık. Ardından da Kültepe Kaniş Karum'da kazı çalışmalarını yerinde izledik ve Kazı Heyeti Başkanı Hocamızın görüşlerini dinledik" dedi.

Kültepe'nin Kapadokya ile bütünleştirildiğinde kültür turizmine merak salan turistlerin bu bölgeyle daha yakından ilgileneceklerini ifade eden Vali Günaydın, "Burasının görsel bir hale gelmesi için üzerimize düşeni yapmaya hazırız. Kültepe'de bir müze yapılması için Valilik olarak hemen çalışmalara başlayacağız. Müze yapılınca daha büyük bir turist akını olacaktır." diye konuştu.

Kayseri
Büyükşehir
Belediyesi

Yaman Dede 2. Şiir Yarışması

Seçici Kurul

Prof. Dr. Nurullah Genç
İstanbul Ticaret Üniversitesi
Öğretim Üyesi/Şair

Prof. Dr. Turan Karataş
TOBB Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Ziya Avşar
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Dr. Celâl Fedai
Şair

Yavuz Bülent Bâkiler
Şair

Hayati İnanç
Program Yapımcısı/Yazar

Ali Ayçil
Şair

Muhsin İlyas Subaşı
Şair

Salih Özgöncü
Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı

Konu: Serbest

ÖDÜLLER:

Birinci: 6.000 TL
İkinci: 5.000 TL
Üçüncü: 4.000 TL
Mansiyon: 1.000 TL (3 Adet)

Son Katılım
23.08.2019

Detaylı bilgi için
kayseri.bel.tr
0 352 207 16 37